

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Mgr. Bc. Jitka Tržilová

**Učební materiály využívané při výuce práva na čtyřletých
gymnáziích**

Olomouc 2021

vedoucí práce: JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Učební materiály pro výuku práva na čtyřletých gymnáziích* zpracovala samostatně. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.“

V Olomouci dne 26. 5. 2021

Mgr. Bc. Jitka Tržilová

Děkuji JUDr. Zdence Novákové, Ph.D. za vedení diplomové práce, vstřícný přístup, za odborné rady a připomínky, které mi poskytovala během zpracování práce. Také děkuji rodině za jejich podporu a pomoc během studia.

Anotace

Jméno a příjmení	Mgr. Bc. Jitka Tržilová
Katedra	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce	JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D
Rok obhajoby	2021

Název	Učební materiály pro výuku práva na čtyřletých gymnáziích
Název v angličtině	Teaching materials to teach of law at four-year Gymnasium
Anotace práce	Diplomová práce se zabývá otázkou, jaké učební materiály se používají při výuce práva na gymnáziích. V teoretické části je definován pojem učební materiál, jsou zde srovnány učebnice používané při výuce práva a je představeno aktivního učení. V praktické části byl proveden průzkum mezi gymnazijními pedagogy a bylo zjištěno, jaké didaktické pomůcky při výuce práva používají. Na základě teoretických poznatků a výsledků z výzkumu byla vytvořena sada pracovních listů určená k výuce práva na gymnáziích.
Klíčová slova	učební materiály, učebnice, učebnice pro výuku práva, gymnázia, výuka práva, základy společenských věd, pracovní listy, pracovní listy pro výuku práva
Anotace v angličtině	The thesis deals with the question of what teaching materials are used to teaching law at gymnasium. The theoretical part defines the concept of teaching materiál, compares textbooks used to teaching law and is presented of active learning here. In the practical part a survey was conducted among teachers and it was found out what didactic aids they use to teaching law. Based on theoretical knowledge and research results a set of worksheets designed to teach law to gymnasium was created.

Klíčová slova v angličtině	teaching materials, textbooks, textbooks for teaching law, grammar schools, teaching law, social sciences, worksheets, worksheets for teaching law
Přílohy	<p>Příloha č. 1: Klasifikace základních metod vyučování dle Maňáka</p> <p>Příloha č. 2: Dotazník k diplomové práci Učební pomůcky využívané při výuce práva na čtyřletých gymnáziích</p> <p>Příloha č. 3: Ukázka z učebnice Omaturuj! ze společenských věd</p> <p>Příloha č. 4: Ukázka z učebnice Společenské vědy pro střední školy – 3. díl</p> <p>Příloha č. 5: Ukázka z učebnice Právo pro střední školy</p> <p>Příloha č. 6: Ukázka pracovního listu k procvičení tématu trestní právo v učebnici Právo pro střední školy</p> <p>Příloha č. 7: Úlohy a úkoly procvičení k tématu trestní právo v publikaci Společenské vědy pro střední školy – pracovní sešit</p>
Rozsah	205 + přílohy
Jazyk	čeština

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO GYMNÁZIA	11
2 UČEBNÍ MATERIÁLY	13
2.1 UČEBNICE	14
2.2 UČEBNICE VYUŽÍVANÉ PŘI VÝUCE PRÁVA VE VYŠŠÍCH ROČNÍCÍCH GYMNÁZIÍ	15
2.2.1 Právo pro střední školy	16
2.2.2 Společenské vědy pro střední školy – 3. díl	17
2.2.3 Odmaturuj! ze společenských věd	20
2.2.4 Shrnutí	21
3 AKTIVNÍ UČENÍ	22
3.1 VYUČOVACÍ METODY	24
3.2 VYUČOVACÍ METODY PŘI AKTIVNÍM VYUČOVÁNÍ	25
PRAKTICKÁ ČÁST	26
4 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM.....	27
4.1 METODOLOGIE KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU	27
4.2 VLASTNÍ PRŮZKUMNÉ ŠETŘENÍ	28
4.3 DÍLČÍ CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	28
4.4 VYHODNOCENÍ PRŮZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	30
4.5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	40
5 PRACOVNÍ LISTY	44
5.1 TVORBA PRACOVNÍCH LISTŮ	44
5.2 OVĚŘOVÁNÍ PRACOVNÍCH LISTŮ	44
5.2.1 Ověřování vlastních pracovních listů	45
5.2.2 Hodnocení pracovních listů žáky	46
5.2.3 Hodnocení pracovních listů autorkou práce	48
5.3 PRACOVNÍ LISTY PRO VÝUKU PRÁVA NA GYMNÁZIÍCH.....	49
5.3.1 Metodické listy	126
ZÁVĚR	194
SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJŮ.....	196
LITERATURA	196
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	198
ZÁKONY A OSTATNÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY	200
OSTATNÍ	202
SEZNAM ZKRATEK	203

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK	205
Seznam grafů.....	205
Seznam tabulek	205
SEZNAM PŘÍLOH	206
PŘÍLOHA Č. 1: KLASIFIKACE ZÁKLADNÍCH METOD VYUČOVÁNÍ DLE MAŇÁKA	207
PŘÍLOHA Č. 2: DOTAZNÍK K DIPLOMOVÉ PRÁCI UČEBNÍ POMŮCKY VYUŽÍVANÉ PŘI VÝUCE PRÁVA NA ČTYŘLETÝCH GYMNÁZIÍCH	209
PŘÍLOHA Č. 3: UKÁZKA Z UČEBNICE ODMATURUJ! ZE SPOLEČENSKÝCH VĚD	212
PŘÍLOHA Č. 4: UKÁZKA Z UČEBNICE SPOLEČENSKÉ VĚDY PRO STŘEDNÍ ŠKOLY – 3. DÍL	214
PŘÍLOHA Č. 5: UKÁZKA Z UČEBNICE PRÁVO PRO STŘEDNÍ ŠKOLY.....	216
PŘÍLOHA Č. 6: UKÁZKA ÚLOH A ÚKOLŮ K PROCVIČENÍ V PUBLIKACI SPOLEČENSKÉ VĚDY PRO STŘEDNÍ ŠKOLY – PRACOVNÍ SEŠIT	218
PŘÍLOHA Č. 7: UKÁZKA PRACOVNÍHO LISTU V PUBLIKACI PRÁVO PRO STŘEDNÍ ŠKOLY	220

Úvod

Každý člověk v dnešní společnosti se během svého života setkává s právem. Uzavření kupní smlouvy při koupi bytu, pozemku, auta či spotřebního zboží, výpověď v práci, mzda a pracovní podmínky, zaplacení pokuty za parkování, přiznání sociálních dávek, uzavření sňatku, podání žádosti o rozvod, odvádění daní a mnoho dalších běžných životních situací jsou upraveny právními předpisy. Z tohoto důvodu je důležité, aby každý z nás byl seznámen se základy práva a dokázal se ve složité „právní džungli“ alespoň trochu orientovat. Jak praví jedna z nejstarších právních zásad „*Ignorantia juris non excusat*“, tedy neznalost práva neomlouvá! Proto je zapotřebí, aby se už žáci ve školách seznamovali alespoň se základy práva a mohli tak lépe obstát v životě.

Všichni studenti středních škol mají být během svého studia seznámeni s potřebným právním minimem pro soukromý a občanský život. Záleží pak na dané škole a jejím zaměření, jak moc jsou schopni vedle své specifické odborné výuky zařadit i výuku práva. Je zcela logické, že například studenti oboru strojírenství nebo stavitelství se budou během svého studia na střední škole právu věnovat mnohem méně ve srovnání se studenty obchodní akademie nebo veřejnosprávní školy. Studenti gymnázií musí získat všeobecné vzdělání z různých oblastí, a proto je během jejich školní docházky věnován dostatečný prostor právní tematice. Výuka práva může probíhat na každé škole jinak podle toho, jak si to samotná škola nastaví ve svém školním vzdělávacím programu. Při jeho tvorbě musí všichni dodržovat minimální požadavky, které vyžaduje rámcovým vzdělávacím programem.

V této práci využiji vědomosti, které jsem získala během svých vysokoškolských studií, a to vědomosti z právní oblasti a poznatky z pedagogiky, a zabývám se zde otázkou, jak probíhá výuka práva na čtyřletých gymnáziích a jaké jsou při výuce práva využívány učební pomůcky. Cílem této práce je zanalyzovat současný stav využívání didaktický prostředků při výuce práva a vytvoření sady pracovních listů určených pro čtyřletá gymnázia, které reflektují teoretické poznatky a data zjištěné z výzkumu. Při psaní práce je využita metoda deskriptivní, analytická, komparativní, dotazníkového průzkumu, experimentu. Během zpracování tématu využívám v seznamu uvedené prameny, a to odbornou literaturu a odborné články, středoškolské učebnice, právní předpisy a další. Práce se skládá ze dvou částí teoretické a praktické.

Na začátku teoretické části práce je představen obsah rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia v oblasti právního vzdělávání. Stěžejní část charakterizuje obecně učební pomůcky při výuce a detailněji je věnována pozornost nepoužívanějšímu didaktickému

prostředku – učebnici. Na základě získaných informací od vyučujících práva na gymnáziích, kteří byli osloveni prostřednictvím dotazníku, jsem srovnala tři nejpoužívanější učebnice pro výuku práva. Dále v této části práce jsou představeny obecně vyučovací metody a metody, které slouží k aktivizaci žáků.

V praktické části se seznámíme s průběhem a výsledky kvalitativního výzkumu a zhodnocením zkoumaného stavu. V další části budou představeny učební materiály, které vypracovala autorka práce, včetně metodického průvodce pro učitele. Tato část by měla reflektovat získané poznatky jak z odborných předmětů, tak z oborových didaktik. Důraz je kladen na zpracování učiva a jeho upevnění aktivizující a zábavnou formou, například využití skupinové práce, vytváření projektů, vypracování praktických cvičení. Smyslem je představit právo jako zajímavý vědní obor a vzbudit v žácích zájem o tuto oblast, nikoliv pouhé memorování a ověřování získaných znalostí.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

Rámcový vzdělávací program je závazný dokument pro daný typ školy (gymnázium, odborná střední škola, mateřská škola, konzervatoř apod.) vytvořený státem, který obecně upravuje požadavky na žáky, respektive stanovuje, jaké vědomosti, znalosti a dovednosti by si měl žák z dané úrovně vzdělávání odnést. Na základě RVP si pak jednotlivé školy vytváří své vlastní školní vzdělávací programy, které musí reflektovat požadavky z RVP.

Rámcový program pro gymnázia vymezuje učivo pro gymnázia a stanovuje výstupy žáky, stanovuje pro všechny žáky základní vzdělávací úroveň a klíčové kompetence, které by měli studenti dosáhnout. Uvedené RVP slouží jako podklad pro tvorbu ŠVP čtyřletých gymnázií a vyšších stupňů víceletých gymnázií. Toto ŠVP si už školy vytváří samy, a tudíž se mohou od sebe lišit.

Právní minimum se na gymnáziu vyučuje v rámci občanského a společenského základu (nejčastěji v předmětu základy společenských věd). RVP G zahrnuje do učiva základy právní teorie a znalosti z veřejného i soukromého práva. Učivo je rozděleno do 3 základních oblastí ato: právo a spravedlnost, právo v každodenním životě a orgány právní ochrany (RVP G, 2007).

Žáci by se v rámci oblasti právo a spravedlnost měli seznámit s právními a morálními normami a měli by je být schopni odlišit, měli by být schopni vysvětlit v čem spočívá smysl a účel práva.

Oblast právo v každodenním životě by měla studenty seznámit s právním řádem a jeho uspořádáním, se systémem právních odvětví. Dále by jim mělo být vysvětleno, co to je právní norma a jaké máme druhy právních norem, co je to právní subjektivita a svéprávnost. Žáci by se také měli blíže seznámit s tím, jak vypadá smlouva, jaké máme druhy smluv a dokázat se orientovat ve smluvních podmínkách. Na základě získaných vědomostí by studenti měli být schopni uvést rozdíly mezi právnickou a fyzickou osobou, dokáže definovat vznik, změnu a zánik právních vztahů, se kterými se může setkat (koupě, manželství, pracovní poměr). Žáci by měli být schopni rozlišit, zda se jedná o veřejné nebo soukromé právo a dokážou určit, jaké případy se řeší v občanskoprávním řízení a jaké v trestněprávním řízení (RVP G, 2007).

Vyučující by měli v rámci oblasti orgány právní ochrany své žáky seznámit se základními orgány právní ochrany, jejich činností a funkcí, s právními profesemi. Dále studenti budou vědět, jak probíhá občanské soudní a trestní řízení, jaké orgány v rámci řízení vystupují. Žákům jsou také předávány informace ohledně právního poradenství,

například jak právní poradny fungují a jaké mají úkoly, s jakými problémy se na ně lidé mohou obracet (RPV G, 2007).

Kromě výše uvedených požadavků na výuku práva je nutné do učiva a práci v hodinách zakomponovat i klíčové kompetence a průřezová témata. „*Smyslem vzdělávání na gymnáziu není předat žákům co největší objem dílčích poznatků, fakt a dat, ale vybavit je systematickou a vyváženou strukturou vědění, naučit je zařazovat informace do smysluplného kontextu životní praxe a motivovat je k tomu, aby chtěli své vědomosti a dovednosti po celý život dále rozvíjet. To předpokládá uplatňovat ve vzdělávání postupy a metody podporující tvořivé myšlení, pohotovost a samostatnost žáků, využívat způsoby diferencované výuky, nové organizační formy, zařazovat integrované předměty apod.*“ (RVP G 2007, s. 8).

2 Učební materiály

Na začátku práce je nutné definovat pojem učební materiál. Pojem učební materiál není v literatuře přesně definován. Nejčastěji se setkáme s pojmem učební pomůcka, která označuje „objekt, předmět zprostředkující nebo napodobující realitu, napomáhající větší názornosti nebo usnadňující výuku [...] současná nabídka učebních pomůcek zahrnuje širokou škálu auditivních, vizuálních, obrazových a technických pomůcek, které jsou součástí vyučování“ (Průcha, 2003, s. 257). Obst používá termín materiální didaktické prostředky, kterým označuje vše, čeho učitel a žáci mohou využít k dosažení výukových cílů. Tyto prostředky rozděluje na nemateriální (např. metoda výuky, vyučovací forma) a materiální. Materiální prostředky lze klasifikovat na učební pomůcky, technické výukové prostředky (např. magnetofony, sluchátky, technika pro filmovou projekci, pro diaprojekci, videotechnika, výukové počítačové systémy, trenažery), organizační a reprografickou techniku (např. laboratoře, kopírovací stroje, počítače), výukové prostory a jejich vybavení (např. počítačové učebny, odborné učebny dílny, školní pozemky), vybavení učitele a žáka (např. psací potřeby, pracovní oděv, notebook, rýsovací potřeby) (Kalhous, Obst a kol., 2009).

U učebních pomůcek můžeme rozlišovat mezi originálními předměty a reálnými skutečnostmi (původní nebo upravené přírodniny, výtvary a výrobky, fyzikální, chemické a biologické jevy), zobrazováním a znázorňováním předmětů a skutečností (modely, zvukové záznamy), textovými pomůckami (učebnice, časopisy, encyklopedie, tabulky, atlasy, tabulky, sbírky úloh, pracovní sešity, studijní návody), pořady a programy a speciálními pomůckami (Kalhous, Obst a kol., 2009). Uvedené pomůcky mají napomáhat předávat informace, zpevňovat nově získané informace, napomoci uspořádat a racionalizovat informace, začleňovat je do soustavy již dříve získaných vědomostí. Umožňují také lepší názornost učiva a přibližují žákům abstraktní pojmy (Kalhous, Obst a kol., 2009). V dnešní době i do oblasti vzdělávání pronikají moderní technologie (počítače, videopořady, internet), které umožňují interaktivitu při výuce a hypermediální prezentaci učiva. tyto technologie žáci používají běžně jako nedílnou součást jejich každodenních činností. Nevýhodou těchto moderních technologií je to, že učitel není schopen tolik ovlivňovat obsah média a nemá kontrolu nad tím, jak moc je učivo přeneseno na žáka (Skalková, 2007). Při tak velké škále didaktických prostředků a pomůcek je nutné, aby učitel důkladně promyslel jejich používání tak, aby každá pomůcka plnila svou specifickou funkci (Skalková, 2007).

Učební materiál lze na základě výše uvedených definic ztotožnit s termínem učební pomůcka, neboť splňuje výše uvedenou definici, konkrétně že plní ve vyučovacím procesu funkci předávání a upevňování informací, zařazování nových informací do systému již nasbíraných vědomostí a zkušeností a v neposlední řadě pomáhají s názorností učiva.

2.1 Učebnice

Jednou z nejčastěji používanou didaktickou pomůckou je učebnice. Průcha poukazuje na to, že učebnice je nenahraditelný didaktický prostředek, a to i v době digitálních technologií (Průcha, 1998). Průcha učebnici charakterizuje jako „*integrovaný znakový útvar přenášející informaci o nějakém výseku objektivní skutečnosti bez omezení na pouze verbální text*“ (Průcha, 1998, s. 24). Kalhous o učebnici hovoří jako o „*základním vyučujícím a učebním prostředku, který konkretizuje výchovné a vzdělávací cíle, vymezuje rozsah a obsah učiva a poskytuje podklady pro vypěstování intelektuálních a praktických dovedností*“ (Kalhous, Obst a kol., 2009, s. 143). Skalková poukazuje na to, že „*učebnice nevystupují při vzdělávání izolovaně, ale v systému dalších didaktických prostředků*“ (Skalková, 2007, s. 103).

Učebnice je složena z textové a netextové složky. Textová složka je tvořena motivačními, výkladovými, regulačními texty nebo ukázkami, příklady a úkoly. Netextovou složkou mohou představovat obrázky, tabulky, grafy, schémata aj. Tyto dvě složky učebnice se navzájem doplňují a jejich smyslem je žáka něčemu naučit a předat mu soubor komplexních informací. Tyto informace však musí zohledňovat kognitivní a jazykové kompetence subjektu, který informace přijímá (Průcha, 1998).

Učebnice ve vzdělávacím procesu plní několik funkcí. V první řadě předkládá obsah a rozsah učiva a upravuje ho do podoby, aby jej žáci byli schopni pochopit a vstřebat, ale také napomáhá k tomu, aby se získané znalosti a vědomosti staly vnitřními hodnotami (funkce informační a formativní). Učebnice umožňuje procvičování a kontrolu nově nabytých znalostí a dovedností prostřednictvím kontrolních otázek nebo úkolů (funkce zpevňovací a kontrolní). Podporuje samostatnou práci, motivaci žáků (funkce sebevzdělávací a motivační). Umožňuje vytvářet hierarchii a systém probíraného učiva, plánovat výuku a koordinovat práci za využití i jiných didaktických prostředků (funkce systematická a organizační) (srov. Průcha, 1998, s. 20-21; Skalková, 2007, s. 104 a Kalhous, Obst a kol., 2009, s. 143).

Učebnice mají především žákovi předávat vědomosti, a proto je nutné tomu přizpůsobit jej obsah a prezentování tohoto obsahu. Pokud má žák pochopit předkládané učivo, musí textu v učebnice porozumět. V tomto ohledu je nutné zkoumat komunikační charakter učebnice.

Pro snadné pochopení látky a porozumění textu je důležité v jakém rozsahu a délce se žákovi probírané učivo předkládá. Vedle toho je také třeba zohlednit, jak je rozčleněn a strukturován či doplňován mimotextovými složkami, tedy jak moc je pro studenta přehledný. Právě mimotextové komponenty mají za úkol doplnit text, znázornit jej a přiblížit jej žákovi (např. pomocí obrázků, grafů, map) (Průcha, 1998).

„Autoři učebnic by měli mít na zřeteli nejen komunikační charakteristiky jimi produkováného textu, ale také to, v jakých předpokládaných komunikačních podmínkách budou žáci s učebnicemi pracovat. Měli by například odlišit, které části učebnice (úkoly a cvičení) mohou žáci zvládat sami doma a které jsou vhodné jen pro výuku, kde žákům pomůže učitel“ (Průcha, 1998, s. 29). Při tvorbě učebnic by autoři měli zohledňovat především kognitivní funkce subjektu, tedy jaké vědomosti v dané oblasti již žák získal (ve škole i mimo ni), a jeho jazykové kompetence – text by měl být v korespondenci s jazykovou výbavou žáka. Jinak bude tedy psán text pro žáka třetí třídy a jinak text pro středoškoláka. Průcha doporučuje, aby se tvůrci učebnic vyhýbali nadbytečnému užívání speciálních odborných termínů a abstraktních slov, a pokud již budou použity je nutné vždy objasnit jejich význam (Průcha, 1998). Skalková poukazuje i na to, že *„vedle vhodného obsahu a lexika je důležité i axiologické hledisko, jak vybrané učivo zohledňuje etické hodnoty jedince a přispívá k jejich rozvíjení u žáků“* (Skalková, 2007, s. 104).

2.2 Učebnice využívané při výuce práva ve vyšších ročnících gymnázií

Na začátku této kapitoly je nutné zmínit, že právo je dynamický systém, který zohledňuje současný stav společnosti a reaguje na aktuální problémy, a proto neustále dochází k novelizacím právních předpisů. Bylo by třeba pro každý školní rok vydávat nové, aktualizované, učebnice, které by zcela zohledňovaly aktuální stav práva na našem území. Na trhu se lze v současné době setkat s několika učebnicemi navrženými pro výuku práva. Ve většině případů jsou učebnice konstruovány tak, že předkládají studentům především teoretické základy, které se nemění tak často. A pokud dojde k větší systémové změně v některém z právních odvětví, měla by tato změna být v učebních materiálech reflektována. Proto lze vyučujícím doporučit, aby sami sledovali, k jakým novelizacím došlo a v jakých odvětvích.

V současné době se na trhu vyskytuje řada učebnic určených pro výuku práva. Zde je předkládán jejich výčet (řazeno abecedně) *Člověk jako občan a světoobčan* od Přemysla Šila a Jany Karolové (Nakladatelství Olomouc, 2012), *Občanský a společenskovědní základ* –

právo, vytvořeno kolektivem autorů (Computer Media, 2012), *Odmaturuj! ze společenských věd*, na zpracováno kolektivem autorů (Didaktis, 2015), *Právo pro střední školy* od autorů Radovana Rysky, Moniky Puškinové a Renáty Humeniukové (EDUKO, 2020), *Právo pro střední a vyšší odborné školy*, kterou připravili Alexandr Šíma a Milan Suk (C. H. Beck, 2019), *Průvodce světem práva* od kolektivu autorů (EDUKO, 2018) a *Společenské vědy pro střední školy 3. díl - učebnice*, kterou zpracoval kolektiv autorů (Didaktis, 2014).

Na základě anonymního dotazníku (viz kapitola 4) bylo zjištěno, že nejvíce používané učebnice pro výuku práva jsou Právo pro střední školy, Společenské vědy pro střední školy 3. díl a Odmaturuj! ze společenských věd. Tyto nepoužívanější učebnice jsou v další části práce níže podrobeny analýze. Ukázky z těchto učebnic lze najít v příloze práce.

2.2.1 Právo pro střední školy

Učebnice Právo pro střední školy (dále jen Právo pro SŠ) se na objevuje ve dvou provedeních. Nejnovější vydání obsahuje úlohy k procvičování učiva, starší vydání tyto úlohy neobsahují. V této práci je analyzována verze učebnice z roku 2020, která obsahuje i úkoly k procvičování.

Učebnice je rozčleněna do 10 kapitol, ty se pak člení do podkapitol. V závěru kapitoly, nebo po ukončení uceleného tématu podkapitol autoři umístili úkoly k zopakování a procvičení získaných znalostí z dané kapitoly. Na začátku učebnice nalezneme předmluvu a historický vývoj kodifikace práva.

Autoři zvolili „klasický“ přístup, kdy nejdříve seznamují žáky s teoretickými základy, tedy s pojmy jako je právní stát, právní řád, právní normy, právní vztahy, právní skutečnosti, vysvětlení, co to je realizace a aplikace práva, jaký je rozdíl mezi veřejným a soukromým právem.

Další kapitoly se zabývají jednotlivými právními odvětvími (ústavní právo, občanské právo, pracovní právo, občanské soudní řízení, živnostenské právo, správní právo, trestní právo, právo evropské unie a ochrana osobních údajů). V rámci každé kapitoly autoři nejdříve čtenáře seznamují s pojmem a prameny daného právního odvětví a následně je věnován prostor důležitým, v běžném životě použitelným, konkrétním institucím. Což lze demonstrovat zařazení samotné kapitoly, která se zabývá živnostenským právem a umožňuje seznámení s právní úpravou pro provozování živnosti, nejedná se však o návod, či postup, který by zahrnoval jednotlivé kroky, které se musí učinit, aby jedinec mohl provozovat

živnostenskou činnost. Na konci publikace najdeme vzory smluv (kupní, o nájmu bytu, o dílo, pracovní) a dohody o provedení práce a o pracovní činnosti.

Učebnice působí velmi přehledně, a to díky vizuálnímu uspořádání. Nadpisy jsou psány jinou velikostí písma než samotný výkladový text a jsou odlišeny i barevně. V textu lze rozeznat důležité pasáže (tučné písmo) nebo jiná barva písma (určit pojem, termín). Na pravé straně je text doplněn krátkými a jednoduchými příklady, vysvětlením pojmů, vtipy, doplňujícími informacemi nebo zajímavosti, odkazy na zákony nebo internetové stránky, které souvisí s tématem, obrázky nebo diagramy. Diagramy, které jsou používány nejčastěji, napomáhají třídění pojmů a jejich zapamatování. V samotném textu se nenacházejí žádné otázky ani k procvičení látky nebo prohloubení znalostí či k jiné formě zaktivizování žáka. Na studenty se autoři nijak jinak neobrací a nekomunikují s nimi, pouze poskytují výklad učiva.

Autoři zvolil k procvičování úlohy typu přiřad' nebo spoj pojmy, doplň slova do textu, napiš nebo doplň výčet něčeho (např. *doplňte druhy vyživovací povinnosti* s. 49). Úkoly tohoto typu slouží především k ověření toho, zda si žák zapamatoval předkládané informace a je schopen je dále reprodukovat. Žákům však neumožňují, aby si získané znalosti zkusili prakticky použít, bylo jim umožněno o probrané látce přemýšlet a diskutovat nebo plnit jiné úlohy, u nichž dochází k vyšším myšlenkovým operacím dle Bloomovy taxonomie kognitivních cílů.

2.2.2 Společenské vědy pro střední školy – 3. díl

Učebnice Společenské vědy pro střední školy 3. díl (dále jen Společenské vědy pro SŠ) od nakladatelství Didaktis obsahuje učivo ze dvou společenskovědních oborů – právo a ekonomie. Každému z předmětů je věnována polovina učebnice, právu konkrétně strany 7 až 51. Tato řada je doplněna ještě o pracovní sešit, který strukturálně odpovídá rozložení učebnice, tedy v polovině pracovního sešitu lze najít úkoly a otázky k procvičení získaných znalostí z právní oblasti, v druhé polovině z oblasti ekonomie a ekonomiky. Učebnici a pracovní sešit si vyučující mohou doplnit publikací Společenské vědy pro střední školy – 3. díl: Průvodce pro učitele, který obsahuje metodické pokyny pro vyučující společenských věd.

Učivo z oblasti práva zde autoři rozdělili do tří tematických celků (Základy práva, Soukromé právo a Veřejné právo), které se dále dělí v rámci jednotlivých oddílů na kapitoly.

Na začátku každého tematického celku se vyskytuje krátký odstavec, který shrnuje obsah dané kapitoly.¹

V prvním tematickém celku (nacházející se na stranách 7-23) se studenti seznamují se základními právními pojmy a teoretickými základy práva. Nejdříve je věnován prostor pro vymezení pojmů svoboda (ve vztahu s etikou) a spravedlnost. V další kapitole jsou studentům vysvětleny pojmy norma, právo, přirozené a pozitivní právo, právo subjektivní a objektivní a právní stát. Dále jsou studentům předány informace o vývoji práva, o pramenech práva na našem území a strukturou právních norem, žákům jsou zde také vysvětleny pojmy právní norma, právní síla a řád. V dalších kapitolách se žák dozví informace, jaký je rozdíl mezi fyzickou a právnickou osobou, co to je svéprávnost, ale také s tím, jak a kdo právo interpretuje a aplikuje. Poslední kapitola prvního oddílu je věnována orgánům právní ochrany.

V celku s názvem *Soukromé právo* (strany 25-41) jsou studenti seznámeni s rozdílem mezi soukromým a veřejným právem, s právními odvětvími patřícími do soukromého práva a právními předpisy, které soukromé právo upravují. Detailněji se tento celek zaměřuje na vlastnictví, uzavírání smluv, občanskému soudnímu řízení, rodinnému a pracovnímu právu.

Poslední celek se zaměřuje na veřejné právo – větší část (4 kapitoly) je věnována trestnímu právu, a to obsahu trestního práva, trestným činům a trestnímu řízení. V krátkosti se pak autoři představují správní právo (jedna kapitola), kdy je vymezen obsah správního práva a vysvětleno, jak probíhá správní řízení.

Učebnice se celou dobu drží jednotného rozčlenění a strukturování jednotlivých kapitol. Kapitole je zpravidla věnována jedna dvoustrana, ve výjimečných případech pouze jedna stránka, jedná-li se o obsahově kratší téma. Hned v úvodu kapitoly jsou zvoleny úvodní otázky, které mají žáky zaktivizovat a přimět je zamyslet se nad probíraným tématem (např. *Může dítě koupit dům?* s. 20, *Mohou být zákony zcela jednoznačné?* s. 21; *Je kulaté razítko mocnější než hranaté?* s. 50), zjistit jejich názor nebo podnítit diskusi (např. *Souvisí kriminalita s dobou,*

---

¹ Například oddíl Základy práva jsou uvedeny takto: „Každý z nás citlivě vnímá nespravedlnost a snaží se chránit svou svobodu. Přestože je vymezení těchto pojmů nejednotné, je zřejmé, že jak spravedlnost, tak svoboda úzce souvisí s pravidly, která život společnosti usměrňují. Mezi nimi hrají klíčovou roli právní normy, jež přitom zavazují jak občany, tak stát, a určují, tedy meze státní moci. Stát současně dodržování právních norem vynucuje a za tímto účelem (a také za účelem ochrany práva) zřizuje řadu institucí. Takto fungující právní stát je výsledkem dlouhého historického vývoje, během něhož se měnila podoba právních předpisů, rozšiřovala se problematika, kterou právo upravuje, měnil se i samotný vztah práva a státní moci. Dnes jsou právní vztahy nedílnou součástí našeho každodenního života – často do nich vstupujeme automaticky, téměř nevědomky, což ale nic nemění na právech a povinnostech, jež nám z těchto vztahů vyplývají. Orientovat se v platném právu je tak v dnešní době prakticky nezbytností.“ (cit. s. 7)

ve které žijeme? s. 46). Některé otázky mohou i pobavit (*Zvoní dvakrát pošťák nebo exekutor?* s. 22; *Může veřejné právo i do soukromé ložnice?* s. 26).

Výklad učiva je zde oproti dalším dvěma zkoumaným titulům podáván košatějším stylem, nepředkládá jen holá fakta a informace, ale stylizuje ho do souvislého textu, který na sebe navazuje.² Na pravé straně je vždy umístěn sloupec, ve kterém se nachází ukázky příkladů z praxe, praktické zkušenosti, články k tématu, odkazy na doplňující informace, internetové stránky nebo na zajímavý film k tématu. Vše je doplněno tematickými obrázky, které pomáhají dokreslit textovou složku nebo text oživit. Jednotná struktura učebnice pomáhá žákům velmi dobře se v učebnici orientovat a hledat potřebné informace. Orientaci v textu apřehlednosti napomáhá také typografie textu – rozčlenění do rámečků, tučné písmo a velikost písma u nadpisů, tučné písmo u vysvětlovaného pojmu nebo termínu, zvýraznění důležitých pasáží, jmen apod. Lze ocenit to, že doplňující text (příklady z praxe, odkazy na další informace) jsou mimo výkladový text, a záleží pouze na recipientovi textu, zda jimi bude více zabývat či nikoliv.

K procvičení učiva lze využít pracovní sešit (Společenské vědy pro střední školy – 3. díl: Pracovní sešit), který je strukturován obdobně jako učebnice – jednotlivé kapitoly pracovního sešitu korespondují s kapitoly učebnice. Jedné kapitole je věnována dvojstránka s úkoly, a na konci tematického celku lze najít dvojstránku s úlohami určenou k zopakování daného celku (Základy práva, Soukromé právo a Veřejné právo). Autoři využívají k procvičení různé druhy úloh (doplňování do textu, ověřování pravdivosti tvrzení, rozdělování získaných informací do tematických celků, práce s textem). Některé úlohy jsou určeny pro samostatnou práci, jiné předpokládají práci ve dvojicích nebo skupinách – nejčastěji se jedná o otázky určené k diskusi, nebo vytvoření společné práce (referát s. 29, vymyšlení řešení – např. *Co by mělo trestní oznámení obsahovat. Své návrhy sepište [...]*. s. 49). Autoři používají i úkoly, kde je nutná práce s textem, mapou nebo s grafem, což žáky učí orientaci v textu, kritickému

---

² Srovnání výkladu o manželství:

Právo pro SŠ: „Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonným způsobem formou občanského nebo církevního sňatku Uzavření manželství je veřejný slavnostní obřad, který se uskutečňuje za přítomnosti dvou svědků. Snoubenci při něm prohlašují, že spolu svobodně vstupují do manželství, že znají navzájem svůj zdravotní stav a jak se dohodli o příjmení, že [...]“ (s. 43)

Společenské vědy pro SŠ: „Za tradiční základ rodiny je považováno manželství jako právem upravený svazek muže a ženy. Počet uzavřených manželství v současnosti klesá a zároveň narůstá počet rozvodů, přesto zůstává manželství i nadále společensky a právně významnou institucí. Manželství se podle českého práva uzavírá projevem vůle muže a ženy, kteří [...]“ (s. 35)

Odmaturuj!: „Manželství je podle občanského zákoníku trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc. Vznik manželství (nadpis). Manželství dle § 655 občanského zákoníku vzniká svobodným a úplným projevem vůle [...]“ (s. 67)

myšlení, vyhledávat a porovnávat informace, případně rozlišovat mezi potřebnými a nepotřebnými informacemi.

Úkoly a otázky k procvičení jsou různě obtížné a reflektují různé stupně kognitivní cílů vzdělávání. Některé pouze ověřují, zda si žák informace zapamatoval – např. typy úkolů „*Rozhodni, zda jsou uvedená tvrzení pravdivá.*“, u jiných musí zhodnotit a porovnat uvedený příklad s právní normou – např. „*Považujete uvedený případ za trestný čin nebo přestupek? Bude řešen v rámci trestního, nebo občanskoprávního řízení? Svůj názor podpořte informacemi z učebnice.*“ s. 51). Je otázkou, zda některé úkoly nejsou pro středoškoláky až moc obtížné a nemají být určeny až studentům vysoké školy s právním zaměřením³ (např. kvůli obtížnosti úkolů: „*Vypište, co patří do společného vlastnictví manželů a co do výlučného jmění každého z nich.*“ s. 35, „*Je uvedený trestný čin pokračující, trvající nebo hromadný?*“ s. 49, nebo kvůli obtížnosti předkládaného textu: „*Nestrannost soudce je především subjektivní kategorií, vyjadřující vnitřní psychický vztah soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich právním zástupcům atd.), o nichž je schopen přesně referovat toliko soudce sám. [...]*“ s. 20; *Jsou to samy subjekty občanskoprávních vztahů, které na základě svobodného smluvního rozhodování o tom, jaké povinnosti smlouvou převezmou a jaká práva si smlouvou založí, mohou nejlépe uplatnit své individuální zájmy a hospodářské potřeby.[...]*“ s. 42). Bylo by zajímavé ověřit v praxi, zda současní středoškolští studenti zvládnou porozumět textům, které jsou jim v pracovním sešitě předkládány, a zda některé zvolené úlohy nejsou moc obtížné, bohužel k tomuto v rámci této diplomové práce není prostor.

2.2.3 Odmaturuj! ze společenských věd

Publikace Odmaturuj! ze společenských věd není přímo klasickou učebnicí, ale slouží především jako „*kompletní přehled středoškolského učiva předmětu základů společenských věd a má ulehčit přípravu na maturitní zkoušku i na přijímací zkoušky na vysoké školy*“ (cit. s. 2). V tomto titulu se kromě je právu věnováno celkem 13 kapitol, které se člení na další podkapitoly. Nejprve jsou předloženy informace z právní teorie (právo jako věda, prameny práva, právní řád, právní vztahy, aj.) dále se pak věnují jednotlivým právním odvětvím a jejich specifikům a vysvětlují základní právní úpravu vztahů v tomto odvětví.

---

³ Tvůrci pracovního sešitu (konkrétně JUDr. Jan Horecký Ph.D., Mgr. Martin Kornel Ph.D., Mgr. Bc. Lucie Obrovská Ph.D., JUDr. Eva Žatecká, Ph.D.) jsou (byli) mimo jiné vyučující nebo studenti doktorské studia na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Dohledatelné v Informačním systému Masarykovy univerzity (is.muni.cz) nebo na webových stránkách Masarykovy univerzity (<https://www.muni.cz/lide>).

Autoři v tomto titulu použili jak textové, tak netextové složky. Text je vnitřně členěn pomoci nadpisů a podnadpisů a samotných odstavců. Pro větší přehlednost jsou využívány různé barvy písma a ztučnění písma, ale také členění pomocí odrážek (pokud se jedná o výčet informací). Některé termíny jsou vysvětleny a odděleny od textu pomocí rámečku. V textu jsou použity číselné odkazy, které najdeme po pravé straně a napomáhají vysvětlit nebo doplnit daný pojem (plní tedy funkci jako poznámka pod čarou). Občas je text doplněn obrázky, tabulkami, diagramy nebo odkazy na internetové stránky, kde mohou k tématu dohledat další informace (například „*Sbírka zákonů je uveřejněna na webových stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR: <http://www.psp.cz>.”, s. 51).*

Cílem této učební pomůcky je především napomoci ke zvládnutí maturitní zkoušky nebo přijímací zkoušky na vysokou školu, proto zde dochází k většímu „nahuštění“ textu a tomu, že je předkládáno více informací. Výkladový text je informačně nejobsáhlejší, a i nejvíce odborný (např. odkazuje na přesné znění zákonů pomocí označení zákona a čísla paragrafu). Autoři se nesnaží oslovovat studenty, ani je nějakým způsobem aktivizovat nebo zaujmout, což se ale dá v rámci celkové koncepce a avizovanému účelu publikace očekávat a nelze to autorům nijak vytýkat.

2.2.4 Shrnutí

Všechny výše analyzované tituly odpovídají požadavkům na obsah učiva podle RVP G až na jednu výjimku. V RVP G je uvedeno, že by se studenti měli seznámit v rámci učiva o orgánech právní ochrany se systémem právního poradenství, činností a úkoly občanských poraden (RVP G, 2007, s. 41). V detailněji srovnávaných publikacích se jejich autoři věnují pouze soudům, ombudsmanovi, notářům a advokátům⁴, státním zastupitelům a policii (srov. Právo pro SŠ s. 26 a 84, Společenské vědy pro SŠ s. 22-23 a Odmaturuj! s. 52-55). Pouze titul Odmaturuj! zmiňuje v rámci učiva o orgánech právní ochrany i občanské poradny („*Bezplatnou právní pomoc občanům v obtížné situaci poskytují občanské právní poradny. Usilují o to, aby občané nebyli znevýhodněni neznalostí svých práv a povinností. Lidem, kteří se na ně obrátí, poskytují rady, informace a pomáhají hájit jejich zájmy.*“ s. 55).

---

⁴ například učebnice Společenské vědy pro SŠ na s. 23 zmiňuje: „*Vedle osoby exekutora a notáře stojí ještě advokát. [...] Jeho úkolem je poskytovat právní poradenství a zastupovat v řízení před soudy a správními orgány.*“

3 Aktivní učení

Kdysi Konfucius řekl: „*Co slyším, zapomenu. Co vidím, si pamatuji. Co si vyzkouším, tomu rozumím.*“ Každý z nás má v sobě přirozenou touhu dozvědět se nové informace, učit se novým dovednostem. Úkolem učitele je tuto touhu dále podněcovat a rozvíjet je. V dnešní moderní době, kdy informace jsou dostupné téměř kdykoliv a kdekoliv během několika sekund, si vyučující nevystačí s pouhým monologem, během kterého žákům předává informace. Žáci se tak často stávají pasivními a ztrácejí o vyučování zájem. Sitná uvádí, že „*u žáků jsou oblíbené vyučovací hodiny, které jsou pro ně zajímavé, smysluplné, pestré, přiměřené a při nichž používají aktivní a motivující formy*“ (Sitná, 2013, s. 13). Tohoto požadavku se dá dosáhnout pomocí zapojení studentů do samotného edukačního procesu a zaktivizovat je.

Maňák definuje aktivizaci jako: „*podněcování žáků k uvědomělé učební aktivitě*“ (Maňák, 2001, s. 10). Lze říci, že pedagogové se vždy snažili orientovat vnější aktivitu (např. čtení, zápis výkladu aj.), která je často jen předstíraná nebo formální, k aktivitě vnitřní, tedy k přemýšlení, vyjadřování postojů a emocí, prostor k projevům vlastní fantazie. V rámci aktivizace se můžeme setkat i s pojmem aktivní učení. Jedná se o postup a procesy, pomocí nichž student s aktivním přičiněním přijímá informace a na jejich základě si vytváří vlastní úsudky. Žák přijaté informace zpracovává a následně je začleňuje do systému svých dosavadních znalostí a zkušeností, dovedností a postojů. Toto aktivní učení vede také k rozvoji kritického myšlení, které je v dnešní době velmi důležité. Neboť studenti musí nepřeborné množství informací, které se jim dostává téměř odevšad, umět zhodnotit, posoudit správnost a relevantnost informací. V rámci aktivního učení se žák stává spoluvůrcem průběhu hodiny, podílí se na formulaci výsledku hodiny, na hodnocení třídní práce a sebehodnocení (Sitná, 2013). Není tedy pouze pasivním objektem učitelovi aktivity jako tomu bývá u tzv. frontální výuky⁵, kdy učitel nedbá potřeb a názorů žáků, je věnován minimální nebo žádný prostor pro opakování, individuální práci a zpětnou vazbu. Učitelé by proto měli hodinu poskládat tak, aby se vedle „tradiční“ frontální výuky objevovali i aktivizační prvky, alespoň v poměru 1:1 (Sitná, 2013 a Maňák, 2001).

Aktivní vyučování pomáhá u žáků také rozvíjet jejich kreativitu, která je v dnešní době velmi důležitá. Během dospívání se „přeměňuje“ i fantazie, u dospívajících dochází k tomu, že se jejich představivost konkretizuje a vzrůstá jejich intelektuální kapacita a možnost

---

⁵ Frontální vyučování je takový styl výuky, v němž učitel pracuje hromadně se všemi žáky ve třídě jednou společnou formou, se stejným obsahem činnosti (PRŮCHA, 2003, s. 66).

abstraktně myslet (Sullivan, 2017). Žáci jsou pak schopni své dosavadní vědomosti a dovednosti používat při řešení úkolů, u nichž je nutné vymyslet netradiční přístupy, neobvyklé metody, najít nová řešení a nové nápady. Cílem je předat žákovi takové kompetence, díky kterým se pak bude schopen uplatit v moderní společnosti, které se vyznačuje neustálým vývojem, a na trhu práce. Navíc při tvůrčí činnosti dochází k sebevyjadřování a pocitu zvýšení vlastní hodnoty, a tím i k uspokojování potřeb (Sieglová, 2019; Sullivan, 2017 a Petty, 2008). Učitel v tomto systému učení nevystupuje jako pouhý lektor, který předává znalosti, ale stává se poradcem a koučem studentů, který pomáhá začleňovat nové znalosti k vědomostem, kterými již student disponuje (Ceresia, 2016).

Pokud má žák učivo pochopit a látka má být „trvale“ uchována, tedy uložena do dlouhodobé paměti, nestačí pouhé zapamatování či memorování látky, ale je nutné, by žák vyvíjel takové činnosti, které mu novou látku pomohou zpracovat a které ho podněcují k další reprodukci poznatků nebo utvoření vlastního názoru. Pomoci k zpracování nových poznatků může názorné zobrazení předmětů nebo jevů, či demonstrování postupů (Petty, 2008).

Při aktivním učení velmi zásadní roli hraje také motivace. Žáci potřebují znát smysl a využití probíraného učiva, je tedy dobré vysvětlit jim krátkodobější smysl předkládaného učiva (například že bez znalosti tohoto učiva nemohou pokračovat dále ve studiu, protože na ně navazují další témata). Vedle toho je dobré studentům předkládat i praktické využití učiva v každodenním životě. Pro větší motivaci k učení by učitel měl najít spojitost mezi probíraným učivem a osobními zájmy studentů. Je přirozené, že každého, tady i žáky, demotivuje neúspěch, proto by vyučující měl najít na práci žáky vždy něco pozitivního, za co je může pochválit. Pedagog by se měl při výuce předcházet neúspěchům, například tak že jasně a srozumitelně stanoví úkoly a pomůže definovat, jak by měl hotový úkol vypadat. Žák pak ví, jak má pracovat, na co se má při plnění úkolů zaměřit a vyhne se tak zbytečné práci. Motivovat studenty k zájmu lze i pomocí zařazování soutěživých a problémových úkolů, hádanek, na kterou dostanou odpověď během následného výkladu (Petty, 2008).

Maňák uvádí, že z výzkumů a pozorování vyšlo, že pokud jsou ve vyučování používány metody, které vedou žáky k tvůrčí činnosti, studenti jsou otevřenější svému okolí, jsou zvědavější a flexibilnější, umějí kriticky zhodnotit přijímané informace a mají větší smysl pro humor (Maňák, 2001). Pokud jsou aktivizováni žáci ve věku 10 až 14 let (období puberty) mají tyto děti lepší studijní výsledky a jsou dlouhodobě úspěšní v zaměstnání (McKellar, Cortina and Ryan, 2019). Rodríguez uvádí, že při využití aktivizace „*jsou studenti při výuce*

více bdějí, motivovaní a vysoce zapojení do chodu vyučovací hodiny, více se o předmět zajímají a tím pak zvyšují svůj výkon“ (Rodríguez, 2018, s. 11).

3.1 Vyučovací metody

Pojem vyučovací metoda je v rámci didaktiky charakterizován jako „*způsoby záměrného uspořádávání činnosti učitele i žáků, které směřují ke stanoveným cílům*“ (Skalková, 2007, s. 181). Jedná se tedy o soubor všech činností, které učitel v rámci vyučovací vytváří a kterými pak působí na žáka a žák na ně reaguje za účelem naplnění předem stanovených vzdělávacích cílů. Učitel má na výběr celou řadu vyučovacích metod. Při výběru vyučovacích metod by měl učitel zohledňovat dosavadní znalosti žáků, jejich psychologické a sociální a somatické individuální zvláštnosti žáků (Kalhous, Obst a kol., 2009, s. 307).

Po většinou nejsou metody používány izolovaně, ale prolínají se. Učitel při plánování a realizaci své výuky využívá kombinaci různých vyučovacích metod. Metody by měl vyučující volit tak, aby byl vytvořen žádoucí vztah mezi metodami, které vedou k osvojování hotových poznatků, a metodami, které organizují hledání a řešení teoretických nebo praktických problémů, rozvíjejí samostatné myšlení. Je nutné metody konstruovat tak, aby na sebe navazovali, ale i tak aby odpovídaly schopnosti žáků a některé žáky neznevýhodňovaly. Učitel musí správně odhadnout úroveň dosavadních znalostí a dovedností. Žák by si měl nejdříve osvojit základní poznatky z daného oboru, aby mohl dále rozvíjet samostatné myšlenkové pochody a prohloubit pochopení a osvojení vědomostí (Skalková, 2007).

Škola by se „*neměla orientovat pouze na hromadění poznatků*“ (Maňák, 2001, s. 38), ale měla by žákovi předávat vědomosti a dovednosti, které je schopen využít při činnosti a úkonech prováděné v každodenním životě, nemělo by docházet k pouhému memorování a učení se zpaměti, neboť to žák zapomene. Aby došlo k osvojení vědomosti a jejich pochopení, je nutné, aby si vzdělávaná jedinec informace zapamatoval, prakticky vyzkoušel a aby tyto informace byly neustále opakovány a procvičovány.

V práci nebude věnován prostor bližší charakteristice vyučovacích metod, detailněji se problematikou zabývá Mojžíšek (Vyučovací metody, 1998) nebo Maňák a Švec (Výukové metody, 2003).

3.2 Vyučovací metody při aktivním vyučování

K aktivizaci slouží především metody aktivizační nebo participační, ale aktivitu mohou vyvolat i jiné metody, třeba v rámci metod slovních lze žáka také zapojit do chodu výuky (například dobře položená otázka může podnítit zvědavé pátrání) (Maňák, 2018). Rodríguez uvádí, že téměř každou vyučovací metodu lze použít k aktivnímu učení. (Rodríguez, 2018). Vyučující si musí dát pozor na to, aby jeho hodiny nebyly stereotypní a metody se neopakovaly mechanicky, proto je nutné být jako učitel velmi flexibilní, kreativní a znát právě široké spektrum metod a aktivit či úkolů, kterými metody realizuje (Maňák, 2001).

K tomu, aby vše mohlo fungovat, je důležitá učitelova příprava na výuku. Učitel si musí nejdříve stanovit výukové cíle hodiny a její náplň. V další řadě si musí promyslet, jakým způsobem bude předávat nové informace žákům, jakým způsobem s nimi bude pracovat a jaké k tomu zvolí výukové metody. V další řadě musí určit, jakým způsobem bude probíhat reflexe a zpětná vazba. Učitel by měl svým žákům zpětnou vazbu poskytovat bezprostředně, aby pak nedošlo k osvojení nesprávných nebo chybných vědomostí. Zpětná vazba je důležitá i pro pedagoga, protože díky ní může zjistit, zda žáci pochopili probíranou látku a byly naplněny cíle vyučovací hodiny. Studenti také potřebují za svou odvedenou práci ocenit, aby neměli pocit, že jejich práce v hodině, případně doma, byla zbytečná. Na konci hodiny by také neměla chybět rekapitulace probraného učiva a upozornění na důležité informace (Sitná, 2013; Petty, 2008 a Maňák, 2001).

Při aktivním učení má význam jak samostatná práce studentů, tak skupinová práce. Díky skupinové práci se mohou projevat i nesmělejší žáci, neboť se pracuje v menším okruhu lidí, což jim může pomoci zvyšovat sebevědomí. Naučí se pracovat s ostatními, vyjednávat a hledat při řešení úkolů kompromis, rozvrhnout si společnou práci. Při samostatné práci se žák naučí naopak spoléhat sám na sebe a vhodně si naplánovat vlastní práci (Sitná, 2013; Petty, 2008 a Maňák, 2001).

„Nevýhodou při používání aktivizujících metod je velké množství času a zdrojů potřebných k vytvoření materiálu vhodného pro výuku. Toto úsilí je však časem kompenzováno, protože většina materiálu je znovupoužitelná“ (Rodríguez, 2018, s. 11).

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Kvantitativní výzkum

V rámci praktické části je cílem zjistit, jaké konkrétní učební materiály jsou využívány při výuce práva na čtyřletých gymnáziích, zda učitelé používají na trhu dostupné učební materiály nebo i jiné (vlastní) materiály a jak jsou s těmito materiály spokojeni, co by mělo být učebních pomůckách obsaženo, aby učitelům materiály vyhovovaly více. K zjištění výše uvedených otázek je použita metoda kvantitativního výzkumu.

4.1 Metodologie kvantitativního výzkumu

Kvantitativní výzkum lze označit jako záměrnou a systematickou činnost, která zkoumá vztahy mezi proměnnými a při které se získávají konkrétní data a vyvozují se z nich obecné závěry. „*V kvantitativním výzkumu se realita zachycuje pomocí proměnných, jejich hodnoty sezjišťují měřením a primárním cílem je nalézt, jak jsou proměnné rozloženy a zvláště jaké jsou mezi nimi vztahy a proč tomu tak je*“ (Punch, 2008, s. 12). Jako proměnnou lze označovat vlastnost nebo charakteristiku nějaké entity (tj. jedinec, třída, město, průmysl aj.) a tato vlastnost nebo charakteristika lze hodnotit nebo kategorizovat. V rámci výzkumu můžeme řešit jeden nebo více problémů, které na sobě mohou, nebo nemusí souviset. Každý výzkum má svůj individuální průběh, ale zpravidla se vždy dodržuje standardní postup práce (Punch, 2008).

Nejdříve je nutné stanovit problém a formulovat výzkumné otázky. „*Výzkumné otázky vycházejí z obecného určení cílů a přetvářejí je do specifitější a konkrétnější podoby. Vyjasnění výzkumných otázek je stejně důležité jako vyjasnění cílů*“ (Punch, 2008, s. 42). Nazákladě dobře položených výzkumných otázek lze stanovit, jaká data jsou nutná k jejich zodpovězení. Následně dochází ke sběru dat a vyhodnocení odpovědí na výzkumné otázky. Před tím je však důležité si určit, jaký vzorek se pro výzkum použije (jak velký vzorek chceme získat, zda má jít o účelově vybraný vzorek nebo reprezentativní a jakým konkrétním způsobem probíhá sběr dat). Poslední fáze výzkumu je zpracování dat, vyvození závěrů a jejich prezentace (Punch, 2008).

Pro získání dat lze využít několik výzkumných metod jako například pozorování, dotazník, rozhovor, experiment nebo obsahovou analýzu. Dotazník je nejfrekventovanější výzkumný nástroj, který slouží k hromadnému získání údajů o velkém počtu odpovídajících (Gavora, 2010).

4.2 Vlastní průzkumné šetření

Průzkum byl realizován pomocí anonymního on-line dotazníku (prostřednictvím serveru survio.com). Dotazník byl distribuován emailem, a to vyučujícím předmětu základy společenských věd na gymnáziích, nebo ředitelům gymnázií, v případě, kdy na internetových stránkách nebylo možné dohledat konkrétní seznam vyučujících, jejich aprobaci a emailový kontakt. Distribuce tímto způsobem byla zvolena z důvodu, že v blízkosti bydliště autorky práce se nachází pouze tři gymnázia a osobně by mohlo být osloveno asi deset pedagogů. Dalším důvodem pro zvolené šíření dotazníku byla skutečnost, že od 13. 10. 2020 byla zpřísněna epidemiologická opatření proti šíření nemoci covid 19 a od 14. 10. 2020 došlo k uzavření základních a středních škol, takže distribuování dotazníku osobně by bylo značně ztíženo, neboť řada pedagogů pracovala z domova.

Výzkumný vzorek byl vybrán cíleně tak, aby obsáhl co největší počet vyučujících předmětu základy společenských věd a nezohledňoval pouze regionální stav. Dotázaní mohli na položené otázky odpovídat v období od 16. 10. 2020 do 30. 10. 2020. Návratnost dotazníku byla 20 %, ze 755 rozeslaných dotazníků se vrátilo 153.

I přestože dotazníkové šetření může obsahovat nedostatky zjišťování reality (např. nízká variabilita, těžší zpětná kontrola, nízká návratnost, nevelký průzkumný vzorek), lze na základě získaných dat vyvodit určité závěry důležité pro zpracování diplomové práce.

Předkládaný dotazník obsahoval otevřené i uzavřené otázky. První dvě otázky zjišťovali informace o respondentovi (pohlaví a délka praxe), třetí otázka byla mířena na hodinovou dotaci věnovanou výuce práva. Otázky číslo 4 až 6 se ptali na využívání učebních materiálů při výuce práva. V otázkách 7 až 9 byl doptáván subjektivní názor na dostupné učebnice (spokojenost, jaké úkoly by učitelé v učebnicích uvítali) a zbývající otázky se dotazovali na další používané učební pomůcky (např. zda používají vlastní materiály, jaké materiály z internetu využívají). Přesné znění dotazníku lze najít v příloze této diplomové práce.

4.3 Dílčí cíle a výzkumné otázky

Cílem průzkumu bylo zjistit, jaké učební materiály jsou současnými učiteli využívány a co by v učebních materiálech uvítali. Na základě výše uvedeného byly stanoveny níže uvedené výzkumné cíle.

1. Zjistit, jaké učební materiály jsou používány při výuce práva.
2. Zjistit, zda jsou učitelé spokojeni s dostupnými učebnicemi.
3. Zjistit, jaké učebnice jsou nejčastěji při výuce práva využívány.

4. Zjistit, co by učitelé v učebnicích ocenili.

Na základě stanovených dílčích cílů byli sestaveny výzkumné otázky.

Výzkumná otázka č. 1: Používají učitelé při výuce jako učební pomůcky nejčastěji učebnici?

Jaké jsou dostupné didaktické materiály pro výuku je pojednáváno výše, v dotazníku byly některé (nejčastěji) používané materiály při frontální výuce přímo vyjmenovány, aledotazovaným byl ponechán i prostor pro doplnění jiných učebních materiálů.

Výzkumná otázka č. 2: Jsou učitelé zcela spokojeni s dostupnými učebnicemi?

Výzkumná otázka vychází z domněnky, že učebnice z velké části odpovídají požadavkům učitelů, ale rádi by je doplnili ať už o další teoretické poznatky nebo více úkolů pro žáky.

Výzkumná otázka č. 3: Používá většina vyučujících při výuce také pracovní listy?

Tato výzkumná otázka je položena za předpokladu, že pedagogové využívají při výuce jiné učební prostředky, než jsou učebnice. K jiným učebním materiálům kromě učebnic patří také pracovní listy, které by měly sloužit k fixaci učiva a ověření pochopení probrané látky. V této souvislosti lze chápat většinu jako 50 % a více dotázaných respondentů.

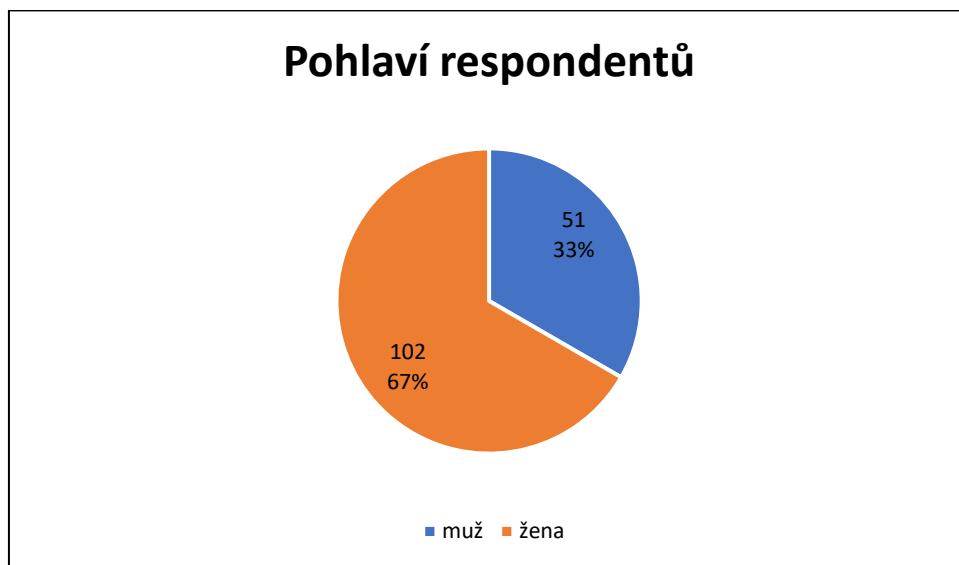
Výzkumná otázka č. 4: Ocenila by většina vyučujících praktické úlohy?

Výzkumná otázka je založena na domněnce, že v učebnicích chybí praktické úlohy, které by ověřily pochopení učební látky na konkrétních příkladech vycházejících z praxe. Pro ověření hypotézy je jako většina myšleno alespoň 50 % respondentů, kteří v rámci požadavků na učební materiály vybrali tuto možnost.

4.4 Vyhodnocení průzkumného šetření

Pohlaví respondenta (1. otázka)

Průzkumu se zúčastnilo celkem 153 respondentů, z toho 51 mužů a 102 žen. Cílem této otázky bylo zjistit, zda je pohlaví u vyučujících zastoupeno rovnoměrně či nikoliv. V průzkumu převyšuje počet žen jako vyučujících předmět ZSV nad počtem mužů (mužů je pouze jedna třetina). Nicméně bylo by pouze spekulativní vyvozovat závěry, že předmět ZSV vyučuje více žen. Průzkum ukázal, že na studenty při výuce působí jak ženy, tak i muži.

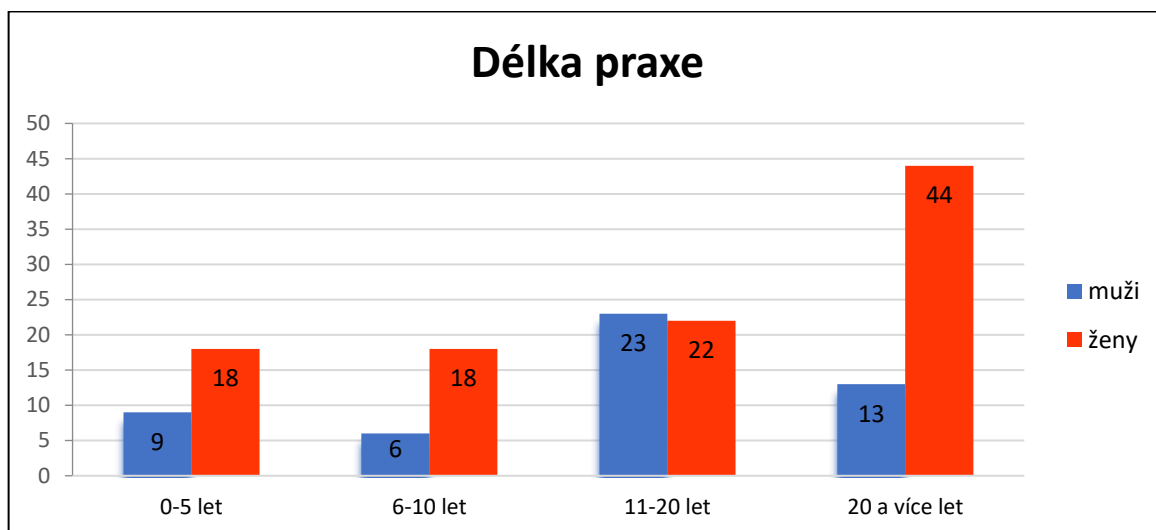

Graf č. 1: Pohlaví vyučujících

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Délka praxe (2. otázka)

V rámci identifikace byla respondentům položena otázka na délku jejich praxe. Byly stanoveny čtyři kategorie pro určení délky praxe: 0-5 let, 6-10 let, 11-20 let, více jak 20 let. V každé věkové kategorii najdeme několik mužů i žen. Lze tedy konstatovat, že respondenti mají různorodé zkušenosti s výukou práva.

Graf č. 2: Délka praxe

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Hodinová dotace výuky práva (3. otázka)

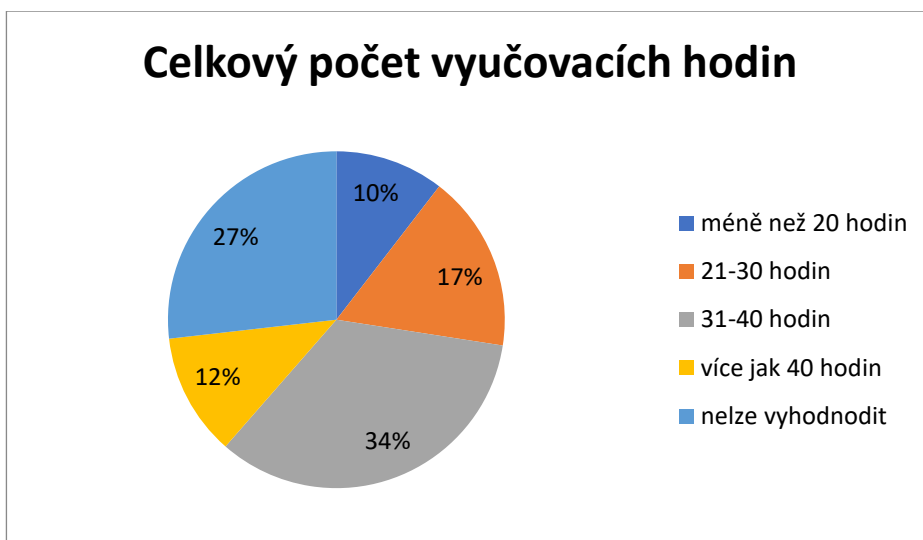
V pořadí třetí otázka zjišťovala, jaká je nejčastější hodinová dotace pro výuku práva. Cílem bylo zjistit, jaký čas je věnován předmětu právo a na základě toho si stanovit časový plán, nakolik se danému tématu věnovat.

V rámci této otázky byla velmi znát velká variabilita časové dotace pro výuku práva, neboť si ji škola můžeme upravit v rámci ŠPV sama tak, jak jí to bude nejvíce vyhovovat. Při vyhodnocování odpovědí byly vytvořeny čtyři podkategorie pro celkovou časovou dotaci, která je věnovaná povinné výuce práva (tzn. nepočítají se volitelné semináře):

1. méně než 20 vyučujících hodin,
2. 21–30 vyučovacích hodin
3. 31–40 vyučovacích hodin
4. více jak 40 vyučovacích hodin.

Z dotazníku vyplynulo, že nejčastěji je právo vyučováno v 31 až 40 vyučovacích hodinách. Bohužel 41 odpovědí nešlo klasifikovat, protože dotázaní uváděli nedostatečné údaje, nejčastěji pouze číslo 1 nebo 2 (případně 1 hodina týdně) bez doplnění, kolik týdnů nebo měsíců právo vyučují.

V některých školách pro výuku práva vyhradili celý jeden ročník, v jiných se výuka práva se prolínala do více ročníků, někde se pak právu věnovali pouze jen pár hodin (hodinová dotace pro výuku práva méně než 20 hodin se objevila v 18 případech). Často respondenti uváděli, že si pak žáci mohou zvolit dobrovolný seminář, ve kterém se pokračuje ve výuce práva.

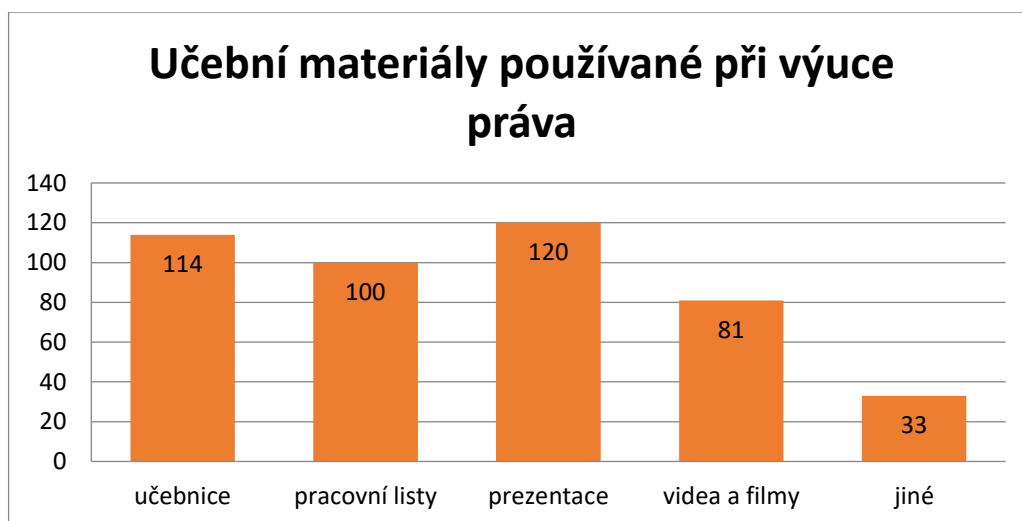
Graf č. 3: Celkový počet vyučovacích hodin věnovaných právu

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Učební materiály používané při výuce práva (otázka č. 4)

Zde si respondenti vybírali z uvedených možností (mohli vybrat více odpovědí zároveň), ale mohli sami doplnit i jiné pomůcky, které používají. Vyučující ve většině případů používají prezentace (120 respondentů). Učebnice se umístili až na druhém místě (114 respondentů). Jiné, než uvedené učební materiály, používá 33 respondentů. Jednalo se především o vlastní materiály (7), zákony a právní předpisy (7), street law (3), besedy s odborníky z praxe a návštěvy soudů (3), materiály různých institucí (3). Dále respondenti uváděli i různé webové stránky, texty a novinové články, soudní rozhodnutí či simulovaná soudní jednání.

Graf č. 4: Učební materiály používané při výuce práva

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Počet učitelů využívá při výuce učebnice (otázka č. 5)

Učebnice při výuce práva používá 73 % dotázaných.

Graf č. 5: Počet respondentů využívající při výuce učebnice

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Konkrétní typ učebnice využívaný při výuce práva (otázka č. 6)

Cílem otázky bylo udělat průzkum, jaké učebnice jsou na českých školách využívány. Nejčastěji učitelé (51) pracují s učebnicí Právo pro střední školy (Ryska, Puškinová, nakl. Eduko), která se na trhu vyskytuje i ve verzi s úkoly k procvičování. Takto doplněná učebnice byla vydána v roce 2020. Další často používanou učebnicí (49) je učebnice Společenské vědy pro střední školy – 3. díl (Horecký a kol., nakl. Didaktis). Učebnici Společenské vědy pro střední školy – 3. díl doplňuje pracovní sešit, který používá ve spojení s uvedenou učebnicí (27), ostatní pracovní sešit používají samostatně (4) nebo s jinou učebnicí (4). Učitelé také využívají (27) Odmaturuj! ze společenských věd, nejedná se přímo o učebnici, ale o souhrn středoškolského učiva.

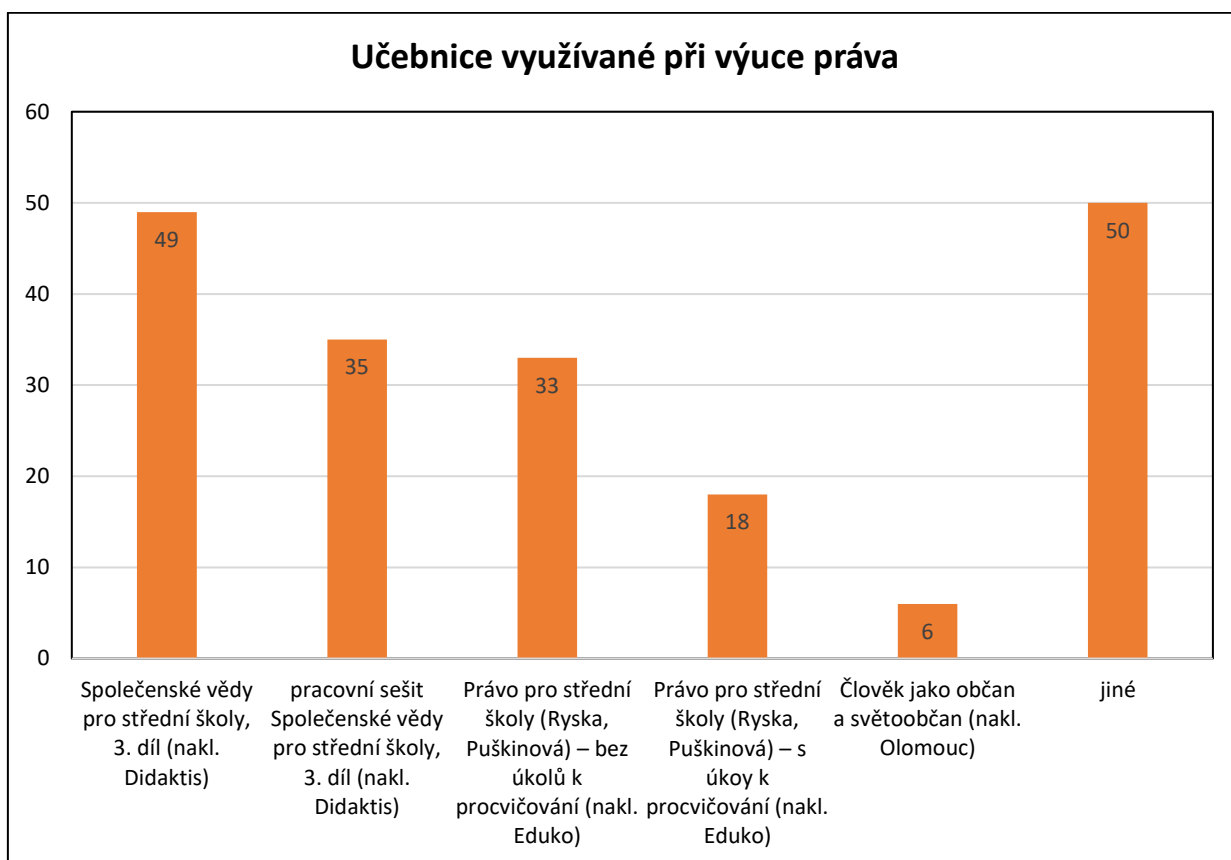
Nutno podotknout, že respondenti mohli vybrat více odpovědí. Z odpovědí je zřejmé, že vyučující učebnice různě kombinují a nevyužívají pouze jednu učebnici.

Z dalších učebnic mimo nabízené možnosti učitelé využívají učebnici Základy práva pro střední školy⁶ (od Petra Hradila), Občanský a společenskovední základ – právo⁷, Průvodce

⁶ Tyto učebnice lze dohledat a nakoupit pouze na internetových stránkách: <https://advokat-zlinsko.cz/pravo-stredni-vyssi-odborne-skoly-ucebnice-nabidka/>.

⁷ Na trhu s učebnicemi se objevují dvě učebnice s tímto názvem, a to:

světem práva (Malast, Svoboda a kol.). Dále se zde objevovali i jiné materiály, než jsou učebnice, ale dají se z nich čerpat informace pro výuku, a to právní slovník, vlastní příprava k maturitní zkoušce, přijímací zkoušky na VŠ (právo).

Graf č. 6: Používané učebnice při výuce práva

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

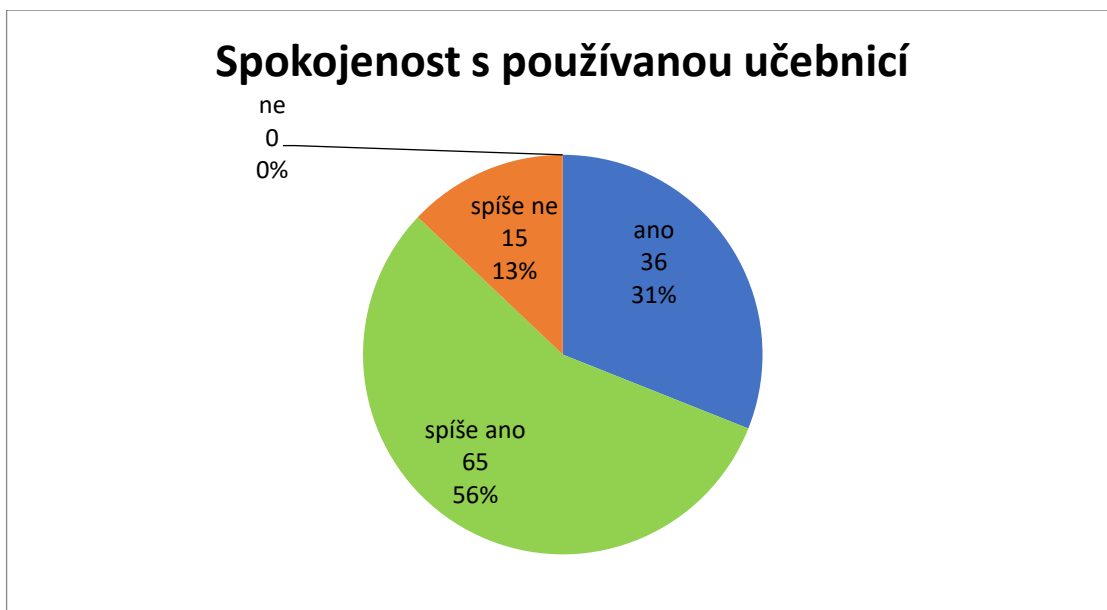
Spokojenost s učebnicí (otázka č. 7)

Tato otázka měla prozkoumat spokojenost učitelů s učebnicemi k výuce práva. Na otázku odpovídali pouze vyučující, kteří učebnice používají. Z průzkumného šetření vyplynulo, že učitelé jsou spokojeni s učebnicemi. Konkrétně 31 % dotázaných je zcela spokojeno s učebnicemi, tady že k nim nemá žádné výhrady. Nejvíce respondentů, tedy 56 %, je spokojeno s učebnicemi, ale mají k nim určité výhrady. Spíše nespokojeno s učebnicemi je 13 % a žádný z dotázaných nebyl úplně nespokojen.

Občanský a společenskovední základ – právo (Zlámal a kol., nakl. Computer Media)

Občanský a společenskovední základ – přehled středoškolského učiva (kolektiv autorů, nakl. Edika)

V dotazníku nebylo přesně specifikováno, o kterou konkrétní učebnici se jedná.

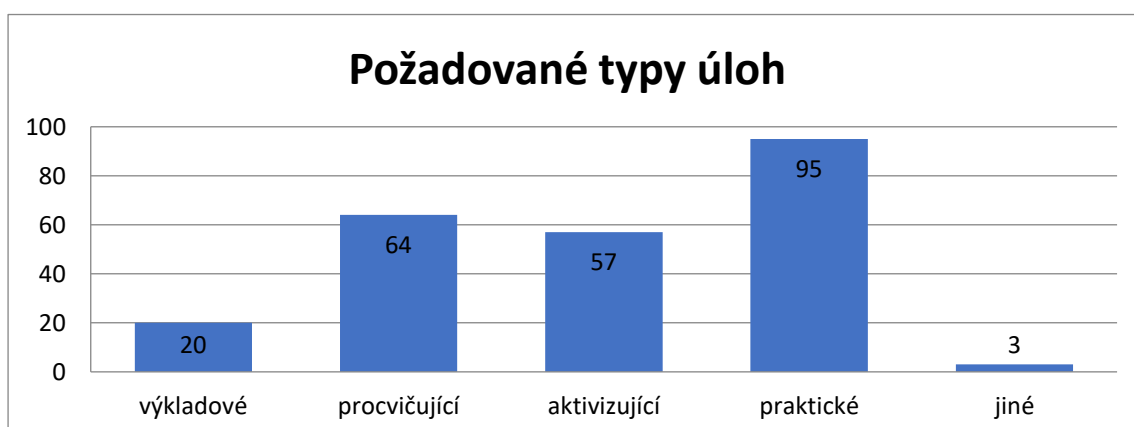

Graf č. 7: Spokojenost s používanou učebnicí

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Požadované typy úloh v učebnicích (otázka č. 8)

Cílem této otázky bylo zjistit, co vyučujícím v učebnicích chybí, a jejich požadavky zapracovat do pracovních listů. V rámci této otázky bylo respondentům nabídnuty typy úloh, které by rády v učebnicích uvítali. Bylo možné zvolit více odpovědí. Na výběr byly úlohy: výkladové, procvičující, aktivizující, praktické a jiné. Bylo možné vybrat více odpovědí. Respondenti nejvíce požadovali úlohy praktické a procvičující. Jiné typy úloh požadovali tři respondenti, a jednalo se konkrétně o problémové úlohy a příklady z praxe.

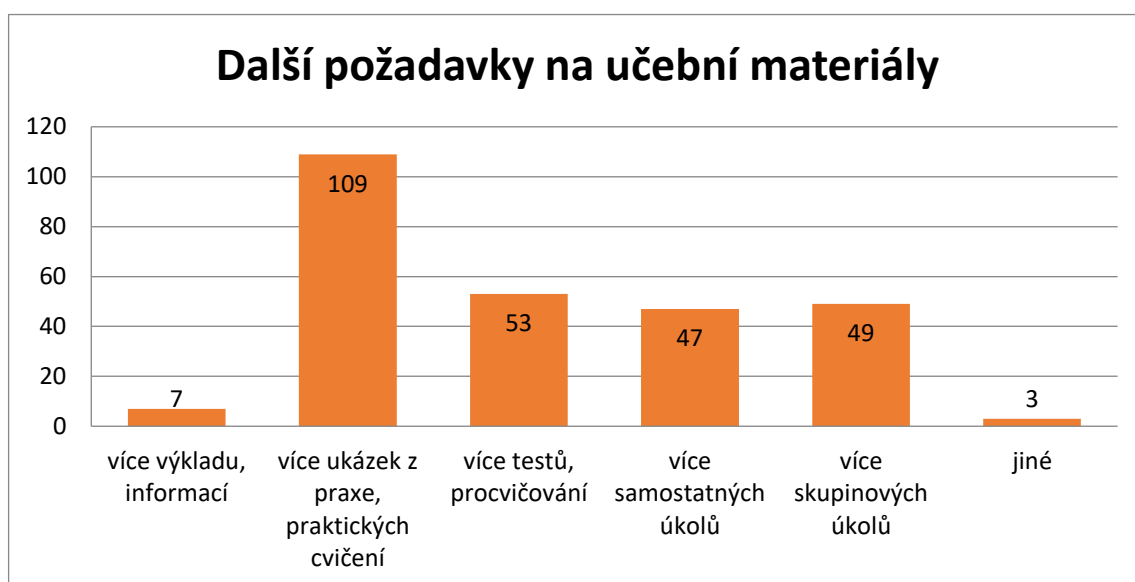

Graf č. 8: Požadované typy úloh

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Další požadavky na učební materiály (otázka č. 9)

Cílem bylo ověřit odpovědi respondentů z předchozí otázky pomocí jinak formulovaných odpovědí. Konkrétně se dotazovala na to, co by konkrétně v učebnicích učitelé ještě uvítali. Respondentům bylo dáno na výběr z možností: více výkladu a informací, více ukázek z praxe a praktických cvičení, více testů a procvičování, více samostatných úkolů, více skupinových úkolů a jiné, kde měli dotázaní možnost slovně doplnit svou odpověď. Opět bylo možné vybrat více odpovědí zároveň. Nejčastěji by učitelé chtěli, aby v učebnicích bylo více příkladů z praxe, doplnění výkladu bylo požadováno nejméně. Jako jiné požadavky (3) uvedli respondenti aplikaci metod RWC, včasné aktualizace a „hlavně žádné skupinové práce“. Lze tedy konstatovat, že odpovědi na tuto otázku korespondují s odpověďmi u předchozí otázky.

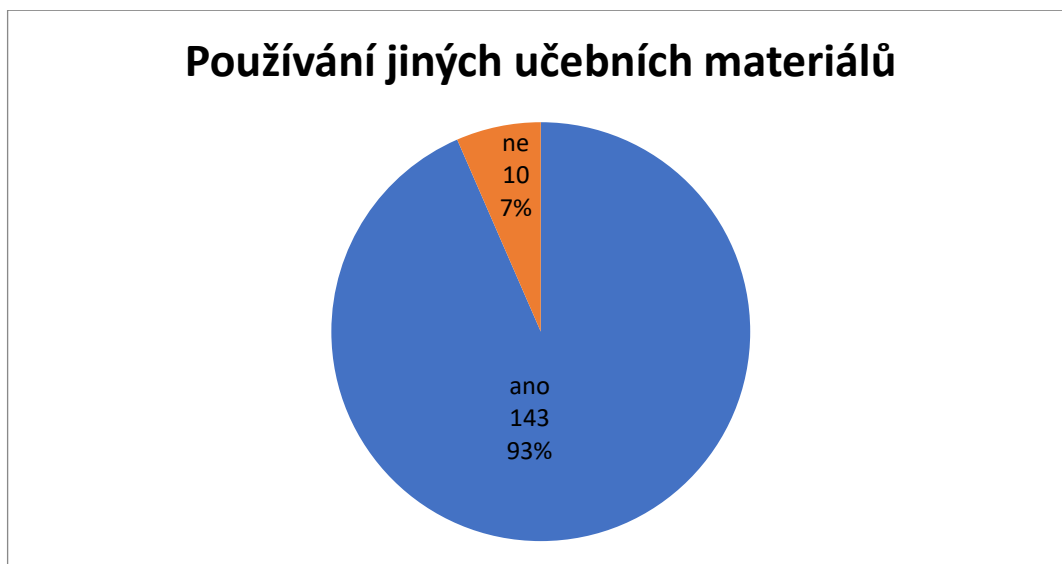

Graf č. 9: Další požadavky na učební materiály

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Další používané materiály kromě učebnic (otázka č. 10)

Otázkou bylo zjišťováno, zda jsou učebnice jediným používaným učebním materiálem a zároveň ověřovala otázku č. 4. Dotázaní uvedli, že používají i jiné materiály, než jsou učebnice. Pouze 10 respondentů ze 153 jiné materiály nepoužívá.

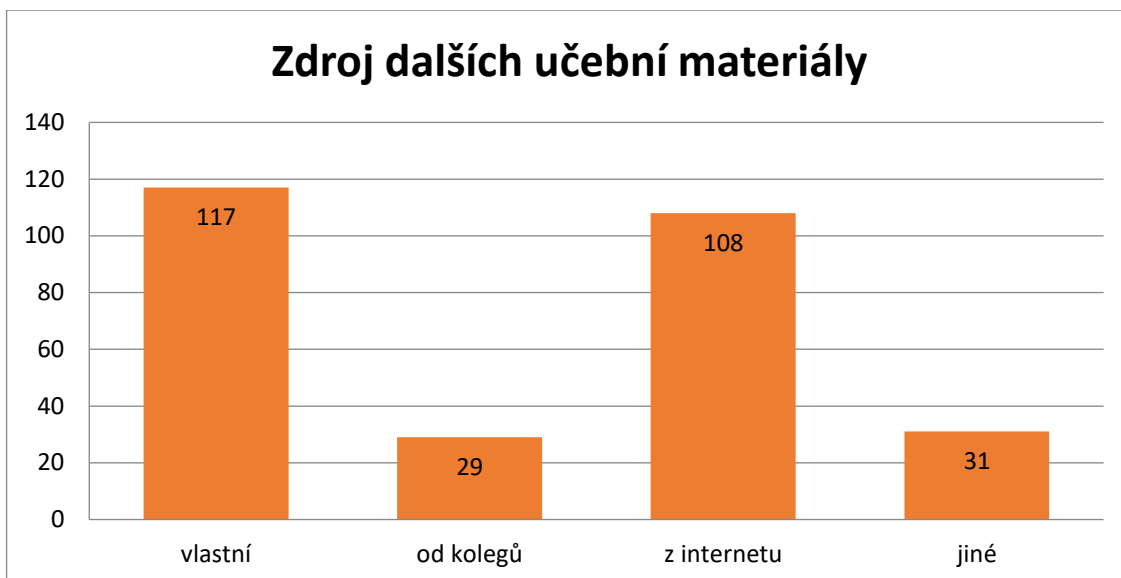
Graf č. 10: Používání jiných učebních materiálů

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Zdroj dalších učebních materiálů (otázka č. 11)

Cílem bylo prozkoumat, odkud učitelů čerpají další učební materiály. Respondenti mohli označit, jako zdroj učebních materiálů, současně několik možností. Učitelé nejčastěji používají materiály, které si sami vytvoří, nebo které jsou sdíleny na internetu. Materiálů od kolegů využívá jen minimum pedagogů. Respondenti uvedli, že používají k výuce (a vlastní přípravě) právní předpisy, street law, přednášky, informace od odborníků z praxe, denní tisk, reportáže, příklady soudních jednání a judikaturu, pořad Právo pro každého, další informace (z literatury, z navštívených přednášek nebo ze školení).

Učitelé cítí potřebu vytvářet si vlastní učební materiály, protože řada učebních textů obsahuje neaktualizované nebo zavádějící příklady (Staněk, 2009).

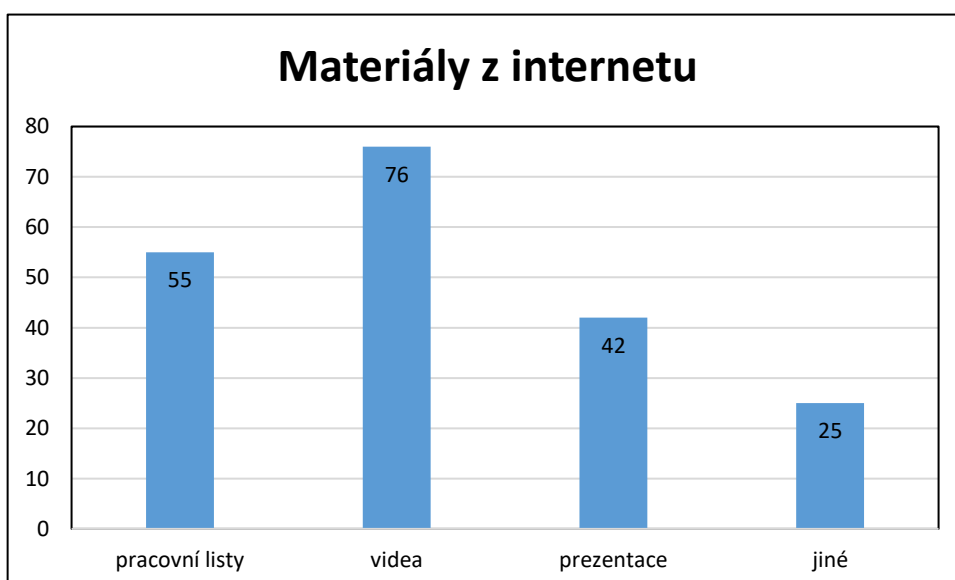

Graf č. 11: Zdroj dalších učebních materiálů

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Učební materiály z internetu (otázka č. 12)

V této době je internet zdrojem velkého množství informací, proto bylo v této otázce zkoumáno, jaké materiály pedagogové z internetu čerpají. Pokud vyučující používají didaktické pomůcky z internetu jedná se především o videa a filmy, hledají na nich prezentace a pracovní listy. Pokud hledají „jiné“, jedná se například o zákony, aktuální informace, praktické příklady.

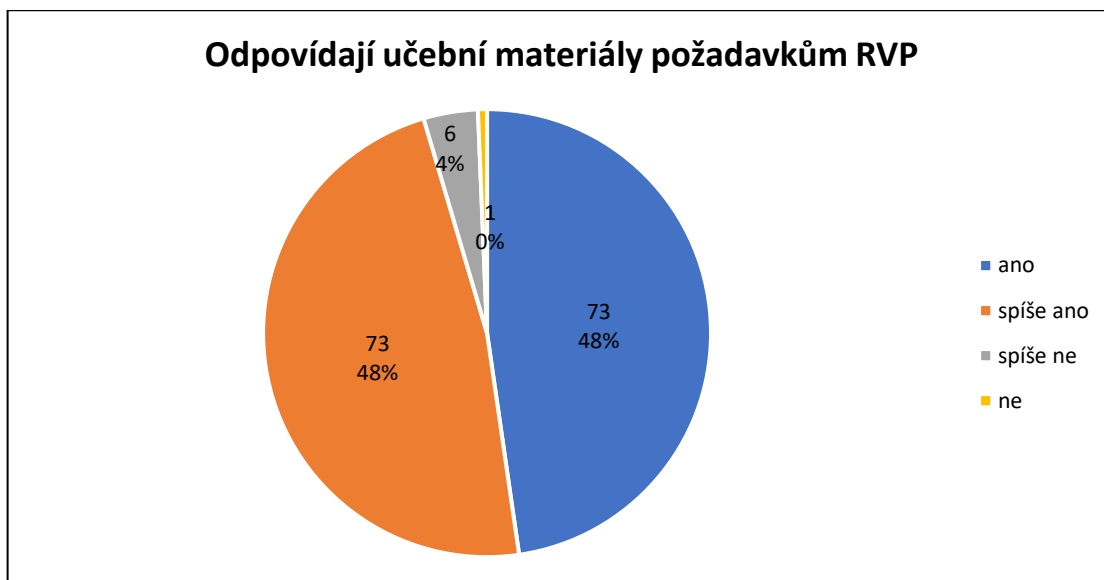

Graf č. 12: Materiály z internetu

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Reflektují používané materiály požadavky z RVP (otázka č. 13)

Poslední otázka zjišťovala subjektivní názor respondentů, zda učební materiály, které využívají odpovídají požadavkům stanovených v RVP G. Ve většině případů dotázaní souhlasí s tím, že učební materiály, kterou používají odpovídají požadavkům, které jsou kladeny RVP G. Pouze jeden respondent odpověděl, že materiály požadavkům RVP neodpovídají.

Graf č. 13: Odpovídají učební materiály požadavkům RVP

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

4.5 Vyhodnocení výzkumných otázek

Výzkumná otázka č. 1: Používají učitelé při výuce jako učební pomůcky nejčastěji učebnici?

K ověření této výzkumné otázky měly sloužit otázky č. 4 a 5. Otázka č. 4 mapovala jaké různé učební materiály jsou při výuce práva používány (viz graf č. 3). Otázka č. 5 se přímo dotazovala, zda učitel používá při výuce učebnice. Většinou jsme si stanovili 50 % a více dotázaných.

Využíváte při výuce práva učebnice?	četnost odpovědí (suma)	četnost odpovědí (procenta)
ano	111	73 %
ne	42	27 %

Tabulka č. 1: Využívání učebnic při výuce práva

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

K této otázce se kladně vyjádřilo celkem 73 % dotázaných, tedy nadpoloviční většina dotazovaných.

Na základě zjištěných poznatků lze konstatovat, že na první výzkumnou otázku lze odpovědět, že učebnice patří k nejpoužívanějším učebním materiálům.

Výzkumná otázka č. 2: Jsou učitelé zcela spokojeni s dostupnými učebnicemi?

Na tuto výzkumnou otázku můžeme hledat odpověď v dotazníkové otázce č. 7, která dávala dotázaným vybrat si z možností *spokojen*, *spíše spokojen*, *spíše nespokojen* a *nespokojen*. Většinou je zde myšlena nadpoloviční většina těch tedy 50 % a více respondentů. Zde jsme vycházeli z předpokladu, že učitelé používají při výuce učebnice. Tento předpoklad nám potvrdila první výzkumná otázka (viz výše).

Jste s učebnicí spokojen/a?	četnost odpovědí (suma)	četnost odpovědí (procenta)
ano	36	31 %
spíše ano	65	56 %
spíše ne	15	13 %
ne	0	0 %

Tabulka č. 2: Spokojenost s učebnicemi

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Na tuto otázku ve dvou případech odpověděli i respondenti, kteří při výuce práva učebnice nepoužívají. V otázce nebylo stanoveno, že musí odpovídat pouze ti, kteří učebnice používají. Dotázaní jsou ve většině případů, konkrétně 56 %, spíše spokojeni s používanými učebnicemi.

Na základě uvedených zjištění lze i na druhou výzkumnou otázku odpovědět kladně, tedy že učitelé jsou spokojeni s používanými učebnicemi.

Výzkumná otázka č. 3: Používá většina vyučujících při výuce také pracovní listy?

Tuto výzkumnou otázku prověřovala otázka č. 4 a částečně i otázka č. 12. Respondenti v rámci otázky č. 4 dostali na výběr přímé možnosti, jaké didaktické prostředky v rámci výuky práva používají. Dotázaní mohli vybírat mezi učebnicemi, pracovními listy, filmy a videi, názornými didaktickými prostředky a jinou možností, kterou museli sami doplnit (viz graf č. 2).

Jednalo se zde o otázku, při které bylo možné vybrat i více odpovědí. Jako většinu zde rozumíme, stejně jako v předchozích případech, možnost, kterou si vybralo 50 % odpovědí.

Jaké učební materiály při výuce používáte?	četnost odpovědí (suma)	četnost odpovědí (procenta)
učebnice	114	75 %
pracovní listy	100	65 %
prezentace	120	78 %
videa a filmy	81	53 %
názorné pomůcky	0	0 %
jiné	33	22 %

Tabulka č. 3: Učební materiály
(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Možnost, že při výuce používají pracovní listy, vybralo 100 respondentů ze 153, což je 65 %. Odpověď na výzkumnou otázku je ta, že lze potvrdit fakt, že většina dotázaných používá při své výuce pracovní listy.

Výzkumná otázka č. 4: Ocenila by většina vyučujících praktické úlohy?

Poslední zjišťovaný fakt v dotazníku zahrnovaly otázky č. 8 a 9. Otázka č. 8 sondovala názor respondentů. Otázka č. 9 tento názor ověřovala, pomocí jinak formulovaných otázek. Pro platnost daného faktu je jako většina myšlena alespoň 50 % respondentů, kteří v rámci požadavků na učební materiály vybrali tuto možnost. Pro ověření budeme vycházet z údajů získaných v otázce č. 8.

Jaké typy úloh byste v učebnicích uvítali?	četnost odpovědí (suma)	četnost odpovědí (procenta)
výkladové	20	13 %
procvičující	64	42 %
aktivizující	57	37 %
praktické	95	62 %
jiné	3	2 %

Tabulka č. 4: Požadované typy úloh

(Zdroj dat: vlastní průzkumné šetření)

Praktické úlohy by při výuce ocenilo 95 respondentů ze 153, tj. 62 %, lze tedy konstatovat, že zjištěná data potvrzují, že většina učitelů by ocenila v učebnicích praktické úkoly.

5 Pracovní listy

Pracovní listy jsou v současné době velmi atraktivní didaktickou pomůckou, jelikož si je vyučující může připravovat sám „přímo na míru“ pro konkrétní třídu nebo konkrétní téma, umožňuje mu to lépe a flexibilněji reagovat na jeho aktuální potřeby. Pracovní listy z didaktického pohledu plní řadu funkcí – umožňují aktivizovat žáky a posilovat jejich samostatnost, slouží k fixaci nových znalostí a dovedností, k procvičování probraného učiva, poskytují vyučujícímu, rodičům i žákům zpětnou vazbu a evaluaci (Frýzová, 2013 a Mrázová, 2013).

5.1 Tvorba pracovních listů

Při tvorbě pracovních listů je nutné nejdříve si stanovit cíl vyučovací hodiny, včetně dílčích cílů, a rozvrhnout si čas vyučovací jednotky. Na základě toho se pak volí různé výukové metody a učební úlohy, kterými tyto cíle chceme dosáhnout s přihlédnutím k tomu, v jaké části hodiny je chceme použít (např. pro evokaci tématu se použijí jiné metody a úlohy jak pro fixaci znalostí). Je dobré úlohy řadit v pořadí aktivizace, vyvození nových závěrů, fixace a aplikace. Při samotné tvorbě jednotlivých úloh v pracovním listu lze využít celou škálu metod. Důležité je všechny tyto metody a aktivity promyšleně střídat, jak v rámci jednoho pracovního listu, tak pro jednotlivé témata, aby se neustále neopakovaly. Pozor na zadávání testových otázek s jednou správnou odpovědí, která je na výběr, protože učitel při samostatné práci žáku neví, zda student odpověď na otázku věděl nebo pouze tipnul (Čapek, 2015; Frýzová, 2013 a Mrázová, 2013).

Zadání jednotlivých úloh musí být jasné, srozumitelné a jednoznačné. Je vhodné typograficky odlišit klíčová slova nebo negace. Obsáhlost a složitost pracovního listu, stejně jako vizuální podobu musíme přizpůsobit věkové skupině žáků, pro které je určena, například pro mladší žáky pracovní list obsahuje méně textu a větší písmo (Frýzová, 2013 a Mrázová 2013).

5.2 Ověřování pracovních listů

Vytvořené pracovní listy musí pravidelně podléhat evaluaci. *„Pokud posuzujete konkrétní pracovní listy, je nutné se zaměřit na pedagogický záměr a cíle, kterých jste chtěli dosáhnout a zjistit, zda díky nabízeným aktivitám a úkolům návštěvníci⁸ dospěli k zamýšleným*

---

⁸ Mrázová ve svém metodickém materiálu pojednává o tvorbě pracovních listů pro návštěvníky muzea, nicméně obecné poznatky lze vztáhnout na tvorbu pracovních listů v jakémkoliv prostředí.

znalostem a informacím. Dále zda pro ně úkoly nebyly nepřiměřené a zda je dokázaly zaujmout“ (Mrázová, 2013, s. 20-21). Pokud některé úlohy jsou nevyhovující, je vhodné je dopravit nebo zařadit místo nich jiné.

„Vhodným nástrojem pro odstranění případných nedostatků je pilotní ověření pracovních listů přímo v praxi. V ideální případě se tato pilotní skupina kryje s cílovou skupinou návštěvníků jak věkem a předpokládanými dovednostmi, tak i počtem“ (Mrázová, 2013, s. 21). Takovéto pilotní ověření pomůže odhalit nedostatky a slabá místa pracovního listu, ale také umožní vyzkoušet si praktické detaily, například zda odhadovaný čas určený k vypracování pracovního listu je v realitě dostačující (Mrázová, 2013).

5.2.1 Ověřování vlastních pracovních listů

Aby bylo v praxi ověřeno, jak studenti budou schopni řešit úkoly v pracovních listech, proběhlo i tzv. pilotní ověřování. Ověřeny byly celkem tři pracovní listy – téma právní ochrana, procesní právo a trestní právo hmotné (v tomto pořadí). Cílem ověřování bylo zjistit, zda jsou žáci schopni řešit úlohy, zda je zadané úlohy zaujmout a budou mít i edukační přínos. Toto ověřování proběhlo v rámci jedné třídy gymnázia a účastnilo se ho celkem 29 žáků (konkrétně se jednalo o Gymnázium Třebíč a třídu 2. B ve školním roce 2020/2021). Vyučovací hodinu vedla sama autorka práce, a mohla si tak přímo ověřovat reakce žáků.

Pracovní listy byly žákům předkládány, kvůli distanční formě výuky, pouze v on-line prostředí. Na uvedeném gymnázium výuka předmětu základy společenských věd je dotována dvěma hodinami týdně. V rámci distanční výuky mají žáci jednu hodinu synchronně (scházejí se v přes MS Teams) a jednu hodinu asynchronně, kdy mají od vyučujícího zadanou práci, kterou musí samostatně vypracovat a odevzdat. Vzhledem k tomu, že byly pracovní listy zkušeny v online prostředí, kdy reakce žáků jsou pomalejší, než by byly v klasické hodině ve třídě, nešlo vyzkoušet celý pracovní list kompletně společně, zvláště když ještě část hodiny byla věnována výkladu. Některé úlohy v modifikované verzi byly žákům předloženy k samostatnému zpracování. Po zakončení jednoho tematického celku byl nechán žákům prostor k jejich anonymnímu slovnímu hodnocení úloh, a to prostřednictvím připraveného formuláře v GoogleForms.

Kvůli online ověřování nebylo možné zjistit přímé reakce žáků na předložený list (například na základě neverbálních projevů), nebylo úplně možné se ke každému úkoly slovně vyjádřit a diskutovat (ve většině případů komunikovali pořád stejní žáci – cca tři, ostatní reagovali pouze na vyzvání), nebo pracovat pouze ve dvojicích. Na skupinovou práci bylo

vyhrazeno mnohem méně času, než by bylo v „klasické vyučovací hodině“. Pokud byla úloha zadána jako samostatná práce, nebylo možné ověřit časovou náročnost.

5.2.2 Hodnocení pracovních listů žáky

Studentům byl na konci výukového bloku, respektive po probrání jednoho tématu, předložen dotazník prostřednictvím GoogleForms, ve kterém mohli zhodnotit a vyjádřit se k úkolům, které vypracovávali. Student odpovídal na jednu otevřenou otázku, které zněla: „*Napište, prosím, hodnocení hodiny a pracovního listu k tématu orgány právní ochrany (zkuste se zaměřit na to, zda (ne)byly úkoly pro vás přínosné, zda (ne)byly úkoly pro vás zajímavé a zábavné, zda jste se díky úkolům a práci v hodině naučili nové věci, zda pro vás (ne)jsou úkoly praktické a využitelné i v běžném životě, co se vám v rámci hodiny a pracovních listů (ne)líbilo.*“⁹ Na základě těchto dotazníků jsem získala zpětnou vazbu od většiny třídy (tj. 21 žáků).

Ve většině případů byly úlohy hodnoceny kladně. Úkoly (a celková koncepce hodiny jim) studentům přišla zábavná, oceňovali praktické příklady a to, že nabyté znalosti mohou využít i v běžném životě. Různorodé bylo hodnocení typů úloh, dle preferencí žáků. Žáci vytýkali úkolům, které vypracovávali samostatně v rámci asynchronní hodiny, jejich časovou náročnost.

Z hodnocení žáků:

Hodnocení k tématu orgány právní ochrany

„Líbily se mi úkoly, kde jsme měli například vypsát náš názor a poté jsme dostali nějaké informace navíc a zamysleli se opět nad naší odpovědí. Nelíbily se mi úkoly, kde jsme měli hledat nějaké konkrétní informace v hromadě textu nebo jak jsme měli seřazovat právní dokumenty.“

„Úkoly byly velmi praktické, moc se mi líbily. Nechybělo vyjádření vlastního názoru, hodně textu, ale otázek tak akorát. Určitě jsem se z toho naučil.“

„Hodina se mi líbila, úkoly mi přišly občas zdlouhavé, ale díky nim jsem se zaměřila na věci, které by mi normálně na mysl vůbec nepřišly, dozvěděla jsem se nové informace, bavilo

---

⁹ Takto koncipovaná otázka byla žákům předložena při každém průzkumu jejich hodnocení pracovních listů.

mě číst si případy a příběhy lidí, kteří požádali o pomoc ombudsmana, jediné, co bych vytkla, byla délka pracovních listů.“

„Líbilo se mi, že některé věci, co jsme probírali, byly opravdu do života. Úkoly byly časově docela náročné, ale bylo zajímavé se nad něčím občas zamyslet a napsat svůj názor, i když bylo složitější si ho uvědomit nebo nějaký vůbec mít.“

„Za mě byly úkoly trochu delší, ale zajímavé a i uplatnitelné v praktickém životě. Navíc mi přijde, že z úkolů jsem se toho docela dost naučil.“

(Zdroj dat: vlastní dotazníkový průzkum)

Hodnocení k tématu trestní a občanské právo procesní

„Mně se úkoly líbily. Líbila se mi různorodost v pracovním listu. Aktivity v hodinách byly dobré“

„Nejvíce se mi líbil úkol s příběhem, člověk si vše mohl představit v praxi – zajímavé byly také úkoly na vyhledávání informací, neměl jsem například tušení, že v okrese Třebíč se nachází věznice a touto formou jsem se to dozvěděl.“

„Tak některé úkoly byly podle mě až moc zdlouhavé.“

„Většina úkolů pro mě byla přínosná a byla dobrá k zopakování učiva. Úkol s písničkou byl podle mého velice zajímavý a originální. Jediné, co bych mohla zhodnotit negativně, byl poslední úkol – čtení textu. Tento typ úkolů mi přijde možná až dlouhý a ani ne tak praktický nebo užitečný.“

„Úkoly se mi moc líbily, dobře jsem si látku ujasnila, nejvíce mě bavil úkol, kde jsme měli poznat rozdíl mezi trestním a občanským soudním řízením, zadání úkolů bylo srozumitelné a dobře pochopitelné,“

„Stále jsou stejně více méně nudné. Na druhou stranu mě to donutilo si přečíst nějaký zákony, takže spíš jen plus pro mě, když se to v mém okolí zrovna děje.“

(Zdroj dat: vlastní dotazníkový průzkum)

Hodnocení k tématu trestní právo hmotné

„Bylo to zajímavé, akorát některé z úkolů spíše “otravné” / zdlouhavé.“

„Úkoly se mi moc líbily, vše bylo zpracováno tak, že mě práce bavila a naplňovala.“

„Mně se úkoly i aktivita v hodině líbily. Líbilo se mi, že k tématu používáte praktické příklady a taky se mi líbilo, jak jsem ve skupinkách posuzovali, který trestný čin je závažnější a jaký by dostal pachatel trest.“

„Zaujaly mě texty, dozvěděla jsem se spoustu nových informací o trestu smrti, líbil se mi odkaz na film, který mě zaujal a zhlédla jsem ho celý, pocity z něho mám doted' strašné, ale myslím si, že mě hodně poučil.“

„Bylo to zajímavé, spousta reálných příkladů ze života, otázky k zamyšlení, samostatné uvažování a nejen teorie... Jen některé odpovědi se těžko hledaly na internetu.“

„Připadala mi zdařilá. Občas jsem měl pocit, že jsou některé úlohy poněkud delší nebo je bylo těžké správně doplnit, ovšem posléze jsem shledal, že se jednalo o záruku toho, že se snad tím vším zamyslíme.“

„Úkoly byly zajímavé, občas "pouze" o vyhledávání. Celkově se mi úkoly líbily.“

„:/“

(Zdroj dat: vlastní dotazníkový průzkum)

5.2.3 Hodnocení pracovních listů autorkou práce

Cílem pracovních listů bylo koncipovat úlohy tak, aby splňovaly požadavky vyučujících, které vyplynuly z dotazníků. Úlohy byly vytvářeny tak, aby si žák probrané učivo procvičil a došlo k fixaci podstatných znalostí využitelných v každodenní realitě. Úlohy byly koncipovány tak, aby zaujaly i dospívající, a docházelo ke střídání různých typů úloh a byly v rámci nich využity různé učební metody.

Jak bylo uvedeno výše pracovní listy byly studentům předkládány pouze v on-line prostředí, a většina byla zadána k samostatnému vypracování, takže nelze zhodnotit přímé reakce žáků na zadané úlohy. Na základě odevzdaných vypracovaných pracovních listů lze konstatovat, že žáci zadání úkolu pochopili a byli schopni úkol zpracovat. Na základě pozitivních reakcí v evaluaci pracovních listů od studentů, lze také konstatovat že úlohy byly

hodnoceny kladně. Nebylo také možné ověřit, zda předpokládaný čas určený pro vypracování odpovídá realitě, nebo dlouhodobější fixaci probíraného učiva.

5.3 Pracovní listy pro výuku práva na gymnáziích

V této části diplomové práce jsou navrženy pracovní listy určené pro výuku práva na čtyřletých gymnáziích nebo pro vyšší třídy víceletých gymnázií. Pracovní listy odrážejí především požadavky vyučujících, která vyplývají ze zjištěných dat vlastního výzkumného šetření (viz kapitola 4), tedy úkoly sloužící k procvičení probírané teorie a praktické úkoly. V předkládaných učebních materiálech není zařazena teorie a její výklad, neboť jejich znalost je u vyučujících předpokládána. V pracovních listech jsou zařazeny úlohy k samostatná práci, ale i k práci ve skupinách, tak aby docházelo k rozvoji klíčových kompetencí – kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence osobní a sociální, kompetence občanská, kompetence k podnikavosti (RVP G, 2007, s. 11). Úkoly jsou koncipovány tak, aby studenti museli při jejich řešení používat myšlenkové operace vyššího řádu (například dokázali znalosti aplikovat na konkrétní příklady, pokusil se vymyslet vlastní řešení, odůvodnit své rozhodnutí) a aby se v jejich obsahu odrážela i požadovaná průřezová témata. Výukový materiál byl zpracován na základě odborné literatury, odborných článků a dalších internetových zdrojů, které jsou odcitovány v seznamu použitých zdrojů. Pracovní listy jsou doplněny i obrazovým materiálem, u kterého je vždy uveden zdroj. Pokud uvedený zdroj chybí jedná se o vlastní tvorbu. Znění zákonů uvedené v pracovních listech je citováno ze serveru [Zákony pro lidi.cz](http://zakony.pro lidi.cz), tento zdroj není v pracovních listech uváděn.

Právo pro gymnázia

Pracovní listy

Zdroj: Vlastní kresba autorky práce

Mgr. Bc. Jitka Tržilová

Téma: Morálka a právo

K zamyšlení:

1. *Napište, jak by asi vypadal dnešní svět, kdyby neexistovalo právo?*

Úkoly:

2. *Definujte pojem morálka a pojem právo. Poté své definice porovnejte ve dvojicích. Jak moc jste se shodli ve dvojicích shodli? Odpovídá vaše definice odborné definici?*

PRÁVO: _____

MORÁLKA: _____

---

3. *Ve dvojicích rozhodněte, zda je jednání morální/nemorální a zda takovýmto jednáním porušujeme zákon či nikoliv.*

	Je jednání morální nebo nemorální?	Porušujeme jednáním zákon či nikoliv?
Petr lže doma rodičům, že nemá domácí úkol.		
Anička zdraví, když vejde do obchodu.		
Anežka přechází silnici mimo přechod pro chodce, vždy se rozhlédne nejede auto.		
Honza vždy poprosí, když někoho o něco žádá.		
Lojzík v obchodě ukradl pastelky.		
Helenka, 8 let, jezdí na kole bez helmy.		
Jaruška v MHD pouští sednout starší lidi a těhotné ženy, ale nikdy si nekoupí jízdenku.		
Vašík slíbil spolužákovi, že s ním půjde na oběd, pak na něj ale nepočkal a šel na oběd s jiným spolužákem.		
Jiří se šel omluvit kamarádovi, protože ho při fotbale nechtěně kopl do hlavy.		
Lucka nakreslila graffiti na zeď kostela.		
Oliver pravidelně posílá bývalé manželce výživné pro děti.		

Skupinová práce:

4. Rozdělte se do skupin, přečtěte si modelové příklady a vypracujte řešení k otázkám. Seznamte skupiny se svým případem a řešením problému.

a) Rozhodněte, zda se je jednání po morální a právní stránce v pořádku a své tvrzení odůvodněte.

„Léčebna pro dlouhodobě nemocné se dlouho potýkala s nedostatkem ošetřovatelů. Práce s ležícími pacienty je velmi namáhavá. Ošetřovatelky byly za krátkou dobu velmi vyčerpané a z léčebny odcházely do jiného zdravotnického zařízení. Hlavním důvodem nedostatku mužů ošetřovatelů byl nízký plat, který léčebna za tuto práci nabízela. Proto se ředitel léčebny rozhodl nabídnout mužům za práci ošetřovatele vyšší plat, než za stejnou práci dostávají ženy.“

„Čtyřicetiletý muž potřebuje sehnat lék, který by ulevil jeho vážně nemocné manželce. Sám musí pracovat, aby uživil jejich tři děti, a ještě pečovat o ležící manželku, která má velké bolesti. Lékaři mu doporučili lék, který by manželce ulevil od bolesti, je však velmi drahý a muž ho nemůže koupit, protože by mu nezbyly peníze na péči o děti. Zdravotní pojišťovna považuje lék za nadstandardní, a proto na něj finančně nepřispívá. Muž se proto v zoufalství rozhodne vloupat se do lékárny a lék ukrást.“

„Nově zvolený starosta propustí kvalifikovanou sekretářku a na její místo přijme svou manželku, která má také ekonomické vzdělání; ví, že je na ni spolehnutí a slušný příjem alespoň půjde do rodiny.“

„Vdaná žena vychovává svého pětiletého synka, ale její manžel a otec dítěte ji krátce po porodu syna opustil. Žena se s ním chtěla rozvést, ale muž s rozvodem nesouhlasil a poté na něj žena ztratila spojení. Nedávno se seznámila se sympatickým Italem, který by rád nahradil jejímu synkovi otce a jí byl dobrým manželem. Žena uzavřela s novým partnerem sňatek během jejich společné dovolené v Itálii.“

„Padesátiletý muž dlužil svému známému z mládežnických let nemalou částku peněz. Postupně mu tento dluh splácel po malých částkách, ale tyto částky si nenechal nijak písemně potvrdit. Navíc nemá ani svědky, kteří by mu splacení dluhu potvrdili u soudu. Přestože dlužník dluh splatil, je podle rozhodnutí soudu věřiteli (svému známému) tento dluh splatit z jeho pohledu znovu.“

„Při nástupním pohovoru na otázku „Jakou školu jste vystudoval?“ odpoví uchazeč o zaměstnání: „Studoval jsem vysokou školu ekonomickou.“ Nedodá však, že studia po dvou letech zanechal.“

(Zdroj: Street Law, upraveno)

b) Zkuste navrhnout ideálnější řešení případů a diskutujte o něm.

K zamyšlení:

5. Podívejte se na sochu spravedlnosti a zkuste vymyslet, co symbolizují předměty, která má socha u sebe (na sobě).

(Zdroj: Sběratelské předměty.cz)

K procvičení

6. Doplňte slova do obrazce dle následujícího klíče:

1. a 7. řádek	pojem
2. a 6. řádek	přídavná jména vystihující daný pojem
3. a 5. řádek	slova, která charakterizují, co pojem dělá
4. řádek	věta ze 4 slov, která je společná pro oba pojmy

příklad

lev
majestátní – pyšný
řve – vrčí – plíží se
čtyřnohé – zvíře – savec – bajky
mečí – pase se – skáče
mírná – tichá
ovce

zadání

právo

---

morálka

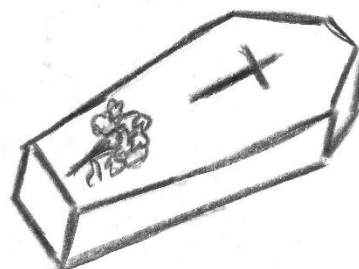
Téma: Subjekty práva

K zamyšlení:

1. Zamyslete se nad tím, co spojuje všechny tři uvedené obrázky.

(Zdroj: Albert.cz, Charita.cz, rybsvaz.cz)

(Zdroj: kresba autorky práce)

Jakou spojitost by mohly mít obrázky s právem?

Práce s textem:

2. *Přečtěte si text a zodpovězte na otázky.*

Nový občanský zákoník (tj. zákon č. 89/2012) obsahuje ustanovení, kterými je upravena ochrana osobnosti člověka a všech jeho přirozených práv obecně. Jedná se o přesně nevymezenou oblast prostoru každé osoby, včetně soukromí, duševní a tělesné integrity (fyzické a morální jednoty), zobrazení, podobizny a zvukové či obrazové záznamy člověka, písemnosti osobní povahy, soukromé prostory, soukromý život, soukromí osoby a podobně. Na otázku, kdo může zasáhnout do osobnostních práv člověka, existuje jednoduchá odpověď. Každá jiná osoba je povinna zdržet se zásahu do osobnostních práv člověka, které požívají ochrany, ledaže k tomu existuje nějaký zákonný důvod, případně udělí-li s tím dotčená osoba svůj výslovný ústní nebo písemný souhlas. Dle zásady je každý povinen ctít i svobodná rozhodnutí člověka žít podle svého. Jedná se o to, že nikdo by neměl aktivně zasahovat do způsobu života člověka a jeho zájmů a způsobu jednání a chování, jeho zálibám a činnostem. Zákon vyžaduje pasivitu jiných osob proti zásahům do ochrany osobnostních práv. Zákon poskytuje základní ochranu právům každé osoby na své soukromí a právu rozhodovat si, jak může být do ochrany jeho osobnosti zasahováno. Smyslem ochrany lidské osobnosti je to, aby každý člověk měl možnost nerušeně žít tak, jak pokládá za vhodné s cílem rozvíjet se. Je-li k určitým jednáním třeba svolení osobnosti, pak tato osoba může svolení udělit, nebo jej může odmítnout udělit. Svolení osoby není třeba v určitých případech, například tehdy, pokud se pořizuje nebo použije její podobizna nebo zvukový či obrazový záznam k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob, k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu, k vědeckému nebo uměleckému účelu a pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství.

(AK Pavelec: Ochrana osobnosti; upraveno)

a. Co je smyslem ochrany osobnosti a z jakých zásad vychází?

---

b. Co všechno je chráněno v rámci osobnostních práv? Vymyslete (vyhledejte) konkrétní příklady! (V textu je pouze obecný výčet.)

---

c. Může spolužák zveřejňovat vaše fotky např. na instagramu a psát o vašem soukromí bez vašeho svolení?

---

d. Může lokální televize použít do svého pořadu o kultuře video, kde se na některých záběrech nacházíte i vy, bez vašeho svolení?

Skupinová práce:

3. *Přečtěte si novinový článek o střetu dvou základních práv vztahující se k právní osobnosti (pozn. článek je umístěn na konci pracovního listu k tomuto tématu).*

a. *Jaká dvě základní práva se zde střetla?*

---

b. *Rozdělte se do tří skupin (obhájci divadla, obhájci kardinála Duky, soudce) a vyzkoušejte si, jejich činnost. Obhájci vymyslí argumenty, kterými budou přesvědčovat o pravdivosti svého názoru, soudce se seznámí s podklady a vytvoří koncept rozhodnutí ve věci.*

4. *Rozhodněte na základě sehraných scének, zda se jedná o diskriminaci či nikoliv.*

Žena na stejné pozici se stejným vzděláním jako muž vydělává méně než on.

Modelingová agentura přijímá jen štíhlé dívky.

Kuřák je požádán, aby v době oběda, kdy je v restauracích zakázáno kouřit, přestal kouřit. Odmítne s tím, že se jedná o diskriminaci.

Žena, která neměla v práci nikdy žádný problém ani na ní nebyly stížnosti, byla vyhozena z pozice vychovatelky v družině poté, co se kolegyni přiznala, že je lesbička.

Na pozici obchodní zástupkyně bylo vyhlášeno výběrové řízení, v němž je jako podmínka pro přihlášení uvedena znalost alespoň dvou světových jazyků.

Hospodský odmítne obsloužit romského studenta.

Na portálu Policie ČR je uvedeno, že mezi základní podmínky pro přijetí uchazeče o práci policisty je občanství ČR.

Zaměstnavatel neumožnil kuchařce muslimského vyznání nosit šátek na hlavě, ale umožnil číšnici křesťanského vyznání nosit křížek na krku.

Na místo vedoucího policisty v New Yorku byl přijat Afroameričan, ač stejné předpoklady pro práci měl Američan bílé pleti.

V novinách vyšel inzerát: Hledá se sekretář/ka. Požadované vzdělání: středoškolské. Maximální věk 28 let.

(Zdroj: Bohouš a Dáša za lidská práva, upraveno)

K procvičení:**5. Rozhodněte, zda je tvrzení pravdivé.**

Je tvrzení pravdivé?	ANO	NE
Sedmiletá Anička si může sama koupit svačinu.		
Pětiměsíční Viktorka může zdědit rodinný dům.		
Desetiletý Jiřík pobodal svého spolužáka a ten na následky zranění zemřel. Jiříkovi ale není trestně odpovědný.		
Sedmnáctiletý Honza opakovaně znásilňoval dívky. Honza ale není trestně odpovědný.		
Patnáctiletá Hana si může sama koupit zájezd.		
Dvanáctiletá Ida může sama koupit dům.		
Pan Jan byl omezen ve svéprávnosti na základě duševní poruchy, ale i přesto si může založit vlastní firmu a podnikat.		
Po dovršení 18 let můžu jít volit.		
Po dovršení 18 let mohu být volen do Senátu.		
Frantovi je 17 let a na brigádě jezdí s traktorem a odváží obilí z pole. Traktor, ale řídit nemůže.		

Duka podává kvůli brněnské hře žalobu. ‚Postup divadla silně zasáhl do mého vyznání,‘ tvrdí

Kardinál Dominik Duka podal žalobu kvůli kontroverzním divadelním inscenacím Naše násilí a vaše násilí a Prokletí chorvatského režiséra Olivera Frljiče, které v květnu uvedl festival Divadelní svět Brno 2018. Uvedly to čtvrteční Lidové noviny.

Praha 7:28 12. července 2018

V jedné ze scén herec ztělesňující Ježíše znásilňuje muslimku, což vyvolalo protesty přímo v průběhu divadelního představení. V druhé hře je například vyobrazená socha připomínající papeže Jana Pavla II. se ztopořeným penisem. Podle hlavy české katolické církve se obě hry hrubě dotkly jeho práv zaručených Listinou základních práv a svobod.

Duka zmiňuje útok na nezadatelnost práv, na svobodu náboženského vyznání či na právo na důstojnost a čest. Jakožto primas český má za to, že hanlivé zobrazení Krista dopadá i na něj, proto se obrací na soud, napsal deník.

„Rozhodl jsem se podat žalobu jako fyzická osoba. Jsem sice i statutární orgán České biskupské konference a reprezentuji katolickou církev navenek v České republice, ale předně miluji Krista jako člověk. Postup divadla silně zasáhl do mého vyznání, a proto se obracím na soud, aby rozhodl, co je ještě umění

a co již je jen úmyslné poškozování jiné osoby a mých práv,“ sdělil LN kardinál.

Dukova žaloba míří na Centrum experimentálního divadla (*spravuje mimo jiné Divadlo Husa na provázku, pozn. red.*), které hry uvedlo. Podání přijal Městský soud v Brně.

Kvůli uvedení kontroverzní hry Naše násilí a vaše násilí, které provokativní formou poukazuje na vztah Západu k blízkovýchodním zemím, podali lidé už několik trestních oznámení. Podle oznamovatelů šlo například o podněcování k nenávisti či šíření pornografie. Představení na desítky minut přerušili pravicoví radikálové z hnutí Slušní lidé, herci ho ale dohráli.

(Zdroj: iRozhlas.cz, včetně obrázku)

Téma: Právní norma

Skupinová práce

1. Rozdělte se do skupin a na základě obrázků rozhodněte, o jakou skutečnost (o jaké jednání) je znázorněno na obrázku.

Zdroj: Právní prostor.cz

STAVBA POVOLENA

rozhodnutím odboru výstavby
ze dne: ..... č.j. výst.: .....
Jméno stavebníka: .....
Místo stavby: .....
Razítko - podpis

Zdroj: Zahradní jezírka.cz

Zdroj: Svět svateb.cz

---

05 DAP zpracovává a předkládá daňový podklad na základě přímé moci k zastupování, která byla zapsána u správce daně před splynutím neproductivní lhůty? ano ne

06 Zákonná povinnost ověření účtů závěreky auditors? ano ne

PŘIZNÁNÍ

k daní z příjmů fyzických osob

podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“) za zdaňovací období (kalendářní rok) nebo jeho část* od do dále jen „DAP“

1. ODDÍL – Údaje o poplatníkovi

06 Příjmení	07 Rodné příjmení	08 Jméno(a)
09 Titul	10 Státní příslušnost	11 Číslo pasu

Adresa místa pobytu v den podání DAP

12 Obec	13 Ulice / číslo obce	14 Číslo popisné/orientační
15 PSČ	16 Telefon / mobilní telefon	17 Fax / e-mail
		18 Sídlo

Adresa místa pobytu k poslednímu dni kalendářního roku, za který se daň vyměňuje

---

Zdroj: Měšec.cz

Zdroj: Tošovský - advokát

Zdroj: Security magazin.cz

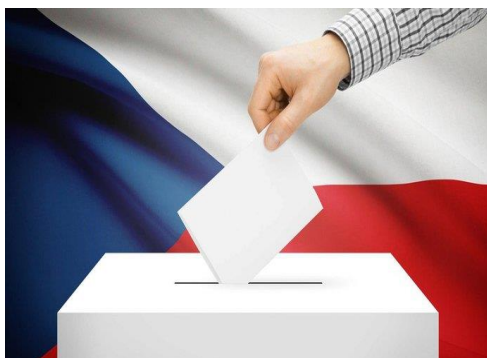

Zdroj: Echo24.cz

Zdroj: Aktuálně.cz

- a. *Nyní zkuste napsat, jaké subjekty v rámci jednotlivých vztahů vystupují.*

- b. *Na základě určených subjektů se rozhodněte, zda se jedná o odvětví veřejného práva nebo odvětví soukromého práva (můžete napsat i o jaké konkrétní odvětví se jedná).*

K zamyšlení:

2. *Pokud by stát kupoval pozemek, bude jako kupující ve stejném postavení jako prodávající, nebo bude mít nadřazené postavení?*

Úkoly:

Frantík Chytrý už ve školce byl velmi inteligentní a všechno se velmi rychle naučil, jediným problémem je to, že je nedoslýchavý a jeho rodiče mají strach, že by ho nemuseli přijmout do základní školy v jejich obci Brandýsek. Proto se rodiče před Frantíkovým zápisem do školy rozhodli nastudovat si právní předpisy týkající se školství.

Seřad'te právní předpisy podle jejich právní síly.

Nářízení vlády č. 123/2018 Sb., o stanovení maximálního počtu hodin výuky financovaného ze státního rozpočtu pro základní školu, střední školu a konzervatoř zřizovanou krajem, obcí nebo svazkem obcí, § 5 odst. 2: „*Za každého žáka vzdělávaného formou individuálního vzdělávání nebo vzdělávaného podle § 38 školského zákona na prvním stupni základní školy se zvýší celková výše PHmax stanovená pro školu o 0,25 hodiny.*“

(poznámka: PHmax = maximální počet hodin)

Obecně závazná vyhláška obce Brandýsek č. 6/2019, kterou se stanoví společný školský obvod základní školy, čl. 1: „*Na základě uzavřené veřejnoprávní smlouvy obcí Brandýsek a Blevice o stanovení společného školského obvodu pro II. stupeň základní školy je území obce Brandýsek částí školského obvodu Základní školy a Mateřské školy Brandýsek, Slánská 36, Brandýsek, Olšany, zřízené obcí Brandýse.*“

Listina základních práv a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.) čl. 33 odst. 1: *„Každý má právo na vzdělání Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.“*

Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných: § 6 odst. 1: *„Pro žáka, u něhož je potřebné při vzdělávání užívat jiný komunikační systém než mluvenou řeč, zajišťuje škola vzdělávání v komunikačním systému, který odpovídá jeho potřebám, přednostně v tom, jehož užívání žák preferuje.“*

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon), § 16 odst. 1: *„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“*

---

3. **Rozhodněte, zda se jedná (všechny normy jsou citovány z občanského zákoníku):**

	norma opravňující, nebo norma zavazující (zakazující nebo přikazující)	norma kogentní nebo dispozitivní
Firma nesmí být zaměnitelná s firmou jiného podnikatele a působit klamavě (§ 424).		
Manželství může uzavřít každý, pokud mu v tom nebrání zákonná překážka podle § 672 až 676 (§ 671).		
Manželé mají rovné povinnosti a rovná práva (§ 688).		
Záležitosti rodiny obstarávají manželé společně, nebo je obstarává jeden z nich (§693).		
Držbu není nikdo oprávněn rušit (§1003).		
Zvláště se zakazují ujednání, která zakládají podnikateli právo odstoupit od smlouvy bez udání důvodů, zatímco spotřebiteli nikoliv (§ 1814).		
Při dražbě je smlouva uzavřena příklepem (§ 1711).		
Pojistitel má právo na pojistné za dobu trvání pojištění (§ 2782).		
Každý má právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve formě omezen ujednáním nebo zákonem (§559).		
Poctivý držitel smí v mezích právního řádu věc držet a užívat ji, ba ji i zničit nebo s ní i jinak nakládat, a není z toho nikomu odpovědný (§ 996).		
Právo povolání dědice je osobním právem zůstavitele. Zůstavitel nemůže povolání dědice svěřit jinému, ani ji pořídit společně s jinou osobou (§ 1496).		

Stranám je na vůli ujednat si změnu svých práv a povinností (§1901).		
Strany mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není jako typ smlouvy upravena (§ 1746 odst. 2).		

Znáte i jiné normy, než jsou normy právní?

---

4. Zkuste vytvořit právní předpis, kterými upravovat nějakou záležitost z chodu vaší rodiny (například úklid, praní, vaření, sledování televize, návštěvy prarodičů apod.).

Téma: Právní ochrana a její orgány

Soudy a ochrana soudy

Petr Šikovný se žíví jako truhlář (živnostník). Jednoho dne za ním přišla spolužačka ze základní školy, Pavlína Vypočítavá, jeho tajná láska, pro kterou „měl vždycky slabost“. Pavlína ho prosila, jestli by jí nevyrobil nábytek na míru do nového bytu, který si zařizuje. Petr neváhal a s nabídkou souhlasil. Po vzájemné dohodě a sepsání smlouvy jí vyrobil nábytek do kuchyně, obývacího pokoje, ložnice a předsíně v hodnotě 190 000,- Kč. Pavlína neměla tolik peněz, aby zakázku zaplatila hned, proto poprosila Petra, zda by jí se zaplacením počkal. Co by Petr pro Pavlínou neudělal, a tak souhlasil. Uplynulo půl roku a Petr pořád od Pavlínou nedostal peníze za svou práci.

K zamyšlení:

Kdybyste se ocitli v Petrově situaci, jak byste nastalou situaci řešili?

Na koho se může obrátit, pokud potřebuje poradit?

Úkoly:

- 1. Najděte, pod který okresní a krajský soud spadá obec, ve které bydlíte.***

okresní soud: _____

krajský soud: _____

- 2. Zjistěte, zda se v blízkosti tvého bydliště vyskytuje nějaká občanskoprávní poradna. Co tyto poradny nabízejí za služby? Mohou poradny své klienty zastupovat před soudem?***

K procvičení znalostí:

5. Doplňte text.

Pokud nesouhlasím s rozhodnutím soudu prvního stupně mohu podat _____ . V první instanci nejčastěji rozhodují _____ soudy. Pokud bych nesouhlasil s rozhodnutím odvolacího soudu, ve většině případu _____ soud, lze podat _____ k nejvyššímu soudu. _____ soud stojí mimo soustavu soudů a rozhoduje o tom, zda rozhodnutí soudů a dalších orgánů veřejné moci nejsou v rozporu s ústavním pořádkem.

krajské – ústavní – odvolání – dovolání – okresní – nejvyšší
--

6. Rozhodněte, která tvrzení jsou pravdivá. Tvrzení, které jsou nepravdivá opravte.

V České republice existují soudy, které jsou určena přímo pro správní soudnictví.

V zákonem specifikovaných případech může krajský soud rozhodovat jako soud prvního stupně.

Ústavní soud rozhoduje o dovolání.

Ústavní soudce musí být svéprávný, bezúhonný a starší 50 let.

Pokud budu chtít pracovat jako exekutor, postačí mi mít středoškolské vzdělání a mít velkou sílu.

Vrchní soudy mají sídlo v Ostravě a v Brně.

Nejvyšší správní soud ČR je „nejmladší“ soud a sídlí v Brně.

Soudní jednání jsou veřejně přístupné až na výjimky specifikované zákonem (např. pokud se jedná o zájmy nezletilého).

Soudce je ustanoven do funkce pouze na období 7 let.

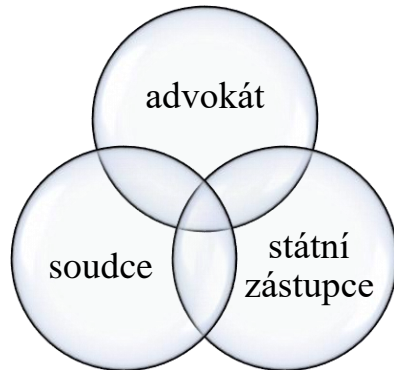

Subjekty poskytující právní ochranu

Skupinová práce:

1. *Seznamte se s právními profesemi.*

Co mají všechny tyto profese společné:

Co je společné pouze pro advokáta a státní zástupce:

Co mají společného profese státní zástupce a soudce:

Co mají společného profese advokát a soudce:

Co je specifického pouze pro advokáta:

Co je specifického pouze pro soudce:

Co je specifického pouze pro státního zástupce:

Definujte, co je to bezúhonný a nestranný.

nestranný: _____

---

bezúhonný: _____

Napište, jakými způsoby poskytuje ombudsman ochranu vašich práv.

Jakých konkrétních oblastí se jeho činnost dotýká.

---

*Můžete i vy (jakožto nezletilí studenti) podat podnět k ombudsmanovi?
Jakými způsoby lze podat podnět?*

Jaká činnost do pravomoci ombudsmana nespadá?

Podívejte se na uvedený odkaz (<https://deti.ochrance.cz/jakymi-pripady-jsme-se-uz-zabyvali/>), projděte si případy, které ombudsman řešil. Vyberte si jeden, který vás zaujal, shrňte, o čem byl a jak ombudsman stěžovateli pomohl.

TEXTY K TÉMATU ORGÁNY PRÁVNÍ OCHRANY

Advokát

Advokát je osoba, která poskytuje právní pomoc klientovi. Můžeme poskytovat právní rady, právní zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajovat osobu v obviněnou z trestného činu, sepisovat listiny (př. smlouva o koupi nemovitostí, výpověď, dědictví), zpracovávat právní rozborů a poskytovat další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu.

Advokátem se může stát osoba, která je bezúhonná, plně svéprávná, má vysokoškolské právnické vzdělání, minimálně 3letá praxi v oboru, složila úspěšně advokátní zkoušky a je zapsána do evidence České advokátní komory (ČAK) a zaplatila povinný poplatek České advokátní komoře. Advokát je při výkonu svého povolání vázán zákony a mezinárodními smlouvami, ale také pokyny svého klienta.

(Zdroj: zákon o advokacii)

(Zdroj: Česká justice)

Soudce

Soudce je osoba, která rozhoduje spory mezi účastníky občanskoprávním řízení nebo rozhoduje o vině a trestu v trestním řízení. Soudce musí být nezávislý, nestranný a objektivní. Ve většině případech rozhoduje jediný soudce, těžší případy rozhoduje soudní senát, který je 3členný.

Soudcem může být ustanoven státní občan České republiky (dále jen "občan"), který je plně svéprávný a bezúhonný, jestliže jeho zkušenosti a morální vlastnosti dávají záruku, že bude svou funkci řádně zastávat, v den ustanovení dosáhl věku nejméně 30 let. Další podmínkou je vysokoškolské právnické vzdělání, minimálně tříletá praxe v oboru a složení odborné zkoušky. Do funkce je soudce jmenován prezidentem republiky, výkon této funkce je časově neomezený. Soudce nelze proti jeho vůli odvolat z funkce nebo přeložit k jinému soudu až na výjimku, kdy se jedná potrestání soudce tzv. kárným rozhodnutím.

(Zdroj: zákon o soudech a soudcích)

(Zdroj: lupa.cz)

Notář

Notář je osoba, která sepisuje veřejné listiny o právních jednáních, osvědčuje právně významné skutečnosti a prohlášení, přijímá listiny a peníze do notářské úschovy. Dále také může udělovat právní porady a zastupovat v jednání s fyzickými a právnickými osobami a v řízení před orgány veřejné moci, sepisovat soukromé listiny a zpracovávat právní rozbor. Před soudy může zastupovat jen v zákonem vymezených případech. Notář může vykonávat správu majetku a vykonávat funkci insolvenčního správce. Činnost notáře vykonává notář za úplaty a při jejím výkonu je nezávislý.

Notář musí být bezúhonný, plně svéprávný, musí mít vysokoškolské právnické vzdělání, minimálně 5letá praxi v oboru a úspěšně složit notářské zkoušky. Notář je do funkce jmenován ministrem spravedlnosti a musí být zapsán v evidenci České notářské komory. notářské úřady jsou zřizovány v obvodech okresních soudů.

(Zdroj: notářský řád)

(Zdroj: Notář Eva Studentová)

Státní zástupce

Státní zastupitelství při výkonu své působnosti dbá, aby každý jeho postup byl v souladu se zákonem, rychlý, odborný a účinný; svoji působnost vykonává nestranně, respektuje a chrání přitom lidskou důstojnost, rovnost všech před zákonem a dbá na ochranu základních lidských práv a svobod. Státní zástupce je orgánem veřejné žaloby v trestním řízení (zastupuje tedy stát) a plní další úkoly vyplývající z trestního řádu, vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda (vazební věznice, detenční ústavy, výchovné ústavy, aj.),

Státním zastupitelem se může stát pouze občan České republiky, který je způsobilý k právním úkonům, bezúhonný, ke dni jmenování dosáhl věku nejméně 25 let, získal vysokoškolské vzdělání studiem magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice, úspěšně složil závěrečnou zkoušku, jeho morální vlastnosti dávají záruku, že bude funkci řádně zastávat. Do funkce je jmenován ministrem spravedlnosti na dobu časově neomezenou.

(Zdroj: zákon o státním zastupitelství)

(Zdroj: justice.cz)

Exekutor

Exekutor provádí nucený výkon práva, vedle toho může v rámci exekucí poskytovat právní pomoc, sepisovat listiny. Exekutor svou činnost vykonává za úplatu, jeho činnost je nezávisle a svědomitě. Exekutorem se může stát plně svéprávná osoba s vysokoškolským právnickým vzděláním, je bezúhonná a po minimálně tříleté praxi v oboru a složí úspěšně exekutorské zkoušky. Do funkce je jmenován ministrem spravedlnosti a na jeho činnost dohlíží Exekutorská komora ČR, do které musí být zapsán.

(Zdroj: exekuční řád)

(Zdroj: exekutorská komora ČR)

ombudsman
veřejný ochránce práv

(Zdroj: www.ochrance.cz)

Veřejný ochránce práv

Ombudsman (veřejný ochránce práv) je osoba, která chrání osoby před jednáním úřadů a dalších institucí, pokud je toto jednání v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy nebo jsou úřady nečinné. Současným ombudsmanem je od 19. února 2020 Stanislav Křeček.

Ombudsman neboli veřejný ochránce práv je parlamentem volená osoba, která dohlíží na spravedlivou činnost vybraných úřadů ve vztahu k občanům. V některých zemích jej jmenuje vláda. V Česku tak činí parlament na návrh prezidenta republiky a Senátu, a to na šest let.

Na základě podnětu od osob, jež se cítí být poškozeny jednáním určitého úřadu, anebo o špatném jednání ví, ať už má jít o činnost, či naopak nečinnost, může ombudsman věc prošetřit a podat návrh k nápravě. Může rovněž poskytnout stěžovateli doporučení, jak v dané věci postupovat. Podnět k ombudsmanovi může podat kdokoli, může ho poslat poštou, emailem nebo osobně donést na podatelnu.

Ombudsman má při prověření stížnosti řadu oprávnění, může nahlížet do úředních a soudních spisů, žádat úřady o vysvětlení a může také bez ohlášení provádět místní šetření. Ročně se zabývá více než 8 000 stížnostmi a když zjistí pochybení, snaží se úřad přimět k nápravě. Téměř vždy se mu podaří jí dosáhnout. Pokud zjistí, že se stejný problém týká více lidí, může ombudsman doporučit Poslanecké sněmovně, aby změnila zákon. Stížností ombudsmanovi tak lidé mnohdy nepomáhají jen sobě, ale i dalším lidem ve stejné situaci.

Významným nástrojem pro ovlivnění chování dotčené instituce je veřejný tlak na ni, eventuálně podání podnětu k zahájení soudního řízení. Ombudsman však nemůže rozhodnutí úřadů měnit nebo dokonce rušit.

Může ale také konat z vlastní iniciativy a provádět preventivní (neohlášené) návštěvy míst (věznice, detenční ústavy, dětské domovy, kojenecké ústavy aj.), kde mohou být lidé na svých právech kráceni nebo s nimi může být špatně jednáno.

Kromě stížností na úřady se ombudsman zabývá také ochranou před diskriminací. Kdokoli se cítí být diskriminován, může se na ombudsmana obrátit. Ombudsman vyhodnotí, jestli se opravdu může jednat o diskriminaci, a pokud ano, poradí oběti, jak má postupovat, a může jí i zprostředkovat právní zastoupení v případné žalobě.

Od roku 2018 ombudsman rovněž dohlíží na práva lidí s postižením. Neřeší přitom jen potíže jednotlivců, ale snaží se především odstraňovat systémové problémy tak, aby lidem s postižením byla zaručena veškerá práva, rovnost a důstojnost.

Naopak do jeho působnosti nespádají parlament, vláda, Nejvyšší kontrolní úřad, prokuratura a soudy.

Úřad českého ombudsmana má sídlo v Brně. Existuje od roku 2000. Prvním ombudsmanem byl Otakar Motejl, který ve funkci působil dvě funkční období v letech 2000-2010 (do své smrti). Po něm nastoupil Pavel Varvařovský, který 20. prosince 2013 odstoupil z funkce. Od února 2014 do února 2020 byla ombudsmankou Anna Šabatová. Nyní je veřejným ochráncem práv Stanislav Křeček.

Tento úřad byl ústavou zaveden poprvé ve Švédsku v roce 1809. V současnosti existuje v mnoha desítkách zemí.

(Zdroj: www.aktualne.cz a www.ceskatelevize.cz, upraveno)

Příklad pana Mirka:

Bydlím v domově pro osoby se zdravotním postižením a vadilo mi, že tam musím celý den nosit pyžamo. Řekl jsem to právničce od ombudsmana, která u nás byla na kontrole. Díky tomu teď můžeme všichni nosit přes den svoje normální oblečení.

Příklad paní Jany:

Chtěla jsem darovat krev. V nemocnici mě odmítli, protože jsem nevidomá. Stěžovala jsem si ombudsmanovi a ten mi pomohl. Řekl, že je to diskriminace a diskriminovat se nesmí. Zařídil, že nemocnice změnila pravidla, aby mohli darovat krev i lidé, kteří nevidí.

(Zdroj: www.ochrance.cz)

Téma: Procesní právo

Úkoly:

1. Na základě zhlédnutých soudních jednání odpovězte na otázky:

O jaká soudní jednání šlo? (Co se v nich řešilo?)

Kdo všechno se nacházel v soudní síni?

Lze na „první pohled“ rozeznat, o jaký subjekt se jedná? Dle čeho se dají poznat?

Co měla soudní jednání společné a v čem se naopak lišila?

Jaká jsou ve většině případů soudní jednání?

---

2. Přečtěte si text a seřad'te jej tak, aby logicky navazoval.

- A) Na základě těchto informací a vlastního šetření, které policie provedla, policie došla k závěru, že byl spáchán trestný čin a zahájila trestní řízení. Ludvík, který byl za základě zjištěných informací považován za pachatele trestného činu, se stal po zahájení trestného řízení obviněným. Jako obviněný má Ludvík právo na stíhání zákonným způsobem, právo na obhajobu (zvolit si svého obhájce a radit se s ním), má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich, není však povinen vypovídat, může nahlížet do spisu. Pokud by byl Ludvík cizinec, má právo vypovídat ve svém mateřském jazyce (má tedy právo na tlumočníka).
- B) Policie po několika dnech obdržela od Roberta trestní oznámení, ve kterém bylo uvedeno, že se na něm Ludvík dopustil trestného činu ublížení na zdraví. Policie zahájila přípravné řízení a Ludvík se tak stal podezřelým ze spáchání trestného činu. Policie provedla úkony k prověřování trestné činnosti, tedy vyslechla Roberta, Ludvíka, zažádala si o lékařskou zprávu o ošetření Roberta a další.
- C) Soud ve věci nařídil hlavní líčení, ve kterém se rozhoduje o vině a trestu Ludvíka. Toto líčení je ústní a veřejné. Státní zástupce během líčení přednese obžalobu, dochází k výslechu svědků a k provádění dalších důkazů. Na závěr soudce vynese rozsudek, ve kterém Ludvíka uznal vinným ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví a uložil mu nepodmíněný trest odnětí svobody ve věznici s dozorem na dobu šesti měsíců. Ludvík se po vynesení rozsudku (a nabytí právní moci rozsudku) stal osobou odsouzenou pro trestný čin. Ludvík nevyužil možnost se proti rozsudku odvolat a nastoupil k výkonu svého trestu. Jeho trest je zaznamenán do Rejstříku trestů.

- D) Byl páteční večer a Ludvík Krásný (18 let) se rozhodl, že večer nebude trávit doma s rodiči u televizní show Karlem Dřičem Všechnodráty, ale raději navštíví s kamarády místní diskoklub Dance! Ludvík se v klubu velice bavil, vypil několik drinků a tancoval. Během večera do něj několikrát strčil Robert Spurný (18 let), došlo i k několika slovním potyčkám. Kolem půlnoci se Ludvík a Robert srazili a při srážce Robert nedopatřením vylil na Ludvíkovu novou značkovou polokošili svůj drink. Ludvík, který byl povahou cholerik, už to nevydržel a Robertovi „jednu vrazil“. Pak se oba začali rvát. Ludvík si chtěl při rvačce pomoci a využil blízké židle, kterou Roberta několikrát udeřil po hlavě. Robert byl vážně zraněn – měl rozbitou hlavu, kterou mu museli sešít, vyražené dva přední zuby, naražená žebra.
- E) Policie provedla další úkony, které vedli k vyšetřování trestného činu, především vyhledávala důkazy k objasnění trestného činu. Tato fáze zahrnuje např. výslechy svědků, podání vysvětlení, ohledání věcí, obstarání znaleckých posudků a další úkony. Ty úkony, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání, není nutné opakovat. Po zajištění všech potřebných informací a důkazů policie podala návrh k státnímu zastupitelství. Na základě tohoto návrhu státní zastupitelství podalo státní zastupitelství obžalobu. Poté, co státní zastupitelstvo podalo obžalobu, je Ludvík označován jako osoba obžalovaná.

a. Má obviněný nějaké práva a povinnosti? Pokud je vaše odpověď ano, uveďte nějaké.

---

b. Tresty jsou zaznamenány v rejstříku trestů, ze kterých si lze nechat pořídit i výpis. Soud může na žádost zahladit trest a díky tomu vymazat záznam z rejstříku trestů. Odsouzený musí splňovat tyto podmínky: po vykonání trestu (případně po prominutí nebo promlčení trestu) vede řádný život a uplyne zákonem stanovená délka. Proč by člověk mohl chtít nechat vymazat svůj záznam v rejstříku trestů?

---

c. Jakou roli hraje v rámci trestního řízení policie ČR?

---

3. Zkuste vlastními slovy vysvětlit základní zásady trestního práva procesního.

nullum crime sine lege (není trestného činu bez zákona):

---

nullum poena sine lege (není trestu bez zákona):

---

presumpce nevinny:

---

4. Přečtěte si článek a odpovězte na otázky.

	<p>Na obviněného uvalena vazba</p> <p>ÚSTÍ NAD LABEM – Obviněný má na svědomí rozsáhlou majetkovou trestnou činnost. Obviněný muž minimálně ve dvou případech vnikl do odstavených vlakových souprav, ze kterých odcizil desítky metrů elektrických topných kabelů. Při poslední jeho výpravě byl na místě vyrušen policejní hlídkou a utekl. Svým jednáním tak způsobil celkovou škodu kolem 58 tisíc korun. Obviněný má také na triku různorodou majetkovou trestnou činnost, kdy v minulých letech pro ni byl také odsouzen. Policejní komisař podal návrh na vzetí do vazby, který soudce akceptoval. Za uvedené jednání mu hrozí trest odnětí svobody až do výše 5 let.</p> <p>Ústí nad Labem 17.2.2014</p> <p><i>(Zdroj: Policie ČR, upraveno)</i></p>

a. Za jakých důvodů je možné vzít člověka do vazby? (Odpověď najdete v § 67 trestního řádu).

---

b. Lze vzít člověka do vazby na dobu časově neomezenou?

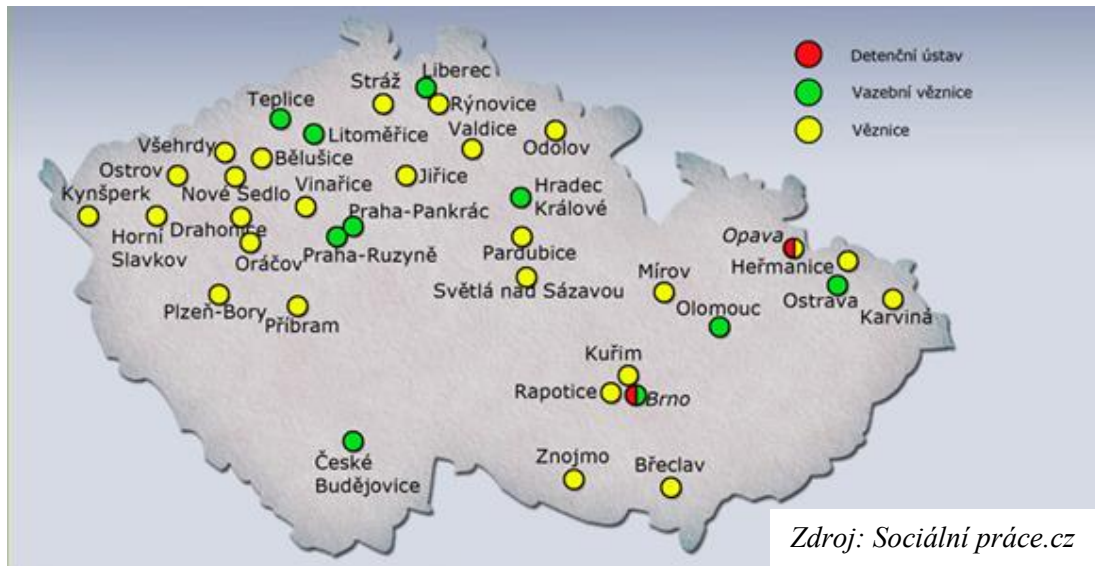
---

c. *O jaké stadium trestního řízení se v článku mohlo jednat?*

---

d. *Kolik se v České republice nachází vazebních věznic?*

---

e. *Nachází se v blízkosti vašeho bydliště věznice? Pokud ano, jaká?*

---

5. *Rozlište, které případy by byly řešeny v rámci trestního soudního řízení a které v rámci občanského soudního řízení*

O případu se bude rozhodovat v... řízení?	trestní řízení	občanské řízení
Petr naboural auto svého kamaráda. Kamarád žádá uhrazení vzniklé škody na autě.		
Jana, vlastní hospodu, pokud si někdo objedná alkohol, vždy ho dotyčnému donese a neověřuje, zda je starší 18 let.		
Karel pěstuje marihuanu a tu pak přeprodává svým kamarádům.		
Se Zlatkou zaměstnavatel ukončil pracovní poměr. Ukončení poměru nijak neodůvodnil a Zlatka s výpovědí nesouhlasí.		
U Roberta, 61 let, se začíná projevovat duševní porucha, přestává si uvědomovat důsledky svého jednání. Jeho syn proto žádá o omezení svéprávnosti.		
Do řeky jsou soustavně vylévány životu nebezpečné chemikálie.		
Vlastě zemřela matka a je nutné rozhodnout o pozůstalosti.		
Bořek nelegálně pořizoval záznamy filmů a seriálů a dále je za úplatu distribuoval.		
Rodiče Pavlínky se rozvedli, je třeba stanovit výživné pro Pavlínku.		

Příklad z praxe:

Svatopluk Spořivý se vždy zajímal o alternativní medicínu a bylinky. Poté co byl propuštěn z práce pro nadbytečnost, se Svatopluk rozhodl, že si otevře obchod se zdravou výživou, protože podobný obchod v jejich malé městě chybí. Na náměstí si pronajal prostory, ve kterých si následně zařídil obchod. Nejdříve musel získat správná povolení a oprávnění. Obchod si musel vybavit – nakoupit nábytek, nově vymalovat, položit novou podlahu, koupit si pokladnu. Aby měl co prodávat, musel si zajistit pravidelné dodávky zboží. Nesměl zapomenout ani na reklamu – nechal si udělat velký baner, vývěsní štít, dokonce si zaplatil i reklamu v regionálním deníku a v regionální televizi. Samozřejmě, že na realizaci svého nápadu Svatopluk utratil veškeré své úspory, dokonce si musel i půjčit. A ne jednou – poprvé u svého kamaráda, podruhé u banky.

Bohužel se stalo to, s čím Svatopluk nepočítal. Lidé neměli zájem o produkty, které nabízel. Svatopluk téměř nevydělával, protože lidé u něj nenakupovali. Svatopluk si půjčil potřeby u dalšího kamaráda. Za peníze si zaplatil poradce, aby společně vytvořili plán, jak zvýšit Svatoplukův obrat. Bohužel neúspěšně.

Svatopluk téměř nevydělával. Z peněz, které získal tak tak zaplatil své nutné potřeby a dodávky zboží. Na zaplacení nájmu mu už nezbyvalo, a tak se s nájemce domluvil, na odložení platby. Svatopluk se ale nezdávala a věřil, že se situace změní. Nezměnila se. Téměř po roce svou prodejnu musel zavřít, a kam se podíval, zůstali mu dluhy. Již několikrát se musel zúčastnit soudního řízení, ve kterém mu byla uložena povinnost splatit svůj dluh. Jenže Svatopluk peníze neměl. Jeho kamarád a banka chtěli peníze mermomocí zpět, a tak se obrátili na exekutora, který podal k soudu návrh na zahájení exekučního řízení. V tomto řízení Svatopluk vystupoval jako povinný a kamarád jako oprávněný. Postupně se takto snažili domoci práva i ostatní (dodavatelé produktů, nájemce prostor). Svatopluk těžce onemocněl a nemohl si najít práci, z toho nemocenského příspěvku taktak vyžil. Po dvou letech neměl zaplacen jediný dluh, přespával na ubytovně, pobíral invalidní důchod, z kterého zaplatil ubytovnu a nějaké jídlo. Věděl, že má všude akorát samé dluhy. Toho to podnikání vyšlo teda draho...

Jednoho dne v rádiu slyšel něco o insolvenční. Mohlo by to být řešení pro něj?

Pro koho je insolvence určena a co všechno musí dlužník splňovat, aby mohl podat návrh k insolvenčnímu řízení? Splňuje tyto podmínky i Svatopluk?

Co si představíte pod pojmem „nezabavitelná částka“?

Jaký je smysl insolvence?

Co byste dělali, abyste se nedostali do podobné situace jako Svatopluk?

K procvičení:

6. Doplňte tabulku.

	trestní soudní řízení	občanské soudní řízení
Kdo podává návrh na zahájení?		
O jaké právní oblasti rozhoduje?		
Pojmenuj subjekty, které se účastní řízení?		
Je řízení veřejné?		
Kdo rozhoduje?		
Jak řízení u soudu končí?		
Lze být zastoupen advokátem?		
Co následuje po vydání rozhodnutí a nabytí právní moci rozhodnutí?		

7. Roztříd'te uvedené pojmy, zda patří do trestního řízení či do občanského řízení. Následně vytvoř časovou osu a pojmy na ni umísti tak, aby byly seřazeny časově správně.

přípravné řízení, exekuce (výkon rozhodnutí), líčení, obviněný, hlavní líčení, odvolání, podezřelý, rozhodnutí soudu, soudní jednání, výkon rozhodnutí, odsouzený, vynesení rozhodnutí, žaloba, obžalovaný

Téma: Trestní právo hmotné

Úkoly

1. Rozhodněte, zda se jedná o trestný čin či nikoliv.

Jedná se o trestný čin?	ANO/NE
Anežka měla rýmu a šla do školy. Nakazila půlku třídy.	
Franta svému kamarádovi „vypálil“ nové CD skupiny Neořezaná pastelka.	
Eliška způsobila autonehodu. Řidič druhého automobilu byl velmi vážně zraněn. Eliška z místa nehody utekla a neposkytla pomoc.	
Pepík zabil 7 pavouků a 8 mouchám trhla křídla.	
Boženčiny rodiče si pořídili stádo koní, aby mohli pro děti uspořádat „koňácký“ tábor. Za koně zaplatili veškeré své úspory, a tak uživili rodinu. Koně nedostávali pravidelně žrát, byli zanedbáváni, nebyla jim zajištěna veterinární péče. Koně byli v ohradě u silnice.	
Šestiletá Alenka šla na nákup a chtěla zaplatit penězi ze hry Monopoly.	
Karel už 2 roky neplatí výživné na děti.	
Zora se vykláněla z okna, Olina ji chtěla postrašit a strčila do ní. Bohužel neodhadla míru své síly a Zora z okna vypadla. Na následky pádu Zora zamřela.	

2. *Přečtěte si článek o trestu smrti.*

Názory na účelnost absolutního trestu (tj. trest smrti) se velice liší. Jeho zastánci argumentují hlavně odstrašujícím účinkem trestu smrti. Tento důvod je však zpochybňován většinou odborníků, kteří se touto otázkou seriózně zabývají. Odstrašující účinek, pokud vůbec existuje, je velmi slabý. Nejnovější přehled výzkumů vztahu mezi trestem smrti a počtem vražd vedený pro OSN v roce 1988 a opakovaný v roce 1996 konstatuje: „Výzkumu se nepodařilo prokázat vědeckým důkazem větší efekt zastrašení u poprav než doživotního vězení a takovýto důkaz bude nepravděpodobné v budoucnosti nalézt. Důkaz jako takový však nedává žádnou pozitivní podporu odstrašující hypotéze.“ Téměř všechny statistiky, které se touto otázkou zabývají, naprosto přesvědčivě dokazují, že zrušení trestu smrti nevede k růstu zločinnosti. Dalším argumentem zastánců trestu smrti je v této souvislosti často používané tvrzení, že zločin, jako je vražda, nelze potrestat jinak než odnětím života, neboť to je jediný adekvátní trest, kterým může vrah odčinit svou vinu. Z etického hlediska je však tato „teorie odčinění viny“ či jakýsi „zákon odplaty“ stejně zavádějící jako předchozí tvrzení. Poměrně často je používán také „ekonomický“ argument: levnější je provést exekuci, než ponechat delikventa doživotně či na dlouhou dobu ve vězení. Argumentuje se také tím, že absolutní trest je nejlepší a nejdokonalejší ochranou společnosti před nebezpečnými delikventy. Dalšími důvody, pro které absolutní trest zůstává zachován v trestních zákonících některých zemí, jsou nevyhnutelnost zachovat starou, po staletí osvědčenou praxi a obavy z důsledků, které by zrušení trestu smrti přineslo.

Největší množství poprav u nás v období po komunistickém puči v únoru 1948 bylo provedeno v letech 1949 až 1953, kdy bylo popraveno více než 250 odsouzených, z toho téměř 90 % z politických důvodů.⁶⁶ Poslední poprava před zrušením trestu smrti byla provedena v Praze 2. února 1989, na Slovensku 8. 6. 1989, v obou případech to bylo za vraždu. Po nabytí účinnosti zákona č. 175/1990 Sb. dnem 1. července 1990 se výjimečným trestem rozumí jednak trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let, anebo trest odnětí svobody na doživotí. Zrušení trestu smrti tímto zákonem vyplývá z čl. 6 Listiny základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky a která absolutní trest výslovně zakazuje, a z čl. 1 Protokolu č. 6 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, kterou je Česká republika vázána. Tyto normy v návaznosti na čl. 10 Ústavy České republiky nedovolují opětovné zavedení trestu smrti pouhou novelizací trestního zákona.

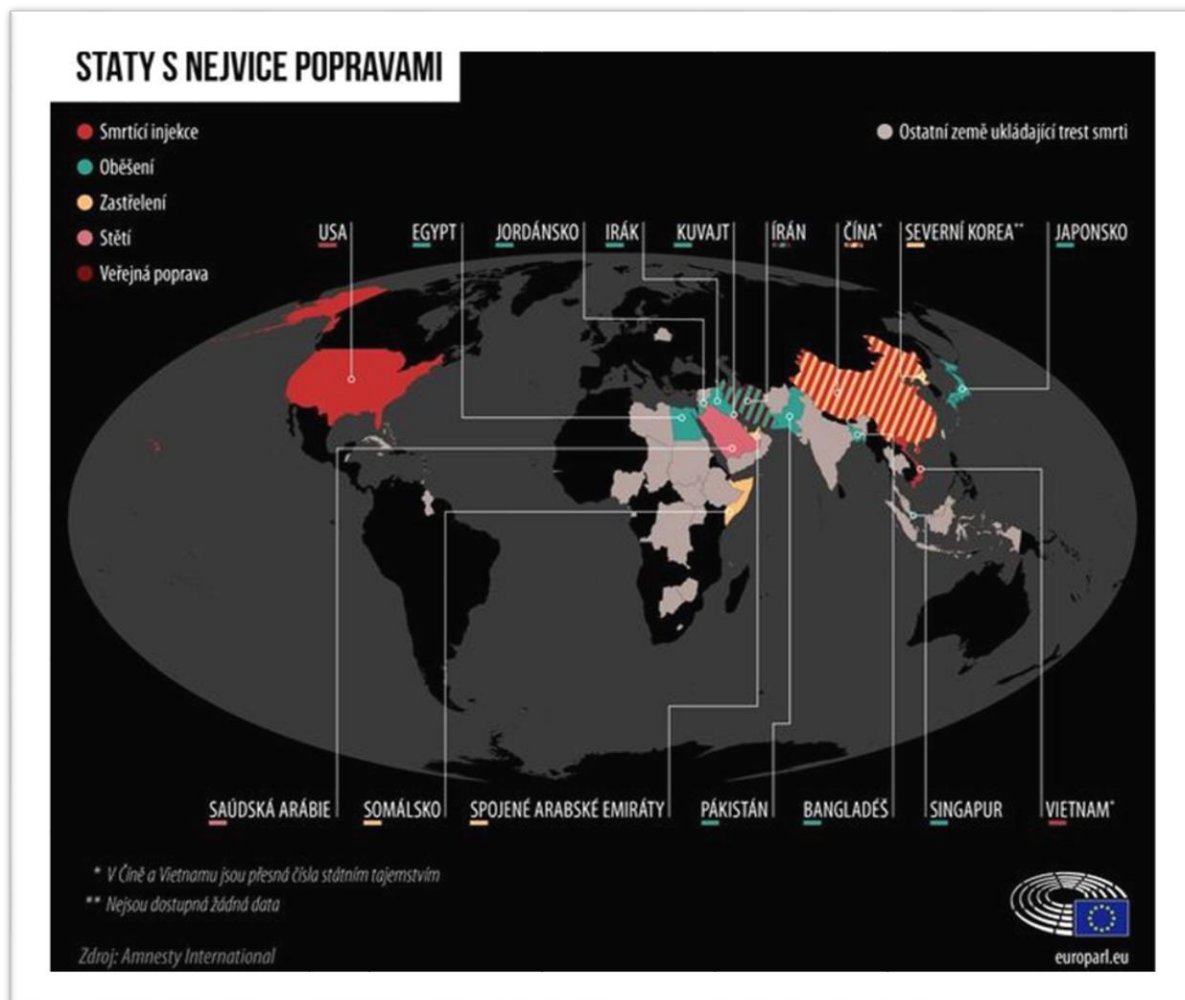
*(Zdroj: Vykonané tresty smrti
Československo 1918–1989)*

a) *Kdy byl u nás zrušen trest smrti? Proč myslíte, že k tomu došlo?*

Zdroj: Aktuálně.cz

b) *V jakých státech se může stále vykonávat trest smrti?*

---

c) *Myslíte si, že je trest smrti vhodný trest či nikoliv? Svou odpověď odůvodněte.*

---

d) *Znáte nějaké osoby, na kterých byl vykonán trest smrti? Pokud ano, uveďte je.*

8. *Doplňte text.*

Trestní právo patří k _____ odvětví práva, jeho úkolem je ochrana důležitých individuálních a společenských zájmů (jako je osobní svoboda, život, majetek, hospodářství a bezpečnost státu a další). _____ je jednání nebezpečné pro společnost jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoníku. _____ je méně závažné provinění než u trestného činu. Přestupky neprojednává soud, ale orgány Policie ČR, obecní úřady a specializované orgány státní správy (např. celní správa, obchodní inspekce, potravinářská inspekce a další). Právní normy o přestupcích a jejich trestání patří do odvětví správního práva, někdy se označují jako trestní právo správní. Za přestupky se ukládají mírnější tresty jako je napomenutí, pokuta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Hlavním pramenem je zákon o přestupcích.

Pachatelův psychický vztah ke skutečnostem naplňující skutkovou podstatu (znaky) trestného činu se označuje jako _____. Má dvě formy: _____ a _____, u většiny skutkových podstat trestných činů je trestné pouze úmyslné spáchání.

Existují okolnosti, které vylučují _____, přestože dojde k naplnění skutkové podstaty trestného činu. A to v případech, kdy je k spáchání trestného činu došlo při odvracení přímo hrozícího nebo trvajícím útoku, tedy v případě _____, nebo v případě odvrácení přímo hrozícího nebezpečí, tedy v případě _____, například pokud se vloupu do samoobsluhy, abych si mohl podat vodu dehydratovanému člověku, který zkolaboval. _____ není také člověk, který nedosáhl věku 15 let anebo je _____, tedy pokud pro svou duševní poruchu nedokáže rozpoznat nebezpečnost činu nebo ovládat své jednání.

(Zdroj: *Člověk jako občan a světoobčan*)

nedbalost – veřejné – nutná obrana – nepřičetný – trestně odpovědný – přestupek – vina – trestnost – krajní nouze – úmysl – trestný čin
--

Skupinová práce

9. *Rozdělte se do skupin a seřad'te trestné činy z trestního zákoníku (viz textové zadání) podle toho, za jak moc závažné je považujete (od nejzávažnějších po nejméně závažné). Zadání pro jednotlivé skupiny najdete na konci pracovního listu.*

- a. *Až budete mít sestavenou svou škálu, vytvořte větší skupiny (skupiny se stejným zadáním).*
- b. *Ve větší skupině nejdříve porovnejte své odpovědi a případně sestavte nové výsledné pořadí. Následně zkuste stanovit pro uvedené trestné činy i tresty.*

10. *Pus'te si následující ukázkou z filmu *Sebemilene* (<https://www.youtube.com/watch?v=4rQ2WzV7et0>, postačí čas cca od 1:17:02 – 1:20:00).*

a) *Jaký pocit máte z uvedené ukázky?*

---

b) *Jaký problém byl v ukázce znázorněn?*

---

c) *Kdy už by se mohlo jednat o trestný čin podle § 199 trestního zákoníku?*

---

§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo

d) páchá-li takový čin po delší dobu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo

b) smrt.

d) *Jakou nejčastější chybu „oběti“ dělají?*

---

e) *Navrhňte, jak tuto situaci řešit (zohledněte i psychologický aspekt problému).
Jak byste oběti mohli pomoci.*

---

11. Podívejte se na obrázek

(Zdroj: Kresba autorky práce)

a) *Jak lze označit pana Voříška (vzhledem k páčání trestných činů)?*

---

b) *V jeho případě by se jednalo o přitěžující nebo polehčující okolnost?*

K zopakování:

Napište 10 klíčových (nejdůležitějších) pojmů, které se pojí s tématem trestní právo.

<p style="text-align: center;">§ 140 Vražda Kdo jiného úmyslně usmrtí...</p>
<p style="text-align: center;">§ 142 Vražda novorozeného dítěte matkou Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě...</p>
<p style="text-align: center;">§ 184 Pomluva Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 185 Znásilnění Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 301 Poškození chráněných částí přírody Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, poruší jiný právní předpis tím, že poškodí nebo zničí památný strom, významný krajinný prvek, jeskyni, zvláště chráněné území, evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro ochranu takové části přírody ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 310 Rozvracení republiky Kdo v úmyslu rozvrátit ústavní zřízení, územní celistvost nebo obranyschopnost České republiky anebo zničit její samostatnost se účastní násilných akcí proti České republice nebo jejím orgánům...</p>
<p style="text-align: center;">§ 312e Podpora a propagace terorismu Kdo veřejně podněcuje ke spáchání teroristického trestného činu, nebo kdo veřejně schvaluje spáchaný teroristický trestný čin nebo pro něj veřejně vychvaluje jeho pachatele ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 358 Výtržnictví Kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu, průběh nebo zakončení organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí ...</p>

<p style="text-align: center;">§ 141 Zabití</p> <p>Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného...</p>
<p style="text-align: center;">§ 152 Šíření nakažlivé lidské nemoci</p> <p>Kdo úmyslně způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 175 Vydírání</p> <p>Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 177 Útisk</p> <p>Kdo jiného nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 233 Padělání a pozměnění peněz</p> <p>Kdo sobě nebo jinému opatří nebo přechovává padělané nebo pozměněné peníze nebo prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 272 Obecné ohrožení</p> <p>Kdo úmyslně způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo kdo takové obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 279 Nedovolené ozbrojování</p> <p>Kdo bez povolení vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává střelnou zbraň nebo její hlavní části nebo díly nebo ve větším množství střelivo nebo zakázaný doplněk zbraně ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 309 Vlastizrada</p> <p>Občan České republiky, který ve spojení s cizí mocí nebo s cizím činitelem spáchá trestný čin rozvracení republiky (§ 310), teroristického útoku (§ 311), teroru (§ 312) nebo sabotáže (§ 314) ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 402 Apartheid a diskriminace skupiny lidí</p> <p>Kdo uplatňuje apartheid nebo rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou nebo třídní segregaci nebo jinou podobnou diskriminaci skupiny lidí...</p>

<p style="text-align: center;">§ 146</p> <p style="text-align: center;">Ublížení na zdraví</p> <p style="text-align: center;">Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví...</p>
<p style="text-align: center;">§ 151</p> <p style="text-align: center;">Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku</p> <p>Řidič dopravního prostředku, který po dopravní nehodě, na níž měl účast, neposkytne osobě, která při nehodě utrpěla újmu na zdraví, potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 168</p> <p style="text-align: center;">Obchodování s lidmi</p> <p>Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje, přijme nebo vydá dítě, aby ho bylo užito jiným člověkem k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla, ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 188</p> <p style="text-align: center;">Soulož mezi příbuznými</p> <p>Kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 190</p> <p style="text-align: center;">Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí</p> <p>Kdo provozuje prostituci v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 191</p> <p style="text-align: center;">Šíření pornografie</p> <p>Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 280</p> <p style="text-align: center;">Vývoj, výroba a držení zakázaných bojových prostředků</p> <p>Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, vyvíjí, přechovává nebo hromadí zbraně, bojové prostředky nebo výbušniny zakázané zákonem nebo mezinárodní smlouvou anebo s nimi jinak nakládá, ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 329</p> <p style="text-align: center;">Zneužití pravomoci úřední osoby</p> <p>Úřední osoba, která v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu, překročí svou pravomoc, nebo nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci, ...</p>
<p style="text-align: center;">§ 394</p> <p style="text-align: center;">Zbabělost před nepřítelem</p> <p>Kdo se za bojové situace ze zbabělosti nebo malomyslnosti vzdá do zajetí, ...</p>

Téma: Smlouvy

Úkoly:

1. Pusťte si video ze seriálu *Bankovkovi o smlouvách* (odkaz zde: <https://decko.ceskatelevize.cz/bankovkovi>).

a. Na základě shlédnutého videa doplňte tabulku

+	!	?	-
(nové informace)	(překvapilo mě)	(nerozumím, potřebuji dovysvětlit)	(informace, které jsou v rozporu s tím, o čem jsem si myslel/a, že je správné)

b. Na základě shlédnutého videa vytvořte informační materiál, ve kterém budou uvedeny nejdůležitější informace, na co si dát pozor při uzavírání smluv.

Příklad z praxe:

Jirka si doma zapomněl pravítko, které potřebuje na písemku z matematiky. Rozhodl se, že půjde za kamarádem Petrem do vedlejší třídy, a poprosí ho o půjčení pravítka. Slibí, že ho donese hned po hodině matematiky.

1. Diskutujte nad možnými situacemi, které by mohly nastat.

A) Jirka a Petr musí uzavřít písemnou smlouvu, protože všechny právní vztahy, tedy i výpůjčka, musejí být uzavřeny bezvýhradně písemnou smlouvou.

B) Jirka vrací Petrovi pravítko a děkuje mu za půjčení. Petr za půjčení požaduje 50 korun.

C) Petrovi nakonec pravítko vrátila Kristýna až po víkendu, nikoliv hned po napsání písemky. Petrovi vysvětluje, že jí Jirka pravítko nechal používat přes víkend, protože svoje pravítko si zlomila a potřebovala pravítko na narýsování domácího úkolu z matematiky.

D) Jirka vrátil pravítko zlomené.

2. Vystihnete pocity Jirky a Petra v jednotlivých případech.

3. Petr se rozhodl, že pokud v budoucnu někomu půjčí rýsovací potřebu, musí mít ošetřeny všechny situace, které mohou nastat. Zkuste stručně v bodech sepsat, na jaké oblasti se musí zaměřit, aby měl vše řádně ošetřeno.

Práce s textem

4. *Odpovězte na otázky před přečtením textu. Na stejné otázky odpovězte po přečtení textu.*

	Odpověď před čtením textu	Odpověď po čtením textu
Honza si během návštěvy Prahy v obchodním řetězci se sportovními potřebami koupila stan. Když ho doma postavil, zjistil, že chybí několik tyček k jeho postavení. Honza bydlí v malé vesnici na jižní Moravě. Může Honza reklamovat zboží pouze osobně a ve stejném obchodě, ve kterém ho koupil?	ANO NE	ANO NE
Dana byla lyžovat v Lipně nad Vltavou a v tamním obchodě si koupila novou lyžařskou helmu. O rok později ji opět používala na horách, helma se rozpadla. Může reklamovat helmu i po uplynutí 12 měsíců?	ANO NE	ANO NE
Petr si koupil v obchodě balený chleba, když dával zboží do tašky, všimnul si, že je plesnivý. Uzná prodavačka reklamaci, když je na obalu uvedeno, že se nejedná o zboží s prošlou dobou trvanlivosti?	ANO NE	ANO NE
Alena koupila přes e-shop zpívající hračku pro svou 5měsíční dceru. Hračka nezpívá, a proto ji chce reklamovat. Nemá účtenku, ale to nevadí, nákup doloží výpisem z účtu a emailovou korespondencí. Budu reklamace přijata?	ANO NE	ANO NE
Franta si na cestu po Evropě koupil GPS navigaci. Navigace nefunguje. Chtěl by ji reklamovat, ale má strach, že se reklamace nevyřídí do plánovaného odjezdu za 2 měsíce. Franta nemusí mít strach. Ze zákona je dáno, že reklamaci musí vyřídit do 30 dnů?	ANO NE	ANO NE
Irena si koupila nový telefon, její 3letý syn se rozhodl, že jí ho ozdobí a vidličkou vyryl na displej sluníčko. Irena telefon reklamovala. Bude Ireně reklamace uznána, i když je s velkou pravděpodobností zřejmé, že předmět poškodila sama?	ANO NE	ANO NE
Oliverovi byla uznána reklamace. Reklamovaný předmět byl Oliverovi zaslán prostřednictvím nejdražší přepravní služby. Může společnost požadovat po Oliverovi zaplacení nákladů přepravy, i když reklamaci byla společností uznána?	ANO NE	ANO NE

Reklamace

Řekněme, že jste si zakoupili kabát, když jste byli na pracovní cestě v Praze, ale žijete v Ostravě a do hlavního města se v nejbližší době nechystáte. Tak to zkrátka necháte být. Reklamaci však můžete uplatnit na kterékoliv pobočce nebo v sídle prodejce, ledaže by předem určil jiný subjekt, zpravidla servis.

Absence účtenky neznamená automaticky nemožnost zboží reklamovat. Prodejce sice může požadovat důkaz o koupi, tím ale nemusí být jen papír z jeho kasy. Vzestup bezhotovostních plateb zde může zachránit spoustu situací – pokud jste nákup platili kartou, stačí transakci dohledat ve výpisu z internetového bankovníctví. Skvělým pomocníkem jsou i mobilní aplikace, které účtenky spravují za vás. Hned po nákupu si ji vyfotíte, pojmenujete a originál můžete zahodit. V takové „kartotéce“ se vám pak bude hledat lépe než doma v přečpaném šuplíku.

Pokud žádný hmatatelný důkaz nemáte, ale nákup u konkrétního prodejce je zřejmý třeba proto, že jste stálý zákazník na malém městě nebo jde o unikátní produkt, který nikdo jiný neprodává, nenechte se odbýt. U soudu by mělo šanci na úspěch například i svědectví dalších osob – ale k němu se obchodníkovi nejspíše chtít nebude.

Reklamovat můžete samozřejmě i poštou, což využijete nejspíše hlavně u zboží zakoupeného v e-shopu. Ani poštovním se nenechte odradit. Jestliže bude reklamace uznána, můžete požadovat náhradu všech účelně vynaložených nákladů.

Pamatujte, že uplatnění reklamace musí obsahovat jednak oznámení vady (její popis) a jednak vámi požadovaný způsob vyřízení reklamace. S reklamací se obraťte na prodávajícího v kterékoliv jeho prodejně, ovšem s ohledem na sortiment, případně telefonicky, e-mailem či dopisem. Žádáte-li opravu věci, může být k jejímu provedení pověřena také jiná osoba, například servis. Informaci, u koho uplatnit opravu věci, získáte zpravidla z dokladu o koupi nebo ze samostatného písemného potvrzení o závazcích prodávajícího z vadného plnění, které vám na požádání vystaví. Prodávající je vám rovněž povinen vydat potvrzení o uplatnění reklamace, jinak mu hrozí postih ze strany dozorového orgánu, jímž je nejčastěji Česká obchodní inspekce.

Vadné zboží je nutné prodávajícímu či servisu předat za účelem posouzení i odstranění vady vždy, není-li stanoven nebo dohodnut postup jiný (třeba návštěva servisního technika u spotřebitele doma).

Zamítnutí reklamace

Prodávající smí reklamaci zamítnout pouze ze zákonných důvodů. Jímí může být:

- Záruka se nevztahuje na opotřebení věci způsobené jejím obvyklým užíváním.
- U věcí prodávaných za nižší cenu se záruka nevztahuje na vady, pro které byla nižší cena sjednána.
- Jde-li o věci použité, neodpovídá prodávající za vady odpovídající míře používání nebo opotřebení, které měla věc při převzetí kupujícím.
- Záruka také neplatí pro vady, o kterých jste při nákupu věděli, jakož i pro ty, které jste po převzetí na věci sami způsobili.
- Dále prodejce neodpovídá za vady, které jste na věci způsobili nedodržením obecných zásad zacházení s věcí, popřípadě zásad speciálních, se kterými vás prodejce písemně seznámil.

Pokud nakupujete zboží z bazaru či od známých z druhé ruky s klidem v duši, že vám k němu předchozí vlastník dává i paragon a zbývá ještě rok záruky, neusněte na vavřínech. V praxi sice reklamace druhým vlastníkem ve většině případů prochází, avšak obchodník má právo vám nevyhovět s argumentem, že spolu nemáte žádný právní vztah.

Problém je v tom, že práva z vadného plnění jsou vázána k dané kupní smlouvě, kterou prodejce uzavřel se svým původním zákazníkem. Mají mezi sebou tedy právní vztah a práva z vadného plnění má zákazník - nelpí na věci a „neputují“ s ní i za dalšími vlastníky.

Reklamovat samozřejmě nelze vady, které jste sami způsobili nebo o kterých jste při koupi již věděli. To platí i u vad, kvůli kterým jste se s prodávajícím dohodli na snížení ceny zboží. Proávající nakonec neodpovídá ani za běžné opotřebení věci.

Reklamace musí být uplatněna během 24měsíční lhůty. Reklamaci je také třeba uplatnit bezodkladně, aby nedošlo k rozšíření vady a v jejím důsledku k zamítnutí reklamace. Včasným oznámením vady poté, co se objeví, si můžete zajistit bezproblémové vyřízení reklamace.

Zákon stanoví prodávajícímu povinnost rozhodnout o reklamaci ihned, u složitých případů do tří pracovních dnů, přičemž reklamace včetně odstranění vady musí být vyřízena nejpozději ve lhůtě 30 kalendářních dní. Reklamace je vyřízena teprve tehdy, když vás prodávající o tom vyrozumí. Vyprší-li zákonná lhůta, považuje se to za podstatné porušení smlouvy a můžete od kupní smlouvy odstoupit.

(Zdroj: dTest: Jak uspět s reklamací, 2020)

Téma: Vlastnictví

K zamyšlení:

1. *Zkuste vymyslet, co nejvíce věcí, které člověk může vlastnit. Své nápady zapisujte.*

---

2. *Zkuste vymyslet, co nejvíce způsobů, jak se dá vlastnictví nabýt (získat). Své nápady zapisujte.*

---

3. *Jak chápete ustanovení z Listiny základních práv a svobod: „Vlastnictví zavazuje.“?*

Úkoly:

4. Jana a Petr jsou dvojčata a k 18. narozeninám dostali ojeté auto ke společnému užívání.

a. Jak bude upraveno jejich vlastnické právo k automobilu?

---

b. Jaká práva a povinnosti jako vlastníci mají?

---

c. Bude potřeba se automobil starat, kdo má tuto povinnost? Vymyslete návrh (pravidla), jak byste správu automobilu se svým sourozencem řešili vy.

---

d. Petr couval a naboural do zídky u domu. Zadní náprava auta je poškozená. Kdo zaplatí opravu?

---

5. Sousedské vztahy: Rodina Mladých a rodina Rozumných jsou sousedé. Bohužel jejich sousedské vztahy narušují pořád nevyřešené otázky. Pomůžete jim je zodpovědět a napomoci tak klidnému soužití?

Rodina Mladých vysadila těsně za hranicí pozemku švestku. Její větve přesahují na pozemek Rozumných. Rodina Rozumných si švestky z větve přesahující na jejich pozemek trhá. Své počínání odůvodňuje tak, že je větev nad jejich pozemkem, a tudíž i plody švestky patří jim.

Rodina Mladých má psa, tento pes vije vždy, když se každý měsíc spustí zkouška sirén. V okolí vjí i ostatní psi. Paní Rozumné to vadí, protože vjí pes jí vždycky vzbudí dítě, které po obědě spí.

Rodina Rozumných má u těsně hranice pozemku ořešák. Rodina Mladých tvrdí, že i ořechy spadané na pozemek Mladých patří jim, protože se jedná o plody věci, která jejich vlastnictvím.

Rodina Rozumných postavila dětem malý (metr vysoký) domek u plotu. Paní Mladá, žádá odstranění domku, protože to nevypadá hezky vedle její skalky.

Obě rodiny si pořídily kočku. Posléze se ukázalo, že rodina Mladých nemá kočku, ale kocoura. Další rok na jaře kočka Rozumných měla koťata. Bylo zřejmé, že jejich otcem musí být jedině kocour Mladých, protože nikdo jiný v okolí už kočku nemá. Když se rodina Mladých dozvěděla, že sousedé koťata prodali, požadovali po nich polovinu výtěžku, protože koťata patřila i jim – majitelům otce koťat.

Paní Mladá je velká pěstitelka bylinek. Její máta však začala prorůstat plotem až k Rozumným. Paní Rozumná je na mátu alergická, tak její muž šel a přesahující výhonky ostříhal. Paní Mladá se zlobí, protože na to neměl práva.

Pes rodiny Mladých udělal díru v plotě a každý večer uteče k sousedům na trávník, kde vykoná svou potřebu. Paní Rozumnou už to nebaví uklízet.

§ 1013

(1) Vlastník se zdrží všeho, co působí, že odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy a jiné podobné účinky (imise) vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku; to platí i o vnikání zvířat.

§ 1029

(1) Vlastník nemovité věci, na níž nelze řádně hospodařit či jinak ji řádně užívat proto, že není dostatečně spojena s veřejnou cestou, může žádat, aby mu soused za náhradu povolil nezbytnou cestu přes svůj pozemek.

§ 1073

(1) Plody, které vydává zvíře, náleží vlastníku zvířete.
(2) Za oplodnění zvířete lze žádat odměnu, jen byla-li ujednána.

§ 1016

(1) Plody spadlé ze stromů a keřů na sousední pozemek náleží vlastníkovému sousedního pozemku. To neplatí, je-li sousední pozemek veřejným statkem.

§ 1020

Má-li pro to vlastník pozemku rozumný důvod, může požadovat, aby se soused zdržel zřizování stavby na sousedním pozemku v těsné blízkosti společné hranice pozemků.

§ 1066

Plody, které pozemek vydává sám od sebe, aniž je obděláván, náleží vlastníkovému pozemku. Totéž obdobně platí o přirozených plodech jiných nemovitých věcí.

§ 1016

(3) Části jiných rostlin přesahující na sousední pozemek může soused odstranit šetrným způsobem bez dalších omezení.

Zdroj: Občanský zákoník

Téma: Manželství

Práce s textem

1. Přečtěte si text a uveďte, co není v souladu s právními předpisy.

Patnáctiletá Anička se rozhodla, že nebude marnit čas a vdá se, dokud je ještě mladá a krásná. Ve škole se dozvěděla, že jí manžel má vůči ní vyživovací povinnost a vlastní společně majetek. Na základě těchto informací došla k názoru, že bude lepší pořídit si manželů více. Se spolužákem Oldou, se kterým už tři měsíce chodila, se vzala tajně v parku a oddal je jejich spolužák Vlasta. Dalším adeptem byl Lumír, který pochází z bohaté rodiny a je velmi pohledný. Lumírovi se do toho moc nechtělo, proto Anička použila trochu násilí. Lumír pod pohružkou zveřejnění inkriminované fotky raději souhlasil. Lumírovi Anička slíbila lásku na celý život před bohem v kostele. Celou svatbu jim odsvědčila kamarádka Alice. Anička přemýšlela nad tím, že by se mohla provdat ještě za svého bratra, kterého dobře zná a peníze zůstanou v rodině.

Anička byla velmi překvapena, že k uzavření sňatku nestačí pouhý srozumitelný projev vůle, tedy odpověď ano na otázku, zda si bere dotyčného, ale že jako ta, která bude po zbytek svého život živena manželem, musí mu složit manželskou zálohu ve výši 5.000 Kč a uveřejnit svatební fotografii na úřední desku obce, ve které bydlí.

Po půl roce v manželstvích zjistila, že nedělá nic jiného, než jen pere, vaří a uklízí a přemísťuje se mezi jednotlivými domácnostmi (manželé odmítli žít v jedné společné domácnosti) a ani jeden z manželů kvůli svým koníčků na ni nemá čas. Rozhodla se, že všechna manželství zruší a podala trestní oznámení, ve kterém žádá soud o rozvedení všech manželství. Ze soudu Aničce přišlo sdělení, že po 6 měsících je velmi krátká doba, aby šlo objektivně posoudit, že jsou manželství trvale a nenavratitelně rozvrácena a že ani jedno manželství nerozvede. A tak Anička pere, vaří, uklízí a lituje svého rozhodnutí.

Úkoly:

2. *V současné době je hodně diskutována problematika uzavírání institutu manželství mezi osobami stejného pohlaví.*

a. Mohou v současné době osobami stejného pohlaví vstupovat do nějakého „právem upraveného svazku“?

---

b. Podívejte se na krátký rozhovor s dvěma ženami (odkaz zde: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/7129-registrovane-partnerstvi-neni-manzelstvi?vsrc=tema&vsrclid=pravo>). Proč chtějí osoby stejného pohlaví, aby jim bylo umožněno uzavírat manželství?

---

c. Přečtěte si novinový článek o jednání v Poslanecké sněmovně. Pokud by bylo vyhlášeno celorepublikové referendum o tom, zda by měli institut manželství uzavírat i stejnopohlavní páry. Jak byste hlasovali? Na základě vašeho rozhodnutí se rozdělte do dvou skupin (skupina, které podporuje, skupina, která nepodporuje) a vymyslete alespoň 5 relevantních argumentů, pro vaše tvrzení.

ARGUMENTY PRO:

ARGUMENTY PROTI:

---

d. Zamyslete se nad výhodami a nevýhodami volného soužití dvou osob a manželství.

Úkol:

3. *Podle zákona, všechno, co manželům náleží a má majetkovou hodnotu, je součástí společného jmění. Existují ale výjimky. Rozhodněte, co patří do společného jmění a co do výlučného vlastnictví jednoho z manželů.*

Patří do společného jmění manželů?	ANO/NE
byt, který Jiří koupil ještě jako svobodný	
dům, který Anna a Matěj postavili po svatbě	
snubní prstýnek	
garáž, kterou Petra zdělila	
lednička	
elektrický zubní kartáček, který používá pouze Dana	
myčka, kterou obsluhuje pouze Jarmila	
mobilní telefon	
notebook, který Zdeněk využívá k práci	
měsíční mzda Heleny	
peníze z prodaného bytu, který Pavel koupil jako svobodný a prodal už jako ženatý	
dědictví po Janině babičce	
jízdní kolo, které dostala Hana k narozeninám po vzniku manželství	
jízdní kolo, které si manželé koupili po uzavření manželství a v jeho používání se střídají	
peníze od pojišťovny, které dostal Jarda jako náhradu za vytopený byt, který koupil před svatbou	
stavební spoření psané na Moniku, které bylo založeno po vzniku manželství	

a. Na základě uvedených příkladů zkuste vymezit, co nespadá do společného jmění.

K zamyšlení:

Sedmnáctiletá Hana se svým stejně starým přítelem Markem po roce vztahu nechtěně otěhotněla. Hana by chtěla studovat na vysoké škole právo a podstoupila by nejraději umělé přerušování těhotenství. Marek s tímto nesouhlasí, chce si Hanu vzít a postarat se jak o ni, tak i o dítě.

Jak byste se v takovéto situaci rozhodli vy? Svůj názor zdůvodněte.

Můžou být s umělým těhotenstvím spojená nějaká rizika? Kdy je naopak vhodné uměle přerušit těhotenství?

Mohli Marek s Hanou uzavřít sňatek v 17 letech, když zákon stanovuje podmínku pro uzavření sňatku zletilost?

Téma: Pracovní právo

Úkoly:

Pracovní smlouva

Antonín Braník, narozen 1. ledna 1989, trvale bytem Nová ulice 56, Velké Město, (dále jen „zaměstnanec“)

uzavírá pracovní smlouvu se

zaměstnavatelem.

I. Základní ustanovení

Zaměstnanec se zavazuje vykonávat práci dle pokynu zaměstnavatele.

Zaměstnanci náleží za odvedou práci odměna dle uvážení zaměstnavatele.

Pracovní poměr se sjednává na dobu časově neurčitou s právem zaměstnavatele kdykoliv tuto smlouvu vypovědět bez udání důvodů.

II. Ostatní ustanovení

Zaměstnavatel nebude zajišťovat pracovní pomůcky, ani na ně přispívat. Zaměstnanec si je musí opatřit sám.

Zaměstnavatel seznámil zaměstnance s jeho povinnostmi.

Ostatní práva a povinnosti zaměstnavatele se řídí zákoníkem práce.

III. Závěrečná ustanovení

Tato smlouva je sepsána a podepsána ve dvou vyhotovení, obě vyhotovení si ponechává zaměstnavatel u sebe.

V Malém Městě dne 24. 5. 2021

_____

podpis zaměstnavatele

_____

podpis zaměstnance

a. Podepsali byste takovou pracovní smlouvu? Proč ano, proč ne?

---

b. Vytvořte pracovní smlouvu tak, aby byla obsahově v pořádku.

c. Pokud byste chtěli změnit ustanovení pracovní smlouvy, jak byste to udělali?

---

d. Tondovi Braníkovi se nakonec v zaměstnání nelíbilo a rozhodl se ukončit pracovní poměr. Proto řekl svému kolegovi, aby zaměstnavateli vyřídil, že dává výpověď a že už nikdy do práce nepříjde. Podal Tonda výpověď správně?

---

e. Jakými jinými možnými způsoby, kromě výpovědi, lze ještě ukončit pracovní poměr?

Příklad z praxe:

Petr pracoval pro svého zaměstnavatele jako asistent ředitele 15 let. Z důvodu špatné ekonomické situace na trhu musel zaměstnavatel propustit několik lidí, a proto dostal Petr výpověď pro nadbytečnost, s výpovědní dobou 2 měsíců. Zaměstnavatel byl ke svým zaměstnancům velkorysý a těm, kteří o to stáli, zaplatil i rekvalifikační kurz.

Navrhňte možné scénáře, jak pokračoval Petrův osud po skončení 2měsíční výpovědní doby.

K čemu slouží rekvalifikační kurzy?

S čím nám může pomoci úřad práce?

K zamyšlení

1. *Halina (16 let) by chtěla pracovat jako hosteska pro firmu prodávající destiláty. Náplň práce by spočívala v propagaci a prodeji destilátů na různých společenských akcích a festivalech, především těch, které se protáhnou do nočních hodin. Při pracovním pohovoru byla odmítnuta.*

a. *Zamyslete se nad tím, proč ji odmítli.*

---

b. *Má ještě někdo nárok na zvýšenou ochranu při práci? Z jaké důvodu?*

---

2. *V zákoníku práce je uvedeno, že „Práci ve dnech pracovního klidu může nařídít je výjimečně“ (§ 91 odst. 1 zákoníku práce). Zamyslete, u kterých prací tato výjimka neplatí (vymyslete, co nejvíce příkladů a případů). Jako dny pracovního klidu označuje sobota, neděle a státní svátky.*

a. *Jak by mohla být kompenzována práce konaná v dnech pracovního klidu.*

---

b. *Kterou jinou práci konanou v době pracovního odpočinku by měla být kompenzována?*

---

3. *Zkuste se zamyslet jaké výhody a jaké nevýhody má zaměstnanec a jaké osoba samostatně výdělečně činná/podnikatel.*

Zaměstnanec	
Výhody	Nevýhody

Osoba samostatně výdělečně činná	
Výhody	Nevýhody

5.3.1 Metodické listy

Součástí praktické části jsou také metodické listy pro učitele, které slouží pedagogům jako možný návod, jakým způsobem lze zařadit pracovní listy do hodin a jakým způsobem je využít, včetně předpokládané časové dotace dané aktivity. V metodických listech vyučující najdou řešení úkolů, návody, jak postupovat při skupinových aktivitách, případně i tipy na doplňující aktivity. Pracovní listy a metodické listy jsou vytvořeny tak, aby tento materiál mohl posloužit při výuce práva i dalším pedagogům.

1. *Napište, jak by asi vypadal dnešní svět, kdyby neexistovalo právo?*

Komentář: Tato otázka slouží k evokaci hodiny. Žáci by se měli zamyslet nad tím, zda je právo v dnešním světě užitečné či nikoliv. Své návrhy žáci budou sdílet s ostatními. Pokud by se často objevovaly „velmi pozitivní“ scénáře, zkuste dětem položit otázky typu „Zda si myslí, že by se bez stanovených pravidel k sobě lidé chovali slušně?“ „Jak se problémy řešily ve starověku?“ „Jak by se bez práva řešily spory?“ apod.

Definujte pojem morálka a pojem právo. Poté své definice porovnejte ve dvojicích. *Jak moc jste se shodli ve dvojicích shodli? Odpovídá vaše definice odborné definici?*

Žáci by už měli mít alespoň minimální znalosti o právu a morálce ze základní školy, na tomto místě učitel může zjistit, jaké jsou vědomosti žáků, a na základě toho pak může navázat výkladem, co to je právo a morálka, jaký je jejich účel, jaké jsou jejich společné znaky a v čem se naopak liší.

Časová dotace:
minimálně 15 minut

2. *Ve dvojicích rozhodněte, zda je jednání morální/nemorální a zda takovýmto jednáním porušujeme zákon či nikoliv.*

- Petr lže doma rodičům, že nemá domácí úkol. (nemorální, zákon neporušuje)
- Anička zdraví, když vejde do obchodu. (morální, neporušuje právo)
- Anežka přechází silnici mimo přechod pro chodce, vždy se rozhlédne, zda nejede auto. (nemorální, porušuje zákon)
- Honza vždy poprosí, když někoho o něco žádá. (morální)
- Lojzík v obchodě ukradl pastelky. (nemorální, protiprávní, ale nebude zřejmě nijak postihnut – pastelky mají malou hodnotu, a pokud Honzíkovi nebylo 15 let, tak není ani trestně odpovědný)
- Helenka, 8 let, jezdí na kole bez helmy. (protiprávní)
- Jaruška v MHD pouští sednout starší lidi a těhotné ženy, ale nikdy si nekoupí jízdenku. (je morální, že pouští starší sednout, ale protiprávní a nemorální je nekoupit si jízdenku)
- Vašík slíbil spolužákovi, že s ním půjde na oběd, pak na něj ale nepočkal a šel na oběd s jiným spolužákem. (pouze nemorální chování)

- Jiří se šel omluvit kamarádovi, protože ho při fotbale nechtěně kopl do hlavy. (morální, neporušuje zákon)
- Lucka nakreslila graffiti na zeď kostela. (nemorální a protiprávní – ničení cizího majetku)
- Oliver pravidelně posílá bývalé manželce výživné pro děti. (morální)

Časová dotace: cca
20 minut

3. *Rozdělte se do skupin, přečtěte si modelové příklady a vypracujte řešení k otázkám. Seznamte skupiny se svým případem a řešením problému.*

- Rozhodněte, zda se je jednání po morální a právní stránce v pořádku a své tvrzení odůvodněte.*
- Zkuste navrhnout ideálnější řešení případu a diskutujte o něm.*

Řešení:

případ 1 (léčebna): Jedná se zde o diskriminaci na základě pohlaví – taková diskriminace je protiprávní a nemorální. Zde například zlepšení by bylo možné, aby se ředitel léčebny snažil získat někde jinde peníze, a díky tomu mohl přidat mužům i ženám.

případ 2: (nemocná manželka): Krádež i z této pohnutky je nemorální a protiprávní. Mohl by se pokusit získat peníze nějakým jiným způsobem, domluvit se na postupném splácení, uspořádat „charitativní akci“...

případ 3 (starosta): Ukončení pracovního poměru bez zákonem stanovených důvodů je protiprávní a bylo by i nemorální jen tak někoho vyhodit ze zaměstnání. Vytvořit pro manželku nové „legální místo“.

případ 4 (nezvěstný manžel): Jednání ženy není nemorální, ale protiprávní (jedná se o dvojí manželství). Manželka by se měla manžela pokusit vyhledat (například pomocí policie ČR) a pak ho kontaktovat. Pokud by se nenašel, lze ho prohlásit za nezvěstného. Podat návrh na rozvod však může, i když neví, kde manžel bydlí.

případ 5 (dluh): Jednání věřitele je nemorální i protiprávní (jedná se o podvod).

případ 6 (pohovor): Jednání není protiprávní, ale nemorální. Před nástupem by měl zaměstnavatel určitě chtít vidět vysokoškolský diplom, pokud je pro něj toto vzdělání rozhodující a je požadováno (například u advokát musí mít VŠ vzdělání).

Komentář: Cílem tohoto úkolu je zamyslet se nad nastalými situacemi a rozlišit morální/nemorální jednání, protiprávní jednání. Při hledání vhodných řešení žáci rozvíjejí kreativitu a učí se spolupracovat při řešení problémů.

Časová dotace:
cca 5 minut

4. Podívejte se na sochu spravedlnosti a zkuste vymyslet, co symbolizují předměty, která má socha u sebe (na sobě).

symboly: páska přes oči + vyvážené misky vah (symbol univerzálnosti a nestrannosti, objektivnosti), kniha (právo je většinou psané, řídí se psaným a uznávaným právem), meč (právo lze vynucovat mocí), zašlápnutý had (had by mohl symbolizovat moudrost, na druhou stranu by mohl také představovat zlo a lstivost, kterou je třeba zničit)

Časová dotace:
cca 5 minut

5. Doplňte slova do obrazce dle následujícího klíče:

1. a 7. řádek	pojem
2. a 6. řádek	přídavná jména vystihující daný pojem
3. a 5. řádek	slova, která charakterizují, co pojem dělá
4. řádek	věta ze 4 slov, která je společná pro oba pojmy

zadání

právo

---

morálka

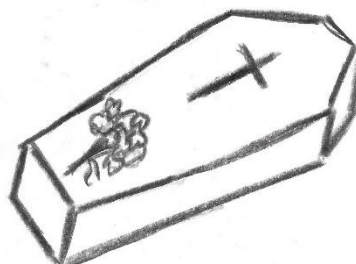
Subjekty práva – metodický list

Časová dotace:
cca 5 – 10 minut

1. Zamyslete se nad tím, co spojuje všechny tři uvedené obrázky.

(Zdroj: Albert.cz, Charita.cz, rybsvaz.cz)

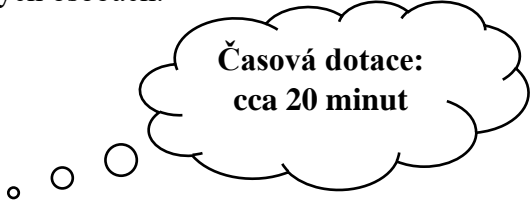

(Zdroj: Vlastní kresba autorky práce)

Jakou spojitost by mohli mít s právem?

Komentář: Tato aktivita by měla sloužit jako evokace. První sada obrázku znázorňuje narození, úmrtí a věk 18 let – nabytí plné svéprávnosti. Druhá sada obrázků, loga některých právnických osob – Albert, s. r. o. (korporace), Charita ČR (ústav), Český rybářský svaz (spolek). Žáci nejdříve zkusí vymyslet, co obrázky mají znamenat. Žáci sami bez vyzvání mohou říkat své návrhy. Pokud žáci nepřijdou, o co se jedná v druhé sadě otázek, může

učitel pokládat návodné otázky (například *Co daná společnost dělá? Jaký je její účel? Vystupuje v ní jednatel sám za sebe? Proč se jedinci přidávají k těmto společnostem?*). V první sadě se jedná o právnické osoby, druhá sada obrázků znázorňuje významné mezníky u fyzických osob– narození: získání právní osobnosti (je schopná být nositelem práv a povinností), s plnoletostí se pojí nabytí svéprávnosti a za jedince už nejednají jeho právní zástupci, smrt: zánik právní osobnosti i svéprávnosti. Učitelé následně mohou doplnit výkladem o fyzických a právnických osobách.

Časová dotace:
cca 20 minut

2. **Přečtěte si text a zodpověz na otázky.**

Řešení:

a. Co je smyslem ochrany osobnosti a z jakých zásad vychází?

Chránit osobnostní (a přirozená práva) každé osoby. Vychází ze zásady, že každý člověk by měl být uznáván jako svobodná osobnost a měla by se respektovat jeho svobodná rozhodnutí a projevy těchto rozhodnutí.

b. Co všechno je chráněno v rámci osobnostních práv? Vymyslete (vyhledejte) konkrétní příklady! (V textu je pouze obecný výčet.)

Příkladem osobnostních práv je například právo na vlastní sexuální orientaci, rozhodnutí, zda budu praktikovat nějaké náboženství a jakými způsoby je budu praktikovat, rozhodování se, zda podstoupím určitý lékařský zákrok, zda se nechám po smrti zpopelnit nebo nechám své tělo medikům na pitvu, zda se nechám tetovat, zda budu místo jména používat pseudonym,... aj.

c. Může spolužák zveřejňovat vaše fotky např. na instagramu a psát o vašem soukromí bez vašeho svolení?

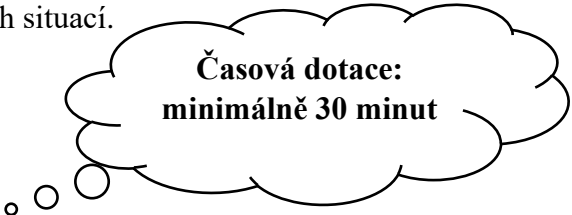
Nemůže, nejedná se o zákonnou výjimku. Narušuje tak právo na ochranu osobnosti a projevů osobnostní povahy.

d. Může lokální televize použít do svého pořadu o kultuře video, kde se na některých záběrech nachází i vy, bez vašeho svolení?

Ano, může. Televize by mohla zveřejnit v rámci videa i záběry, na kterých se nachází jedinec (konkrétní osoba), i bez jejího svolení, pokud by to byl například záznam z koncertu, divadla nebo jiného kulturní akce (platí i pro sportovní utkání, zpravodajství, aj.). Jedná se o zákonnou výjimku.

Komentář: Cílem této aktivity je, aby si studenti uvědomili jedinečnost každého člověka a že je nutné jej respektovat, i když s tím někdo nemusí souhlasit. Žáci si mimo jiné

vyzkouší práci s textem a na základě informací z textu budou schopni odpovídat na otázky, které se mohou týkat jejich každodenních situací.

Časová dotace:
minimálně 30 minut

3. *Přečtěte si novinový článek o střetu dvou základních práv, vztahující se k právní osobnosti.*

a) *Jaká dvě základní práva se zde střetla?*

V článku se střetává právo na svobodu projevu a právo na náboženské vyznání a jeho respektování).

b) *Rozdělte se do tří skupin (obhájci divadla, obhájci kardinála Duky, soudce) a vyzkoušejte si, jejich činnost. Obhájci vymyslí argumenty, kterými budou přesvědčovat o pravdivosti svého názoru, soudce se seznámí s podklady a vytvoří koncept rozhodnutí ve věci.*

Komentář: Žáci nejdříve přečtou článek, lze pracovat již ve skupinách, ale také si článek může přečíst každý sám nebo ve dvojicích. Žáci pak vytvoří tři pracovní skupiny (případně do šesti skupin – dvě skupinky by měli stejné zadání pro stejnou roli), kdy jedna skupina bude obhajovat kardinála Duku, druhá divadlo a třetí bude představovat roli soudce. Ve skupinách obhájců budou žáci vymýšlet argumenty, které obhajují právo na náboženské vyznání, druhá skupina bude vymýšlet argumenty na obhajobu právo na svobodu projevu. Soudce si mezitím bude připravovat rozhodnutí, kdo by ve sporu vyhrál, a odůvodnění rozhodnutí. Všichni dostanou podklady, s ustanovením zákona, které se jejich problematiky týká. Na závěr aktivity obhájci přednesou své argumenty a soudce (respektive celá jeho skupina) dostane krátký čas na rozmyšlenou, zda argumenty jednotlivých stran změnili jejich rozhodnutí. Na závěr soudce sdělí své rozhodnutí a jeho odůvodnění.

Na závěr může učitel sdělit, jak tento spor ve skutečnosti skončil.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu:

Žalobci označili za zásah do svých osobnostních práv například scény z prvně uvedené hry, v níž jeden z herců, nejprve umístěný na kříži z kanystrů od benzínu v pozici evokující Ježíše Krista na kříži, s trnovou korunou na hlavě a bederní rouškou z vlajky, následně povalí na zem herečku v hidžábu, stáhne jí kraťasy a pohybem naznačuje pohlavní styk, v dalším průběhu hry pak herečka naznačuje vytažení české státní vlajky z vagíny. Ve druhé z her se cítili dotčeni scénou, v níž je naznačen orální sex na soše Jana Pavla II. „Zaručuje-li náš právní řád občanům právo na svobodnou volbu náboženství a jeho nerušené praktikování, včetně práva nebýt vystaven hrubě urážlivým projevům směřujícím

proti základům jeho víry a je-li současně právním řádem zaručena svoboda projevu, vyjadřování vlastních názorů a idejí bez cenzury, je zřejmé, že může docházet ke střetu těchto dvou práv při jejich výkonu. Zákonným limitem práva na svobodu projevu jednoho člověka jsou hranice stanovené čl. 17 odst. 4 Listiny a § 81 o. z. k ochraně svobody, důstojnosti, vážnosti, cti a soukromí druhého. Stejně tak svoboda vyznání je omezena svobodou projevu, včetně projevů podporujících jiná vyznání či ateismus nebo kritizující určitá náboženství a jeho projevy či polemizující s nimi. Svoboda projevu se totiž vztahuje nejen na informace a myšlenky, které jsou přijímané příznivě či jsou považovány za neškodné či bezvýznamné, ale i na ty, které „jsou urážející, šokující nebo znepokojují stát či jakoukoli skupinu obyvatelstva“ (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 12. 1976 ve věci Handyside proti Spojenému království, č. 5493/72). Překročí-li realizace jednoho práva přijatelné hranice ochrany jiného práva, stává se původně dovolený výkon práva protiprávním jednáním. Při střetu dvou základních lidských práv je nezbytné vždy v každém jednotlivém případě pečlivě vážit, kterému z nich je třeba dát přednost a poskytnout ochranu, neboť zmíněné hranice nemohou být pevně vymezené a konkrétně popsané zákazy a pokyny. Projevem realizace práva na svobodu projevu je mimo jiné i umělecké dílo, a není-li jeho hlavním cílem bez hlubšího smyslu útočit proti nějakému náboženství, urážet a znevažovat jeho symboly a představitele, pak nezasahuje do práva na svobodu vyznání.“

Na dalším místě odůvodnění rozsudku pak Nejvyšší soud připomíná: „Celá předmětná představení (pozn. žalobci) neviděli, informace o nich se k nim dostaly jen ze sdělovacích prostředků, přičemž některé z nich referovaly o uvedení daných her již v minulosti na jiných scénách. V médiích pak byly reprodukovány jen některé scény, vytržené z kontextu, nikoli celé hry. Použití úvahy o předpokládaném vnímání dané situace průměrným občanem České republiky, tedy zvažování, zda každá průměrná fyzická osoba by ve srovnatelné situaci jako žalobci za daných okolností pocítovala způsobenou újmu obdobným způsobem, je v souladu s ustálenou judikaturou dovolacího soudu. ...Odvolací soud tak v souladu s judikaturou dovolacího soudu... dovedl, že daná představení měla vyjadřovat určitou myšlenku, kladla si za cíl obracet pozornost publika k palčivým tématům současné společnosti, k projevům násilí mezi různými kulturami a náboženstvími, tedy jejich cílem nebylo zasáhnout žalobce, ani širší skupinu obyvatelstva (křesťanskou), k níž se žalobci hlásí.“

Kompletní text rozsudku z dovolacího soudního řízení sp. zn. 25 Cdo 1081/2020 je od úterý 11. 5. 2021 vyhlášován na elektronické úřední desce Nejvyššího soudu a úřední desce

v budově Nejvyššího soudu. Po uplynutí 15 dní bude z úřední desky svěřen. Po doručení písemného vyhotovení rozhodnutí účastníkům bude jeho pseudonymizovaná verze k dispozici veřejnosti v databázi rozhodnutí na webové stránce Nejvyššího soudu.

(Zdroj: Tisková zpráva Nejvyššího soudu ČR)

(poznámka: V době psaní diplomové práce rozhodnutí nejvyššího soudu ještě nenabýlo právní moci, proto by bylo dobré zkontrolovat na této stránce https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/WebSpreadSearch, zda nedošlo k dalšímu postupu v této věci).

Žáci si prostřednictvím této aktivity vyzkouší na „vlastní kůži“ práci advokáta a soudce, pracují s právními předpisy, naučí se formulovat své názory a hodnotit jejich relevantnost. Učitel se může pokračovat v diskuzi k tématu: *Zda souhlasí s rozhodnutím? Zda znají jiné případy, kdy došlo ke středu dvou základních práv? Jaké zdroje mohou používat soudci při své rozhodování kromě zákonů?*

Doplňkové texty pro jednotlivé skupiny k danému úkolu:

Obhájce kardinála Duky

Listina základních práv a svobod

Čl. 15

(1) Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.

(2) Svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena.

(3) Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním. Podrobnosti stanoví zákon.

Čl. 16

(1) Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.

(2) Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.

(3) Zákon stanoví podmínky vyučování náboženství na státních školách.

(4) Výkon těchto práv může být omezen zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.

Občanský zákoník

§ 81

(1) Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.

(2) Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.

§ 82

(1) Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

Obhájce divadla

Listina základních práv a svobod

Čl. 17

(1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.

(2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.

(3) Cenzura je nepřipustná.

(4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

(5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

Občanský zákoník

§ 81

(1) Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.

(2) Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.

§ 82

(1) Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

Soudce

Listina základních práv a svobod

Čl. 15

(1) Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.

(2) Svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena.

(3) Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním. Podrobnosti stanoví zákon.

Čl. 16

(1) Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.

(2) Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.

(3) Zákon stanoví podmínky vyučování náboženství na státních školách.

(4) Výkon těchto práv může být omezen zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.

Čl. 17

(1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.

(2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.

(3) Cenzura je nepřípustná.

(4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

(5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

Občanský zákoník

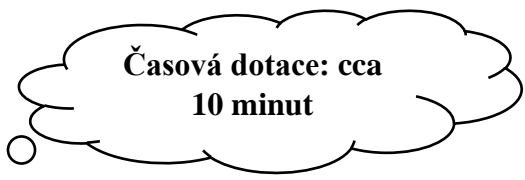
§ 81

(1) Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.

(2) Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.

§ 82

(1) Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

Časová dotace: cca
10 minut

Rozhodněte, zda je tvrzení pravdivé.

- a. Sedmiletá Anička si může sama koupit svačinu.** Tvrzení je pravdivé, v sedmi letech by mělo být dítě schopné koupit si svačinu, respektive, vědět, že si může vybrat zboží v obchodě a zaplatit kupní cenu, po absolvování 1. třídy by si měla být schopna i spočítat, kolik by ji mohli vrátit (předpokládáme, že se jedná o svačinu, která stojí maximálně dvacet korun).
- b. Pětiměsíční Viktorka může zdědit rodinný dům.** Tvrzení je pravdivé, dítě (i nenarozené, ale pouze počaté) může být nositelem práv a povinností, tedy i malé miminko se může stát dědicem.
- c. Desetiletý Jiřík pobodal svého spolužáka a ten na následky zranění zemřel. Jiřík ale není trestně odpovědný.** Tvrzení je pravdivé. Trestně odpovědný je jedinec až od 15 let.
- d. Sedmnáctiletý Honza opakovaně znásilňoval dívky. Honza ale není trestně odpovědný.** Tvrzení je nepravdivé. Honza je trestně odpovědný, je starší 15 let.
- e. Patnáctiletá Hana si může sama koupit zájezd.** Ano, tvrzení je pravdivé. (Záleželo by na tom, o jaký zájezd by se jednalo, kolik by stál a jak má cestovní kancelář upravené smluvní podmínky).
- f. Dvanáctiletá Ida může sama koupit dům.** Tvrzení je nepravdivé.
- g. Pan Jan byl omezen ve svéprávnosti na základě duševní poruchy, ale i přesto si může založit vlastní firmu a podnikat.** Tvrzení je nepravdivé. Záleželo by, v jakém rozsahu by byla svéprávnost omezena, ale lze předpokládat, že založení firmy a podnikání jsou už dost složité úkony, které vyžadují určitou mentální vyspělost a schopnost logického uvažování apod., které člověk s duševní poruchou asi nemá na tak vysoké úrovni, která by byla potřeba. Při své činnosti by pak mohl udělat více škody než užitku.
- h. Po dovršení 18 let můžu jít volit.** Tvrzení je pravdivé.
- i. Po dovršení 18 let mohu být volen do Senátu.** Tvrzení je nepravdivé, do Senátu můžu být zvolen až po dovršení 40 let.
- j. Frantovi je 17 let a na brigádě jezdí s traktorem a odváží obilí z pole. Traktor ale řídit nemůže.** Tvrzení je nepravdivé, pokud tedy má platné řidičské oprávnění. Zákonem je stanoveno, že minimální věk pro získání řidičského oprávnění pro skupinu T (tedy pro traktor) je 17 let.

Časová dotace: minimálně
30 minut

4. Rozhodněte na základě sehraných scének, zda se jedná o diskriminaci či nikoliv.

1. Zaměstnavatel neumožnil letušce muslimského vyznání nosit šátek na hlavě, ale umožnil letušce křesťanského vyznání nosit křížek na krku. ANO – vyznání.
2. Modelingová agentura přijímá jen štíhlé dívky. NE.
3. Žena na stejné pozici jako muž vydělává méně než on. ANO – pohlaví.
4. Na pozici ředitele bylo vyhlášeno výběrové řízení, v němž je jako podmínka pro přihlášení uvedena znalost anglického jazyka. NE.
5. V novinách vyšel inzerát: Hledá se sekretář/ka. Požadované vzdělání: středoškolské. Maximální věk 28 let. ANO – věk.
6. Hospodský odmítne obsloužit romského studenta. ANO – etnická příslušnost
7. Na portálu Policie ČR je uvedeno, že mezi základní podmínky pro přijetí uchazeče o práci policisty je občanství ČR. NE
8. Žena, která neměla v práci nikdy žádný problém ani na ní nebyly stížnosti, byla vyhozena z pozice vychovatelky v družině poté, co se kolegyni přiznala, že je lesbička. ANO – sexuální orientace
9. Kuřák je požádán, aby v době oběda, kdy je v restauracích zakázáno kouřit, přestal kouřit. Odmítne s tím, že se jedná o diskriminaci. NE
10. Na místo vedoucího policisty v New Yorku byl přijat Afroameričan, ač stejné předpoklady pro práci měl Američan bílé pleti. **POZITIVNÍ DISKRIMINACE.**

(Převzato z Bohouš a Dáša za lidská práva)

Komentář: Studenti vytvoří skupinky minimálně po třech a ve skupinkách zahrají danou scénku. Každá skupinka dostane jednu scénku a neví, co mají ostatní spolužáci. Žáci, kteří nebudou realizovat dramatizaci, si zapisují, zda je předvedená scénka diskriminační či nikoliv a označí důvod diskriminace. Na závěr si žáci společně projdou své odpovědi a na základě svých záměrů se pokusí definovat, co to diskriminace je, jaké jsou její podstatné znaky. Může následovat diskuze o diskriminaci (Zda se s ní žáci setkali. Zda znají pojem pozitivní diskriminace. Jak diskriminaci předcházet. apod.)

Diskriminace:

Znění antidiskriminačního zákona:

Základní pojmy

§ 2

(1) *Pro účely tohoto zákona se právem na rovné zacházení rozumí právo nebýt diskriminován z důvodů, které stanoví tento zákon nebo přímo použitelný předpis Evropské unie v oblasti volného pohybu pracovníků.*

(2) *Diskriminace je přímá a nepřímá. Za diskriminaci se považuje i obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci.*

(3) *Přímou diskriminací se rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru, a dále v právních vztazích, ve kterých se uplatní přímo použitelný předpis Evropské unie z oblasti volného pohybu pracovníků³), i z důvodu státní příslušnosti.*

(4) *Za diskriminaci z důvodu pohlaví se považuje i diskriminace z důvodu těhotenství, mateřství nebo otcovství a z důvodu pohlavní identifikace.*

(5) *Diskriminací je také jednání, kdy je s osobou zacházeno méně příznivě na základě domnělého důvodu podle odstavce 3.*

§ 3

(1) *Nepřímou diskriminací se rozumí takové jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z některého z důvodů uvedených v § 2 odst. 3 osoba znevýhodněna oproti ostatním. Nepřímou diskriminací není, pokud toto ustanovení, kritérium nebo praxe je objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné.*

(2) *Nepřímou diskriminací z důvodu zdravotního postižení se rozumí také odmítnutí nebo opomenutí přijmout přiměřená opatření, aby měla osoba se zdravotním postižením přístup k určitému zaměstnání, k výkonu pracovní činnosti nebo funkčnímu nebo jinému postupu v zaměstnání, aby mohla využít pracovního poradenství, nebo se zúčastnit jiného odborného vzdělávání, nebo aby mohla využít služeb určených veřejnosti, ledaže by takové opatření představovalo nepřiměřené zatížení.*

(3) *Při rozhodování o tom, zda konkrétní opatření představuje nepřiměřené zatížení, je třeba vzít v úvahu*

a) *míru užitku, kterou má osoba se zdravotním postižením z realizace opatření,*

- b) *finanční únosnost opatření pro fyzickou nebo právnickou osobu, která je má realizovat,*
- c) *dostupnost finanční a jiné pomoci k realizaci opatření a*
- d) *způsobilost náhradních opatření uspokojit potřeby osoby se zdravotním postižením.*

(4) Za nepřiměřené zatížení se nepovažuje opatření, které je fyzická nebo právnická osoba povinna uskutečnit podle zvláštního právního předpisu.

Definice:

Jedná se o odlišné a nepříznivé zacházení na základě rasy, etnického původu (barva pleti, příslušnost k etnické menšině), pohlaví, věku, sexuální orientace, náboženství (víra nebo stav bez náboženského přesvědčení), národnostní či politické příslušnosti.

Téma: Právní norma

Časová dotace:
cca 20 minut

1. Rozdělte se do skupin a na základě obrázků rozhodněte, o jakou skutečnost (o jaké jednání) je znázorněno na obrázku.

Zdroj: Právní prostor.cz

nájem (koupě) bytu
soukromé právo (upravuje
občanský zákoník)
dvě osoby na stejné úrovni

STAVBA POVOLENA

rozhodnutím odboru výstavby
ze dne: ..... č.j. výst.: .....
Jméno stavebníka: .....
Místo stavby: .....
Razítko - podpis

Zdroj: Zahradní jezírka.cz

vydání stavebního povolení
veřejné právo (správní právo –
stavební), upravuje stavební
zákon
stavební úřad (zastupuje stát) a
jedinec

Zdroj: Svět svateb.cz

svatba
soukromé právo (upraveno
v občanském zákoníku)
dvě osoby na stejné úrovni

05 DAP zpracoval a předkládá daňový poradce na základě plné moci k zastupování.
 Máte tyto údaje a správně dle příloh uplněte neprodučené hodnoty?
 05a Základní povinnost ověřit účetní závěrky auditozem? ano ne

PŘIZNÁNÍ
 k dani z příjmů fyzických osob
 podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“)
 za zdaňovací období (kalendářní rok) ( ) nebo jeho část) od ( ) do ( )
 dále jen „DAP“

1. ODDÍL – Údaje o poplatníkovi

06 Příjmení	07 Rodné příjmení	08 Jméno(-a)
09 Titul	10 Státní příslušnost	11 Číslo pasu

Adresa místa pobytu v den podání DAP

12 Obec	13 Ulice / část obce	14 Číslo popisné/orientační
15 PSČ	16 Telefon / mobilní telefon	17 Fax / e-mail
		18 Stát

Adresa místa pobytu k posledním dni kalendářního roku, za který se daň vyměňuje

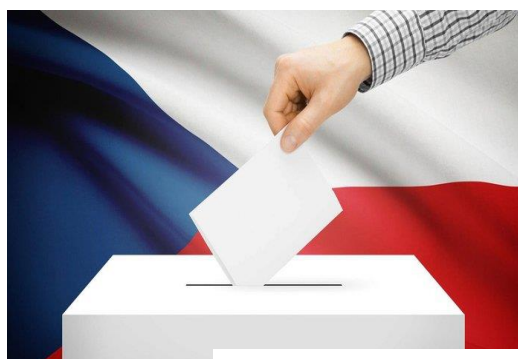
Zdroj: Měšec.cz

Zdroj: Security magazin.cz

Zdroj: Tošovský - advokát

Zdroj: Echo24.cz

podání daňového přiznání
 veřejné právo – finanční (upraveno
 ve finančním řádu a zákon o dani
 z příjmu fyzických osob)
 finanční úřad (stát) a jedinec

přepadení, krádež
 veřejné právo – trestní právo
 (upravuje trestní zákoník)
 stát jako ten, kdo stanovuje
 trestné činy a jejich trestání a
 jedinec (pachatel)

založení s. r. o.
 soukromé právo (upravuje
 občanský zákoník a zákon o
 obchodních korporacích)
 jedinec/jedinci

volby (volební právo)
 veřejné právo – ústavní právo
 stát (upravuje podmínky a průběh
 voleb, kdo může být volen) a
 jedinci (voliči)

Zdroj: Aktuálně.cz

---

dělník

---

soukromé právo – pracovní právo
(upraveno zákoníkem práce)

---

zaměstnavatel a zaměstnanec

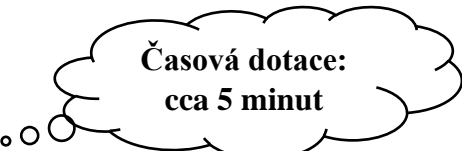
- a. Nyní zkuste napsat, jaké subjekty v rámci jednotlivých vztahů vystupují.
- b. Na základě určených subjektů se rozhodněte, zda se jedná o odvětví veřejného práva nebo odvětví soukromého práva (můžete napsat i o jaké konkrétní odvětví se jedná).

K zamyšlení:

2. Pokud by stát kupoval pozemek, bude stát jako kupující ve stejném postavení jako prodávající, nebo bude mít nadřazené postavení?

Komentář: Cílem této aktivity je rozlišovat různé typy právních odvětví. Žáci by ke svému uvážení měli dojít postupně, nejdříve si určí právní vztah (jednání), který obrázek znázorňuje. Následně určí, kdo zde vystupuje (například dva lidé, kteří chtějí uzavřít sňatek, finanční úřad a jedinec), a na základě toho by si měli uvědomit, zda jsou subjekty ve stejném postavení či nikoliv, a podle toho dojdou k uvědomění si, zda se jedná o veřejné, nebo soukromé odvětví práva. V tomto případě je lepší pracovat ve skupinách, práce bude rychlejší.

TIP: Lze si zahrát ve třídě i jako soutěž, kdo správně (a nejrychleji) určí nejvíce obrázků. V takovém případě učitel ukazuje obrázky postupně pomocí data projektoru, vytištěné apod.

Časová dotace:
cca 5 minut

3. *Frantík Chytrý už ve školce byl velmi inteligentní a všechno se velmi rychle naučil, jediným problémem je to, že je nedoslýchavý a jeho rodiče mají strach, že by ho nemuseli přijmout do základní školy v jejich obci Brandýsek. Proto se rodiče před Frantíkovým zápisem do školy rozhodli nastudovat si právní předpisy týkající se školství. Seřad'te je podle jejich právní síly.*

Řešení:

- a. **Listina základních práv a svobod** (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.): čl. 33 odst. 1 Každý má právo na vzdělání Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.
- b. **Zákon č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon): § 16 odst. 1: Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.
- c. **Nařízení vlády č. 123/2018 Sb.**, o stanovení maximálního počtu hodin výuky financovaného ze státního rozpočtu pro základní školu, střední školu a konzervatoř zřizovanou krajem, obcí nebo svazkem obcí: § 5 odst. 2 Za každého žáka vzdělávaného formou individuálního vzdělávání nebo vzdělávaného podle § 38 školského zákona na prvním stupni základní školy se zvýší celková výše PH_{max}¹⁰ stanovená pro školu o 0,25 hodiny.
- d. **Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 27/2016 Sb.**, o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných: § 6 odst. 1 Pro žáka, u něhož je potřebné při vzdělávání užívat jiný

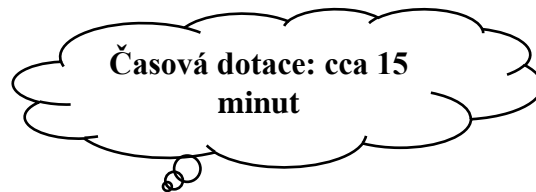
---

¹⁰ PH_{max} = maximální počet vyučovacích hodin

komunikační systém než mluvenou řeč, zajišťuje škola vzdělávání v komunikačním systému, který odpovídá jeho potřebám, přednostně v tom, jehož užívání žák preferuje.

- e. **Obecně závazná vyhláška obce Brandýsek č. 6/2019**, kterou se stanoví společný školský obvod základní školy: čl. 1 Na základě uzavřené veřejnoprávní smlouvy obcí Brandýsek a Blevice o stanovení společného školského obvodu pro II. stupeň základní školy je území obce Brandýsek částí školského obvodu Základní školy a Mateřské školy Brandýsek, Slánská 36, Brandýsek, Olšany, zřízené obcí Brandýsek.

Komentář: Cílem úkolu je prakticky si vyzkoušet sestavení hierarchie právních předpisů na základě teoretických znalostí.

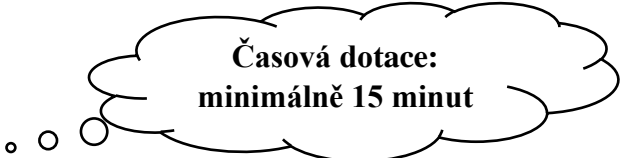
4. **Rozhodněte, zda se jedná (všechny normy jsou citovány z občanského zákoníku):**

a) *o normu opravňující, nebo o normu zavazující – zakazující nebo příkazující*

b) *normu kogentní nebo dispozitivní*

- a. Firma **nesmí** být zaměnitelná s firmou jiného podnikatele a působit klamavě (§ 424). – **kogentní, zakazující**
- b. Manželství **může** uzavřít **každý**, pokud mu v tom nebrání zákonná překážka podle § 672 až 676 (§ 671). – **dispozitivní, opravňující**
- c. Manželé **mají** rovné povinnosti a rovná práva. (§ 688) – **kogentní, příkazující**
- d. Záležitosti rodiny obstarávají manželé společně, nebo je obstarává jeden z nich. (§693) – **dispozitivní, příkazující**
- e. Držbu není nikdo oprávněn rušit (§1003). – **kogentní, zakazující**
- f. Zvláště se zakazují ujednání, která zakládají podnikateli právo odstoupit od smlouvy bez udání důvodů, zatímco spotřebiteli nikoliv (§ 1814) – **kogentní, zakazující**
- g. Při dražbě je smlouva uzavřena příklepem (§ 1711) **kogentní, příkazující**
- h. Nájemné se platí měsíčně pozadu (§ 2218) – **kogentní, příkazující**
- i. Pojistitel **má právo** na pojistné za dobu trvání pojištění (§ 2782). – **kogentní, opravňující**
- j. Každý má právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve formě omezen ujednáním neb zákonem. (§559) – **dispozitivní, opravňující**

- k. Poctivý držitel smí v mezích právního řádu věc držet a užívat ji, ba ji i zničit nebo s ní i jinak nakládat, a není z toho nikomu odpovědný. (§ 996) – **dispozitivní, opravňující**
- l. Právo povolání dědice je osobním právem zůstavitele. Zůstavitel nemůže povolání dědice svěřit jinému, ani ji pořídit společně s jinou osobou. (§ 1496) – **první věta je právní norma dispozitivní, opravňující, druhá věta je kogentní, zakazující**
- m. Stranám je na vůli ujednat si změnu svých práv a povinností (§1901) – dispozitivní, opravňující
- n. Strany mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není jako typ smlouvy upravena. (§ 1746 odst. 2) – **dispozitivní, opravňující**
- a. *Znáte i jiné normy, než jsou normy právní? například normy mravní, společenské normy – etiketa, normy sportovní*

**Časová dotace:
minimálně 15 minut**

- 5. *Zkuste vytvořit právní předpis, kterými upravovat nějakou záležitost z chodu vaší rodiny (například úklid, praní, vaření, sledování televize, návštěvy prarodičů apod.)*

Komentář: Cílem úkolu je vyzkoušet si vytvořit si vlastní právní předpis (stačí krátký, pár vět). Důležité je, aby studenti nezapomněli vytyčit komu je předpis určen, kdo ho vydal, označení předpisu, jeho platnost a účinnost, nezapomněli i na členění do článků nebo paragrafů a nezapomněli respektovat pravidla lidské důstojnosti (respektování Listiny základních práv a svobod). Zeptejte se jakou má jejich předpis právní sílu – měl by mít jen tu nejnižší, protože platí pouze pro rodinné příslušníky/uživatele bytu. Dále se zeptejte, jak seznámí ostatní členy domácnosti s tímto předpisem. Na základě toho mohou žáci vymýšlet způsoby uveřejňování právních předpisů, Na závěr učitel sdělí, jak a kde se uveřejňují právní předpisy (úřední deska, sbírka zákonů). Žáci si pak své výtvoření přečtou a učitel poukazuje na případné chyby (i nejednoznačnost právních norem).

Následně se vyučující může ptát, jaké normy jsou v předpisu použity, případně zopakovat legislativní postup při přijímání zákonů. Na závěr můžou žáci vést diskusi na téma, zda je těžké lehké tvořit právní předpis.

Téma: Právní ochrana a její orgány

Soudy a ochrana soudy

Časová dotace:
cca 5 minut

Petr Šikovný se živí jako truhlář (živnostník). Jednoho dne za ním přišla spolužačka ze základní školy, Pavlína Vypočítavá, jeho tajná láska, pro kterou „měl vždycky slabost“. Pavlína ho prosila, jestli by jí nevyrobil nábytek na míru do nového bytu, který si zařizuje. Petr neváhal a s nabídkou souhlasil. Po vzájemné dohodě a sepsání smlouvy jí vyrobil nábytek do kuchyně, obývacího pokoje, ložnice a předsíně v hodnotě 190 000,- Kč. Pavlína neměla tolik peněz, aby zakázku zaplatila hned, proto poprosila Petra, zda by jí se zaplacením počkal. Co by Petr pro Pavlínu neudělal, a tak souhlasil. Uplynulo půl roku a Petr pořád od Pavlíny nedostal peníze za svou práci.

K zamyšlení:

Kdybyste se ocitli v Petrově situaci, jak byste nastalou situaci řešili?

Na koho se může obrátit, pokud potřebuje poradit?

Časová dotace: cca
10 minut

Komentář: Tento případ slouží k evokaci tématu právní ochrana. Jedná se o případ ze života, který se může stát každému (lze modifikovat třeba i na půjčení peněz/draheho auta/zaplacení společné dovolené).

Nejdříve zkusí žáci vymyslet, jak by se sami reagovali. Nápady lze zapisovat na tabuli a okomentovat je později, nebo je okomentovat hned. Na závěr lze konstatovat, že si Petr může pomoci sám, například že může Pavlínou kontaktovat a žádat ji o zaplacení, nebo se obrátit na soud (sám nebo prostřednictvím zástupce – advokáta). Neměl by se však při snaze domoci se práva dopouštět trestné činnosti, nebo používat násilí. (pozn. vymahač práva/exekutor může jednat, až má právní titul, tedy rozsudek soudu). Může následovat i další otázka, na koho se může obracet s prosbou o právní radu. Lze se obracet na advokáta nebo notáře (ale bude muset zaplatit), nebo na občanskoprávní poradnu/poradnu na internetu. Lze vzpomenout i další orgány jako je ombudsman, policie ČR, státní zástupce, exekutor, nebo neziskové organizace. (Na otázky lze navázat výkladem k jednotlivým orgánům, nebo k soudům a soudnictví).

Úkoly:

1. Najděte, pod který okresní a krajský soud spadá obec, ve které bydlíte.

Komentář: Informace lze najít přímo v zákoně o soudech (zákon č. 6/2002, příloha č. 1) nebo na portálu www.justice.cz. Žáci se tak mohou seznámit, kde s rozmístěním jednotlivých soudů. Lze doplnit o otázky na sídlo nejvyššího soudu a vrchních soudů, případně i ústavního soudu.

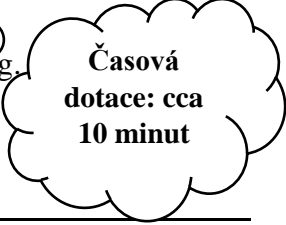
TIP! Pokud by se okresní nebo krajský soud vyskytoval blízko vaší školy, lze si domluvit exkurzi na soudě (nutné se předem na soudě nahlásit), protože jednání jsou veřejně přístupná.

2. Zjistěte, zda se v blízkosti tvého bydliště vyskytuje nějaká občanskoprávní poradna. Co tyto poradny nabízejí za služby? Mohou poradny své klienty zastupovat před soudem?

Komentář: Existuje asociace občanský poraden a na jejich stránkách lze dohledat, zda se v blízkosti vaší obce nachází OP (<https://www.obcanskeporadny.cz/cs/poradny>), mohou existovat i jiné poradny. Občanské poradny v rámci výše uvedené asociace své klienty před soudy nezastupují.

3. Poslechněte si písničku (Ivo Jahelka: Poučení pro osoby vstupující do jednací síně) a na základě ní napiš 6–8 pravidel, jak se správně chovat v soudní (jednací) síni.

Odkaz na písničku: <https://www.youtube.com/watch?v=5ifHq89TQig>.

Časová
dotace: cca
10 minut

Pravidla, jak se chovat v jednací síni:

-
- U soudu se nesmí jíst a pít, kouřit
-
- pokud nebudeme dodržovat pravidla, může nám soudce udělit pořádkovou pokutu nebo nechat vyvést
-
- při příchodu do jednací síně si musí muži a ženy sundat pokrývku hlavy (pokud tedy ženy vyloženě netrvají na tom, že jejich klobouk je součástí společenského oděvu)
-
- nelze mít u sebe zbraně
-
- nelze bez svolení soudce pořizovat audiovizuální nahrávky
-

-
- pokud jsme vyzváni, abychom promluvili, musíme se postavit
-
- vhodně oslovovat osoby v jednacím síni (pane soudce, pane státní zástupce, pane obhájce, apod.)
-
- v jednacím síni musíme být ticho a mluvit smíme jen na vyzvání
-
- sedět ukázněně – tj. nevtřít se a nehýbat se
-
- nemluvit vulgárně a urážlivě
-

Skupinová práce:

Časová dotace: cca 20 minut

4. Ve skupinách zkuste napsat žalobu k případu ze začátku hodiny.

Podstatné náležitosti žaloby:

- Označení soudu
- Označení účastníků
- Vylíčení skutečnosti (toho, co se stalo)
- Označení důkazů
- Návrh rozsudku (čeho se domáhám?)
- Datum a podpis

Komentář: Žáci si mohou vyzkoušet napsat žalobu, pokud by to někdy v budoucnu potřebovali. Studenti dostanou od vyučujícího základní informace o žalobě, včetně informací, jaké náležitosti žaloba musí obsahovat. Žaloby si pak lze navzájem přečíst a případně okomentovat. Učitel by měl dohlížet na to, aby náležitosti byly dodrženy a aby žaloba byla jasná a srozumitelná. Lze pak doplnit informacemi o tom, co by s žalobou mohlo dít dál (například pokud má nedostatky soud vyzve k opravě, soudce se s žalobou seznámí, nařídí jednání a na základě uvedených důkazů rozhodne, lze předvolat i svědky, pak se vyhlásí rozsudek, proti rozsudku lze podat odvolání, jinak nabude právní moci a bude vykonatelný).

K procvičení znalostí:

Časová dotace:
cca 5 minut

5. Doplňte text.

Pokud nesouhlasím s rozhodnutím soudu prvního stupně, mohu podat **odvolání**. V první instanci nejčastěji rozhodují **okresní** soudy. Pokud bych nesouhlasil s rozhodnutím odvolacího soudu, ve většině případu **krajský** soud, lze podat **dovolání** k nejvyššímu soudu. **Ústavní** soud stojí mimo soustavu soudů a rozhoduje o tom, zda rozhodnutí soudů a dalších orgánů veřejné moci nejsou v rozporu s ústavním pořádkem.

krajské – ústavní – odvolání – dovolání – okresní – nejvyšší

Časová dotace:
cca 10 minut

6. Rozhodněte, která tvrzení jsou pravdivá. Tvrzení, která jsou nepravdivá, opravte.

- a. V České republice existují soudy, které jsou určena přímo pro správní soudnictví. **Pravda.**
- b. V zákonem specifikovaných případech může krajský soud rozhodovat jako soud prvního stupně. **Pravda**
- c. Ústavní soud rozhoduje o dovolání. **Nepravda.** Ústavní soud rozhoduje o ústavní stížnosti, nejvyšší soud rozhoduje o dovolání.
- d. Ústavní soudce musí být svéprávný, bezúhonný a starší 50 let. **Nepravda,** musí být starší 40 let.
- e. Pokud budu chtít pracovat jako exekutor, postačí mi mít středoškolské vzdělání a mít velkou sílu. **Nepravda.** Exekutor potřebuje mít vysokoškolské vzdělání v oboru právo, mít praxi v oboru a sloužit zkoušky.
- f. Vrchní soudy mají sídlo v Ostravě a v Brně. **Nepravda.** Vrchní soudy sídlí v Olomouci a v Praze.
- g. Nejvyšší správní soud ČR je „nejmladší“ soud a sídlí v Brně. **Pravda**
- h. Soudní jednání jsou veřejně přístupná až na výjimky specifikované zákonem (např. pokud se jedná o zájmy nezletilého). **Pravda**
- f. Soudce je ustanoven do funkce pouze na období 7 let. **Nepravda.** Soudce je ustanoven do funkce na dobu neurčitou.

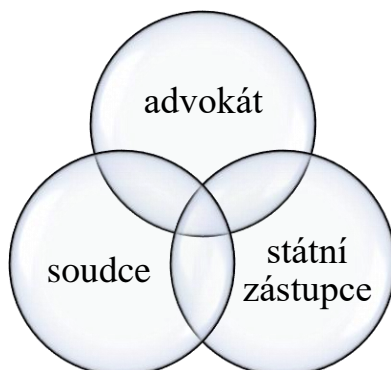

Subjekty poskytující právní ochranu

Skupinová práce:

1. Seznamte se s právními profesemi.

Časová dotace: cca
25 minut

Co mají všechny tyto profese společné: vzdělání: magisterský obor na právnické fakultě, předchozí praxe, trestní bezúhonnost, sloužení zkoušek

Co je společné pouze pro advokáta a státního zástupce: 5letá praxe, účastní se trestních řízení

Co mají společného profese státního zástupce a soudce: soudní řízení, „zaměstnanci státu“

Co mají společného profese advokát a soudce: občanské soudní řízení

Co je specifického pouze pro advokáta: zápis do advokátní komory

Co je specifického pouze pro soudce: věk 30 let, jmenován do funkce prezidentem

Co je specifického pouze pro státního zástupce: systém státního zastupitelství, podává návrh obžaloby

Definujte, co je to bezúhonný a nestranný.

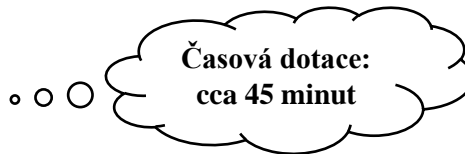
nestranný: rozhoduje se objektivně po zvážení všech předložených důkazů a zjištěných informací, nesmí mít žádný vztah k účastníkům jednání

bezúhonný: nemá záznam v rejstříku trestů

Komentář: Žáci se rozdělí do skupin, každá skupina dostane text o jednom z právnických povolání a ten si nastuduje. Až si každá skupina text přečte, vytvoří se nové skupiny (menší), v každé ze skupin bude zastoupeno jedno právníkové povolání (například Pokud bude ve třídě 30 žáků, prvně se vytvoří tři skupiny po 10 žácích a každá dostane text. Po přečtení se vytvoří 10 skupin po třech lidech. Lze modifikovat podle počtu žáků ve třídě. K dispozici je připraveno až 5 textů – advokát, exekutor, notář, soudce, státní zástupce). V sadě je připraveno celkem 5 právnických profesí, učitel si může vybrat dle vlastního uvážení, kolik profesí použije. Následně žáci společně pracují, provádějí srovnávací

analýzu, odpovídají na otázky (pro lepší představivost lze využít i Vennův diagram). Na závěr si společně žáci sdělí, na jaké společné a rozdílné znaky přišli.

Práce s textem:

2. ***Přečtěte si text o veřejném ochránci práv. Při čtení si do tabulky zapisujte, jaké informace vás při četbě textu nejvíce zaujaly a proč.***

Komentář: Žák si přečte text a během četby, si zapisuje do tabulky, co ho zaujalo nebo na něj zapůsobilo. Díky tomu žák pracuje s textem a pouze ho mechanicky nečte. K tabulce se pak společně vrátíte a sdělíte si vaše názory. Učitel působí jako moderátor a případně výstupy žáků komentuje a doplňuje je dalšími informacemi, postřehy apod.

Napište, jakými způsoby poskytuje ombudsman ochranu vašich práv.

Ombudsman může nahlížet do spisů, a dalších dokumentů, může provádět šetření na místě, kdy hodnotí stav. Na základě zjištění pak může vydávat různá stanoviska a doporučení, může navrhnout změnu zákona, podat návrh na zahájení soudního řízení, nebo může stěžovateli poradit, jak postupovat. Kauzu také může zmedializovat a vyvolat tak společenský tlak. (Je možné se zeptat, zda znají nějakou zmedializovanou kauzu.)

Jakých konkrétních oblastí se jeho činnost dotýká.

Nečinnost, nebo nesprávný postup úřadů nebo jiných veřejných orgánů. Diskriminace, osoby se zdravotním postižením, osoby omezené na svobodě.

Můžete i vy (jakožto nezletilí studenti) podat podnět k ombudsmanovi? Jakými způsoby lze podat podnět?

Ano může podnět podat kdokoliv, tedy i nezletilí. Lze podat poštou, emailem nebo přímo osobně doručit na podatelnu v jeho sídle.

Jaká činnost do pravomoci ombudsmana nespadá?

Do jeho působnosti nespadá činnost parlamentu, vlády, Nejvyššího kontrolního úřadu, prokuratury a soudů. Neřeší také problematiku občanskoprávních vztahů. Nemůže sám měnit zákony nebo soudní rozhodnutí

Podívejte se na uvedený odkaz (<https://deti.ochrance.cz/jakymi-pripady-jsme-se-uz-zabyvali/>), projděte si případy, které ombudsman řešil. Vyberte si jeden, který vás zaujal, shrňte, o čem byl a jak ombudsman stěžovateli pomohl.

Cílem je seznámit žáky s co největším spektrem případů, které ombudsman řešil, aby měli představu, s čím vším se na něj mohou obracet. Žáci pak budou své postřehy společně sdílet, můžete společně i udělat rozbor toho, co bylo špatně, proč to bylo špatně, případně jak lze změnit situaci, jestli nějakou podobnou situaci znáte ve svém okolí.

Zkuste se zamyslet, zda se ve vašem okolí neděje „bezprávi“, se kterým by vám mohl veřejný ochránce práv pomoci. Napište mu podnět k šetření. (Pokud se ve vašem okolí reálný případ nevyskytuje, nějaký si vymyslete.)

Žáci mohou pracovat samostatně nebo ve dvojicích. Opět je důležité, aby v podnětu bylo jasně a srozumitelně vylíčeno, co je porušováno a kdo podnět podává.

K zamyšlení:

Proč u nás tato instituce nevznikla již dříve?

Zde lze porovnat situaci ohledně porušování práv dnes a v minulém režimu.

Téma: Procesní právo

Časová dotace:
minimálně 45
minut

Úkoly:

1. Na základě zhlédnutých soudních jednání odpovězte na otázky:

Komentář: Žákům budou puštěna videa, ve kterých bude zachyceno trestního řízení a občanské soudní řízení. Lze doporučit například seriál ČT 1 Rozsudek, například video Spor o dům (<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10702670652-rozsudek/415235100181007-spor-o-dum/>) – občanské řízení a Stopa č. 33 (<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10702670652-rozsudek/417235100181002-stop-a-33/>) – trestní řízení (učitel může navázat výkladem o typech důkazů – přímý a nepřímý).

O jaká soudní jednání šlo? (Co se v nich řešilo?)

Komentář: Zde lze stručně shrnout obsah jednání. Dobré připomenout, žáci viděli, pokud by se scénky nebo videa pouštěli v předchozí hodině.

Kdo všechno se nacházel v soudní síni?

Komentář: Zde lze uvést, že v soudní síni je vždy přítomen soudce, zapisovatelka a strany jednání. V trestním řízení se jedná o státního zástupce a obžalovaného (případně jeho obhájce), v občanském řízení o žalobce/navrhovatele a žalovaného/ten, o jehož právech se jedná (každá ze stran může mít svého obhájce, zákonného zástupce). Dále můžou být v soudní síni přítomni svědci (až poté, co jsou vyslechnuti), novináři a veřejnost. Případně tam může být i vězeňská služba (pokud byl obžalovaný ve vazbě).

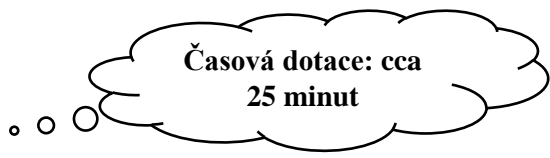
Lze na „první pohled“ rozeznat, o jaký subjekt se jedná? Dle čeho se dají poznat?

Komentář: Ano, na první pohled lze rozeznat, o koho se jedná – oblečení (soudce má specifický talár, státní zástupce také a advokáti též). Dále to lze poznat i z toho, kdo se kde nachází. Je přesně určeno, kde sedí soudci, kde veřejnost apod. Oblečení půjde rozeznat asi pouze na základě videa, rozmístění v soudní síni lze předvést i v rámci scének.

TIP: Na základě toho, co žáci viděli, mohou určit shody a rozdíly obou jednání (např. všude vystupuje soudce, končí jednání rozsudkem, respektive nabytím právní moci rozsudku), možnost odvolání. Jiné označení stran, řídí se jinými zákony,...)

Jaká jsou ve většině případů soudní jednání?

Komentář: Jednání jsou veřejná a ústní, pokud se nejedná o zákonem stanovené výjimky (např. nezletilí).

Časová dotace: cca
25 minut

2. Přečtěte si text a seřad'te jej tak, aby logicky navazoval.

Komentář: V rámci tohoto úkolu jde o to, aby žáci pracovali s textem a uvědomovali si logickou návaznost a posloupnost textu. Cílem textu je seznámit se s fázemi trestního řízení.

Úkol lze modifikovat i tak, že je rozdělen do více částí a rozdán v celé třídě. Třída pak hledá společně posloupnost.

Řešení: D), B), A), E) C)

a. Má obviněný nějaké práva a povinnosti? Pokud je vaše odpověď ano, uveďte nějaké.

Komentář: Ano obviněný má práva a povinnosti (§ 33 TR) – má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu a k důkazům, má právo nevypovídat (nevyjadřovat se k nim, aby si naopak „nepřítížil“), má právo navrhnout skutečnosti a důkazy na svou obhajobu, má právo zvolit si svého obhájce a radit se s ním, má právo být vyslýchán za účasti svého obhájce, má právo na používání svého mateřského jazyka během řízení. Obviněný má právo nahlížet do spisu a činit si z něj výpisky, právo podávat opravné prostředky. K povinnostem patří například strpět osobní a domovní prohlídku, podrobit se výslechu, vydat důkazní věc. Úkol lze také vystavět tak, že žáci nejdříve vyzkouší práva a povinnosti vymyslet, poté vyhledat.

b. Tresty jsou zaznamenány v rejstříku trestů, ze kterých si lze nechat pořádit i výpis. Soud může na žádost zahladit trest a díky tomu vymazat záznam z rejstříku trestů. Odsouzený musí splňovat tyto podmínky: po vykonání trestu (případně po prominutí nebo promlčení trestu) vede řádný život a uplyne zákonem stanovená délka. Proč by člověk mohl chtít nechat vymazat svůj záznam v rejstříku trestů?

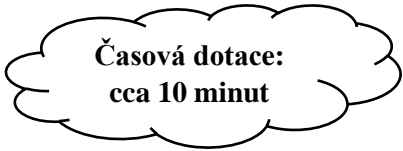
Ano záznam z rejstříku trestů lze vymazat. Soud na žádost zahladí trest a vymaže záznam z rejstříku trestů, pokud odsouzený po vykonání trestu (po prominutí nebo promlčení) vede řádný život a uplyne zákonem stanovená délka (§ 105 TZ + § 363 TR).

Komentář: Tento úkol je zvolen, aby studenti věděli, že lze vymazat tresty z rejstříku trestů, pokud by se jim to někdy stalo. Lze se doptat, jaký účel má vymazání (například očištění kvůli práci, podnikání, dobré pověsti,...).

c. Jakou roli hraje v rámci trestního řízení Policie ČR?

Policie provádí nutné úkoly k objasnění trestní činnosti (prověřuje), pokud nazná, že se stal trestný čin, tak tuto činnost vyšetřuje (hledá důkazy pro objasnění, zajišťuje důkazy, a další), podává návrh na obžalobu státnímu zástupci. Může zadržet osobu podezřelou (i obviněnou) z trestného činu.

Komentář: Otázka směřuje k ověření, na kolik pozorně student čte text, zda je schopen v něm najít podstatné informace.

Časová dotace:
cca 10 minut

3. Zkuste vlastními slovy vysvětlit základní zásady trestního práva procesního.

nullum crime sine lege (není trestného činu bez zákona):

Pokud má být odsouzen za trestný čin, musí být tento čin přesně definován v zákoně (včetně všech skutkových podstat), pokud tento čin není stanoven v zákoně, nelze za něj být odsouzen. Tato zásada slouží k tomu, aby postup před soudem byl legální a nedocházelo ke svévolnému posuzování trestného činu a trestů.

nullum poena sine lege (není trestu bez zákona):

Tresty, které mají být uloženy lze ukládat pouze na základě zákona. Nelze si vymýšlet vlastní tresty a jejich výši.

presumpce nevinny:

Do vynesení soudního rozhodnutí se na osobu ve všech stádiích musí nahlížet spíše tak, že trest nespáchala, než že trest spáchala.

Komentář: Úkol slouží k tomu, aby byli žáci seznámeni se základními zásadami trestního práva. Důležité je vědět, že se do vynesení rozsudku na člověka má hledět, jako kdyby byl nevinný, a tak s ním také zacházet. Žáci si díky tomuto úkolu také procvičí své vyjadřovací schopnosti. Lze doplnit diskuzí, o významu a důležitosti těchto základních zásad, zda existují další zásady aj.

Časová dotace: cca
15 minut

4. *Přečtěte si článek a odpovězte na otázky.*

a. Za jakých důvodů je možné vzít člověka do vazby? (Odpověď najdete v § 67 trestního řádu).

Obviněného lze vzít do vazby, pokud existuje důvodná obava:

- že obviněný uprchne, nebo se bude skrývat, aby se vyhnul trestnímu stíhání (a trestu)
- bude mařit vyšetřování (například působit na svědky)
- opakovat trestnou činnost

b. Lze vzít člověka do vazby na dobu časově neomezenou?

Nelze, je zákonem stanovená doba, po kterou může vazba trvat dle spáchané trestného činu (více v § 72a TR).

c. O jaké stádium trestního řízení se v článku mohl jednat?

Jedná se stádium přípravné, nebyla ještě vznesena obžaloba.

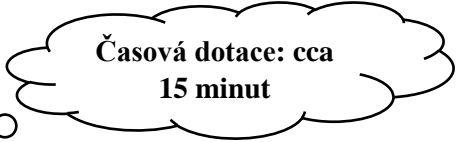
d. Kolik existuje v ČR vazebních věznic?

10 vazební věznic (Teplice, Litoměřice, Liberec, Praha-Pankrác, Praha-Ruzyně, Olomouc, Ostrava, České Budějovice, Brno, Hradec Králové)

e. Nachází se v blízkosti vašeho bydliště věznice? Pokud ano, jaká?

viz obrázek v pracovním listu

Komentář: Práce s textem má sloužit k tomu, aby teoretické informace byly využity v praxi a aby žáci věděli, co to je vazba (lze doplnit o výklad k problematice vazby) a jak dlouho může trvat. Dále mají žáci pracovat s obrázkem, dokázat z něho vyčíst podstatné informace. Otázky k obrázku lze také modifikovat, například zda se nachází v každém kraji věznice/vazební věznice; zda existuje i věznice pro ženy, v jaké části republiky se nachází nejvíce věznic aj. (díky těmto otázkám dochází i propojení ZSV a zeměpisu).

Časová dotace: cca
15 minut

Příklad z praxe:

Jednoho dne zaslechl v radiu něco o insolvenční (Žákům se po přečtení úvodu předají informace o insolvenční, lze využít nějaký propagační materiál, nebo videa: https://www.youtube.com/watch?v=PaSQxX09n_U nebo <https://www.youtube.com/watch?v=m4i7qHwOE7I...> Mohlo by to být řešení pro něj?

Zjistěte, co to ta insolvenční je a komu je určena.

Insolvenční (úpadek): Pokud má dlužník více věřitelů („dluží více lidem a jejich dluh je uznán soudním rozhodnutím“) a není schopný splácet více než 30 dnů, tento dlužník může podat návrh k insolvenčnímu soudu (tj. krajský soud v jeho bydlišti) a žádat o řešení situace.

- Řešení: konkurz, reorganizace, oddlužení.
- V rámci insolvenčního řízení soud rozhodne o úpadku a určí insolvenčního správce, který zpeněžuje dlužníkům majetek a uspokojuje pohledávky (většinou lze uspokojit jen část pohledávky).

(Komentář: Žáky lze nechat najít odpověď na internetu, je možné nechat je nejdříve hádat a zkusit insolvenční definovat, nebo jim připravit článek, ve kterém se dočtou o insolvenční více.)

Jakými způsoby lze předlužení řešit?

konkurz, reorganizace, oddlužení

Jaký je smysl insolvenční?

Smyslem insolvenční je uspokojit, byť jen částečně, všechny dlužníky a pomoci zadluženému člověku s jeho dluhy.

Co byste dělali, abyste se nedostali do podobné situace jako Svatopluk?

Komentář: Smyslem úkolu je seznámit studenty s insolvenční, pokud by dostali do podobné situace, aby věděli, že je zde možnost nějakého řešení. V posledním úkolu je ponechán prostor pro přemýšlení a kreativitu žáků, úkol slouží také jako prevence (lze využít i k výuce finanční gramotnosti) – například nejprve si zjistit, zda bude o produkt/službu skutečně zájem, mít dostatečnou finanční rezervu, zavčas podnikání ukončit a další).

K procvičení:

5. *Doplňte tabulku.*

Časová dotace: cca
15 minut

	trestní soudní řízení	občanské soudní řízení
Kdo podává návrh na zahájení?	státní zástupce	kdokoliv
O jaké právní oblasti rozhoduje?	trestní právo	soukromé právo (př. rodinné, občanské, pracovní, dědické)
Pojmenuj subjekty, které se účastní řízení?	státní zástupce, obžalovaný (případně jeho obhajoba)	žalobce a žalovaný (spor), navrhovatel a ten, o jehož právech se jedná (nesporná řízení) + případně jejich zástupci
Je řízení veřejné?	ano	ano
Kdo rozhoduje?	soudce	soudce
Jak řízení u soudu končí?	vydáním rozhodnutí a nabytí právní moci	vydáním rozhodnutí a nabytí právní moci
Lze být zastoupen advokátem?	ano	ano
Co následuje po vydání rozhodnutí a nabytí právní moci rozhodnutí?	výkon rozhodnutí	výkon rozhodnutí (respektive trestu)

Časová dotace: cca
15 minut

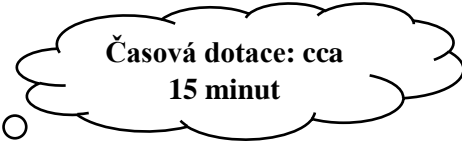
6. *Roztříd'te uvedené pojmy, zda patří do trestního řízení či do občanského řízení. Následně vytvoř časovou osu a pojmy na ni umísti tak, aby byly seřazeny časově správně.*

občanské soudní řízení:

podání žaloby, soudní projednání, vynesení rozsudku, (odvolání), exekuce (výkon rozhodnutí)

trestní řízení:

podezřelý, obviněný (přípravné řízení), podání obžaloby – obžalovaný, hlavní líčení, vynesení rozhodnutí – odsouzený, (odvolání), výkon rozhodnutí

Časová dotace: cca
15 minut

7. *Rozlište, které případy by byly řešeny v rámci trestního soudního řízení a které v rámci občanského soudního řízení*

- a. Petr naboural auto svého kamaráda. Kamarád žádá uhrazení vzniklé škody na autě. **(občanské – náhrada škody)**
- b. Jana, vlastní hospodu, pokud si někdo objedná alkohol, vždy ho dotyčnému donese a neověřuje, zda je starší 18 let. **(trestní – podání alkoholu dítěti)**
- c. Karel pěstuje marihuanu a tu pak přeprořádá svým kamarádům. **(trestní – nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami)**
- d. Se Zlatkou zaměstnavatel ukončil pracovní poměr. Ukončení poměru nijak neodůvodnil a Zlatka s výpovědí nesouhlasí. **(občanské – pracovní právo, ukončení pracovního poměru)**
- e. U Roberta, 61 let, se začíná projevovat duševní porucha, přestává si uvědomovat důsledky svého jednání. Jeho syn proto žádá o omezení svéprávnosti. **(občanské – omezení svéprávnosti)**
- f. Do řeky jsou soustavně vylévány životu nebezpečné chemikálie. **(trestní – poškození vodního zdroje)**
- g. Vlastě zemřela matka a je nutné rozhodnout o pozůstalosti. **(občanské – vypořádání pozůstalosti)**
- h. Bořek nelegálně pořizoval záznamy filmů a seriálů a dále je za úplatu distribuoval. **(trestní – porušení autorského práva)**
- i. Rodiče Pavlínky se rozvedli, je třeba stanovit výživné pro Pavlínku. **(občanské – výživné pro dítě)**

Téma: Trestní právo hmotné

Časová dotace:
cca 5 - 10 minut

1. Rozhodněte, zda se jedná o trestný čin či nikoliv. ○ ○

Komentář: Cílem tohoto úkolu je, aby si žáci na praktických případech vyzkoušeli a rozhodli, zda se jedná o trestný čin. Na konkrétním příkladu lze pak vysvětlit skutkové znaky trestného činu (subjekt, subjektivní stránka, objekt a objektivní stránka), případně vysvětlit i rozdíl mezi trestným činem a přestupkem.

- Anežka měla rýmu a šla do školy. Nakazila půlku třídy. (**není trestný čin**)
- Franta svému kamarádovi „vypálil“ nové CD skupiny Neořezaná Pastelka. (o trestný či by se jednalo, pokud by František tuto činnost provozovat pravidelně za účelem zisku)
- Eliška způsobila autonehodu. Řidič druhého automobilu byl velmi vážně zraněn. Eliška z místa nehody utekla a neposkytla pomoc. (**trestný čin**, neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku)
- Pepík zabil 7 pavouků a 8 mouchám trhla křídla. (**není TČ**)
- Boženčiny rodiče si pořídili stádo koní, aby mohli pro děti uspořádat „koňácký“ tábor. Za koně zaplatili veškeré své úspory, a tak užívali rodinu. Koně nedostávali pravidelně žrát, byli zanedbáváni, nebyla jim zajištěna veterinární péče. Koně byli v ohradě u silnice. (Mohlo by se jednat o **TČ** neposkytnutí dostatečné péče zvířeti)
- Šestiletá Alenka šla na nákup a chtěla zaplatit penězi ze hry Monopoly. (Anička není trestně odpovědná a zřejmě nebude natolik rozumově vyspělá, aby si uvědomovala, že peníze z her jsou určeny pouze ke hrám, **není tedy TČ**)
- Karel už 2 roky neplatí výživné na děti. (**TČ**)
- Zora se vykláněla z okna, Olina ji chtěla postrašit a strčila do ní. Bohužel neodhadla míru své síly a Zora z okna vypadla. Na následky pádu Zora zamřela. (**TČ** – úmysl nepřímý)

Časová dotace:
cca 15 minut

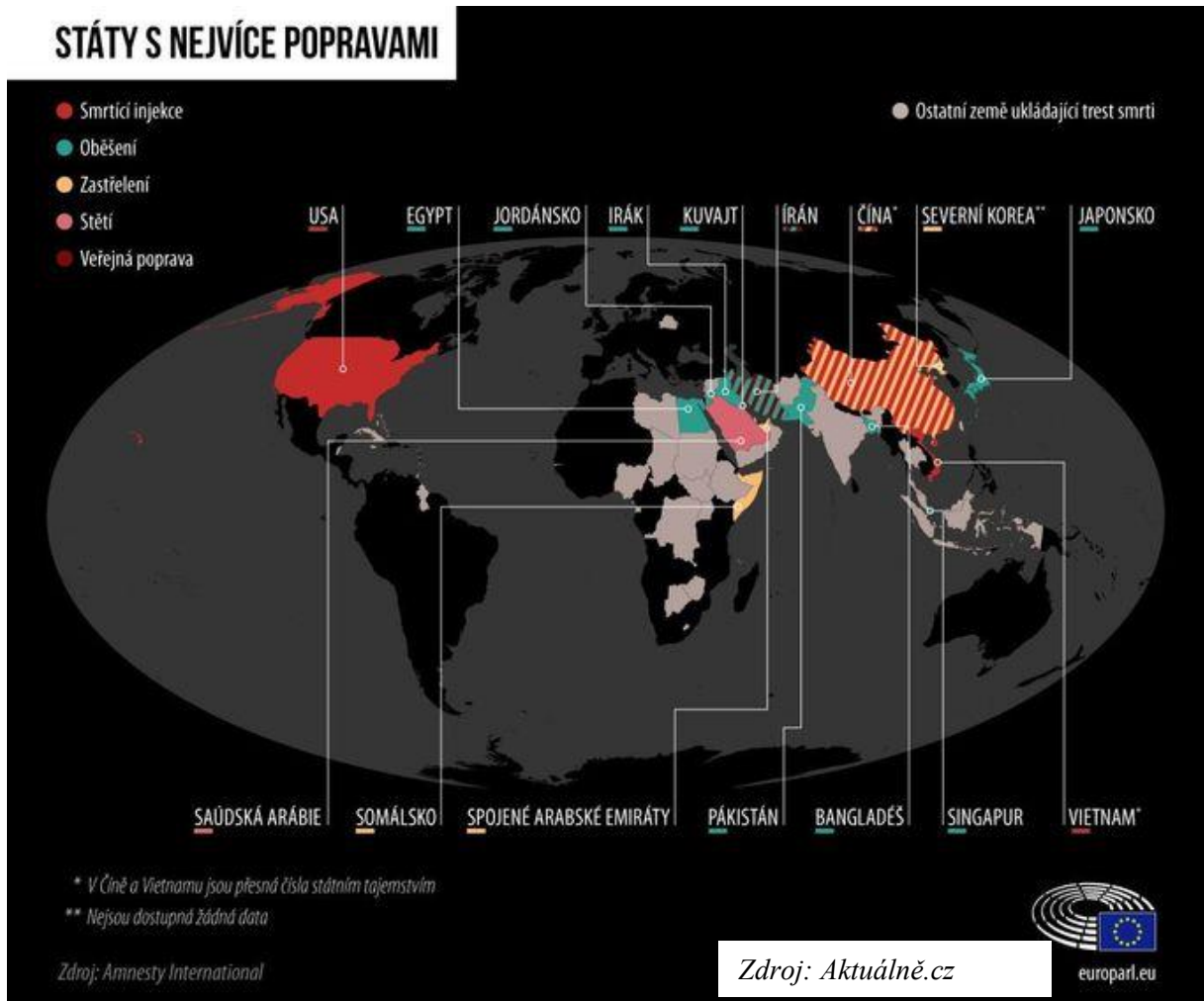
2. Přečtěte si článek o trestu smrti.

a) *Kdy byl u nás zrušen trest smrti? Proč myslíš, že k tomu došlo?*

Zrušen je od roku 1990. Možnost diskuze a přijímání různých nápadů (+ propojení znalostí z dějepisu) – ke zrušení došlo na základě změně režimu, dříve byly vraždy legální („odstraňování nepřátel“).

b) *V jakých státech se může stále vykonávat trest smrti?*

Viz obrázek. Nabízí se srovnání, zda je ve většině států trest smrti zachován či nikoliv.

c) *Myslíte si, že je trest smrti vhodný trest či nikoliv? Svou odpověď odůvodněte.*

Zde je nechám žákům prostor k diskuzi (na základě článku by si měli uvědomit hlavní pozitiva a negativa trestu smrti).

d) *Znáte nějaké osoby, na kterých byl vykonán trest smrti? Pokud ano, uveďte je.*

(Heliodor Píka, Rudolf Slánský, Milada Horáková,...)

3. *Doplňte text.*

Časová dotace:
cca 5 minut

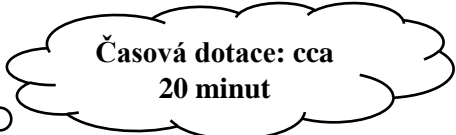
Trestní právo patří k **veřejnému** odvětví práva, jeho úkolem je ochrana důležitých individuálních a společenských zájmů (jako je osobní svoboda, život, majetek, hospodářství a bezpečnost státu a další). **Trestný čin** je jednání nebezpečné pro společnost, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoníku. **Přestupek** je méně

závažné provinění než u trestného činu. Přestupky neprojednávají soud, ale orgány Policie ČR, obecní úřady a specializované orgány státní správy (např. celní správa, obchodní inspekce, potravinářská inspekce a další). Právní normy o přestupcích a jejich trestání patří do odvětví správního práva, někdy se označují jako trestní právo správní. Za přestupky se ukládají mírnější tresty jako je napomenutí, pokuta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Hlavním pramenem je zákon o přestupcích.

Pachatelův psychický vztah ke skutečnostem naplňující skutkovou podstatu (znaky) trestného činu se označuje jako **vina**. Má dvě formy: **úmysl a nedbalost**, u většiny skutkových podstat trestných činů je trestné pouze úmyslné spáchání.

Existují okolnosti, které vylučují **trestnost**, přestože dojde k naplnění skutkové podstaty trestného činu. A to v případech, kdy je k spáchání trestného činu došlo při odvrácení přímo hrozícího nebo trvajícím útoku, tedy v případě **nutné obrany**, nebo v případě odvrácení přímo hrozícího nebezpečí, tedy v případě **krajní nouze**, například pokud se vloupu do samoobsluhy, abych si mohl podat vodu dehydratovanému člověku, který zkolaboval. **Trestně odpovědný** není také člověk, který nedosáhl věku 15 let anebo je **nepříčetný**, tedy pokud pro svou duševní poruchu nedokáže rozpoznat nebezpečnost činu nebo ovládat své jednání.

Cílem tohoto úkolu je opakování a fixace pojmů z trestního práva pomocí doplňování do textu.

Časová dotace: cca
20 minut

4. *Pusťte si následující ukázkou z filmu Sebmilence* (<https://www.youtube.com/watch?v=4rQ2WzV7et0>, postačí čas cca od 1:17:02 – 1:20:00).

Komentář: V ukázce žáci uvidí snímek o domácím násilí. Cílem je názorně ukázat, jak může domácí násilí vypadat, jak se násilníci chovají a jak se chovají oběti domácího násilí. Domácí násilí je trestný čin a tento úkol slouží jako prevence, další úkoly mají pomoci žákům ukázat, jak se mohou chovat v takových případech (na koho se obrátit, jak pomoci oběti).

TIP: Pokud by učitelé nechtěli žákům pouštět tuto scénku, lze použít úryvky z knihy Nikolina cesta od Michaely Fišarové, která pojednává o domácím násilí. Žáci po přečtení odpovídají na stejné otázky.

TIP 2: Žáky lze rozdělit do dvou pracovních skupin, jedna dostane úryvek z výše zmiňované knihy o domácím násilí, druhá skupina dostane úryvek z knihy Ivony Březinové Útek Kryšpína Š, která pojednává o šikaně. Ve skupinách se žáci rozdělí do menších skupin (ideálně po 3 až 4) a plní zadané úlohy k textu. V závěru aktivity si žáci představí témata a jednotlivé skupiny přednášejí svá řešení.

a. Jaký pocit máte z uvedené ukázky?

b. Jaký problém byl v ukázce znázorněn?

c. Kdy už by se mohlo jednat o trestný čin podle § 199 trestního zákoníku?

O trestný čin by se mohlo jednat, pokud by takové chování bylo dlouhodobé (nikoliv pouze jednorázové), poškozovalo by to oběť (Násilí může být buď psychické nebo fyzické).

§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo

d) páchá-li takový čin po delší dobu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

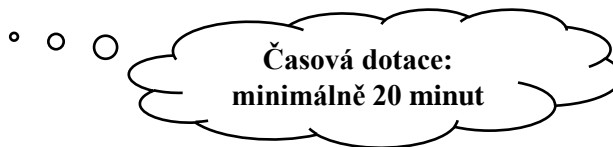
a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo

b) smrt.

d. Jakou nejčastější chybu „oběti“ dělají?

Nejčastěji si nechtějí přiznat, že jsou obětí domácího násilí. (Že člověk, s kterým žijí, je zlý, že jim ubližuje. Považují to za vlastní selhání, neschopnost.) Domácí násilí snášejí a nic s ním nedělají. Mají strach, že kdyby podnikly nějaké kroky, mohlo by to být ještě horší. Pokud by člověk chtěl oběti pomoci, nejefektivnější často bývá pomoc psychologa (aby došla k uvědomění, že je to špatně a že ona sama za nic nemůže). Pokud by šlo o ohrožení života, je nutné odvést oběť pryč od pachatele. Trestní oznámení může podat kdokoliv. Policie může pachatele vykázat z domu/bytu.

5. *Rozdělte se do skupin a seřaďte trestné činy (viz textové zadání) podle toho, za jak moc závažné je považujete (od nejzávažnějších po nejméně závažné). Až budete mít sestavenou svou škálu, vytvořte větší skupiny (skupiny se stejným zadáním). Ve větší skupině nejdříve porovnejte své odpovědi a případně sestavte nové výsledné pořadí. Následně zkuste stanovit pro uvedené trestné činy i tresty.*

Komentář: Cílem je žáky seznámit s některými trestními činy a pomoci uvědomit si jejich závažnosti. Pokud by žáci určovali i výši trestní sazby, tak si žáci mohou vyzkoušet jaké je to být roli zákonodárců a soudce. Je důležité, aby bylo vysvětleno, že v reálné situaci se pak přihlíží k osobě pachatele a polehčujícím/přitěžujícím okolnostem. Dále se žáci učí spolupracovat, komunikovat mezi sebou a vytvořit ucelenou hodnotovou škálu.

Na závěr je vhodná diskuze o jejich řešení. Lze položit i otázky na subjektivní pocit z jejich práce – zda bylo těžké rozřazovat trestné činy a určovat jim výše trestní sazby (před tím je dobré seznámit žáky s tresty v ČR, například že výše výjimečného trestu se pohybuje v rozmezí 20-30 odnětí svobody). *Jak se asi musí cítit soudce nebo trestní zástupce? Je dobré mít již předem sestavený systém trestných činů a trestů? Znali jste všechny uvedené trestné činy? Překvapilo vás, že je něco klasifikováno jako trestný čin?*

Řešení

Skupina A:

§ 140 Vražda

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na **deset až osmnáct let**.

§ 310 Rozvracení republiky

(1) Kdo v úmyslu rozvrátit ústavní zřízení, územní celistvost nebo obranyschopnost České republiky anebo zničit její samostatnost se účastní násilných akcí proti České republice nebo jejím orgánům, bude potrestán odnětím svobody na **osm až dvanáct let**, popřípadě vedle tohoto trestu též propadnutím majetku.

§ 312e Podpora a propagace terorismu

Kdo veřejně podněcuje ke spáchání teroristického trestného činu, nebo kdo veřejně schvaluje spáchaný teroristický trestný čin nebo pro něj veřejně vychvaluje jeho pachatele bude potrestán odnětím svobody na **dvě léta až deset let**.

§ 142 Vražda novorozeného dítěte matkou

Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody **na tři léta až osm let.**

§ 185 Znásilnění

(I) Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na **šest měsíců až pět let.**

§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

(I) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na **šest měsíců až čtyři léta.**

§ 301 Poškození chráněných částí přírody

Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, poruší jiný právní předpis tím, že poškodí nebo zničí památný strom, významný krajinný prvek, jeskyni, zvláště chráněné území, evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro ochranu takové části přírody, bude potrestán odnětím **svobody až na tři léta**, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

§ 358 Výtržnictví

(I) Kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí hrob, historickou nebo kulturní památku, anebo hrubým způsobem ruší přípravu, průběh nebo zakončení organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí, bude potrestán odnětím svobody **až na dvě léta.**

§ 184 Pomluva

(I) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrožit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody **až na jeden rok.**

Skupina B

§ 309 Vlastizrada

(I) Občan České republiky, který ve spojení s cizí mocí nebo s cizím činitelem spáchá trestný čin rozvracení republiky (§ 310), teroristického útoku (§ 311), teroru (§ 312) nebo sabotáže (§ 314), bude potrestán odnětím svobody na **patnáct až dvacet let**, popřípadě vedle tohoto trestu též propadnutím majetku, nebo výjimečným trestem.

§ 402 Apartheid a diskriminace skupiny lidí

(I) Kdo uplatňuje apartheid nebo rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou nebo třídní segregaci nebo jinou podobnou diskriminaci skupiny lidí, bude potrestán odnětím svobody **na pět až dvanáct let**.

§ 141 Zabití

(I) Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody **na tři léta až deset let**.

§ 272 Obecné ohrožení

(I) Kdo úmyslně způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo kdo takové obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody na **tři léta až osm let**.

§ 233 Padělání a pozměnění peněz

(I) Kdo sobě nebo jinému opatří nebo přechovává padělané nebo pozměněné peníze nebo prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání, bude potrestán odnětím svobody na **jeden rok až pět let**.

§ 175 Vydírání

(I) Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na **šest měsíců až čtyři léta** nebo peněžitým trestem.

§ 152 Šíření nakažlivé lidské nemoci

(I) Kdo úmyslně způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí, bude potrestán odnětím svobody na **šest měsíců až tři léta**, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

§ 279 Nedovolené ozbrojování

(I) Kdo bez povolení vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává střelnou zbraň nebo její hlavní části nebo díly nebo ve větším množství střelivo nebo zakázaný doplněk zbraně, bude potrestán odnětím svobody až **na dvě léta**, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

§ 177 Útisk

(I) Kdo jiného nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody až **na jeden rok** nebo zákazem činnosti.

Skupina C:

§ 394 Zbabělost před nepřítelem

Kdo se za bojové situace ze zbabělosti nebo malomyslnosti vzdá do zajetí, bude potrestán odnětím svobody na **pět až dvacet let**.

§ 168 Obchodování s lidmi

(I) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje, přijme nebo vydá dítě, aby ho bylo užito jiným člověkem k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla, bude potrestán odnětím svobody na **dvě léta až deset let**.

§ 280 Vývoj, výroba a držení zakázaných bojových prostředků

(I) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, vyvíjí, přechovává nebo hromadí zbraně, bojové prostředky nebo výbušniny zakázané zákonem nebo mezinárodní smlouvou anebo s nimi jinak nakládá, bude potrestán odnětím svobody na **dvě léta až osm let** nebo propadnutím majetku.

§ 329 Zneužití pravomoci úřední osoby

(I) Úřední osoba, která v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu, překročí svou pravomoc, nebo nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci, bude potrestána odnětím svobody na **jeden rok až pět let** nebo zákazem činnosti.

§ 151 Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku

Řidič dopravního prostředku, který po dopravní nehodě, na níž měl účast, neposkytne osobě, která při nehodě utrpěla újmu na zdraví, potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody **až na pět let nebo zákazem činnosti**.

§ 146 Ublížení na zdraví

(I) Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na **šest měsíců až tři léta**.

§ 188 Soulož mezi příbuznými

Kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem, bude potrestán odnětím svobody **až na tři léta**.

§ 190 Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí

(I) Kdo provozuje prostituci v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí, bude potrestán odnětím svobody až na **dvě léta**.

§ 191 Šíření pornografie

(I) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem, bude potrestán odnětím svobody **až na jeden rok**, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

Časová dotace:
cca 3 minuty

6.

- a) **Jak lze označit pana Voříška (vzhledem k páčání trestných činů)?** recidivista
- b) **V jeho případě by se jednalo o přitěžující nebo polehčující okolnost?** přitěžující okolnost

Časová dotace:
cca 5 minut

K zopakování:

Napište 10 klíčových (nejdůležitějších) pojmů, které se pojí s tématem trestní právo.

Texty k tématu trestní právo hmotné

Ivona Březinová: Útěk Kryšpína N.

(poznámka: Školní třída, páťáci, se nachází ve škole ve třídě. Kryšpín, kterému říkají Špína, je nedoslýchavý a musí nosit naslouchadla.)

„Blbí kluci!“ sykne vztekle, když si vzpomene, jak mu švihadlem svázali nohy a chtěli, aby předvedl, jak se ze sevření sám dostane.

„Tak se ukaž kouzelníku!“ povykoval Srpen.

„Prý slyšíš, i jak roste tráva,“ syknul mu zblízka do obličeje Marián. „To je teda věc!“ hvízdal jakoby v obdivu. „Třeba teď uslyšíš, jak se trhá tenhle tenkej gymnastickej provázek. Co myslí, Špindíro? Zvládneš to?“

„Vsadím se, že takovej zvuk jsi ještě v životě neslyšel,“ pochechtával se Denis. „Měl bys být vděčnej, že ti připravujeme tak nevšední zážitky.“

„Che! Nevšední zážitky!“ vyprskl Srpen smíchy. „Kam na tyhle hlody chodíš, vole?“

„Pst! Vychna! Hod’te mu přes nohy deku,“ přikázal Marián. „A ty ani muk, Špíno, jinak...“ zvedl výhružně pěst. Vychovatelka nakoukla do pokoje a zběžně přelétla očima chlapeckou skupinku.

„Všechno v pořádku, pánové?“

„Jasně, paní vychovatelko,“ zazubil se Srpen.

„Dobře. Za půl hodiny je večere, tak ať pro vás nemusím chodit.“

„Slyšels, Špíno?“ odhodil Marián z Kryšpína deku. „Máš na to půl hod’ky. Pak chcípneš... Hlady!“ dodal s řehotem a ostatní se bujaře přidali. „Tak sebou hni! Dělej!“

Nejdřív se zařekl, že prost bude jen sedět. Ani ho nehne, aby se hnul. Jenže jeho nečinnost kluky provokovala.

„Tak ono se mu nechce, Špindírkovi,“ ušklíbl se Marián a vší silou dupl svázanému na nohu.

„Nechte toho, kluci,“ ozval se Kryšpín s potlačeným vzlyknutím. „Nic jsem vám neudělal.“

„No právě,“ namítl Marián nasupeně. „Zatím jsi nic neudělal. A my chceme představení. Ukaž, jak se velký mág dostává z pout!“

„Slyšels, pána?“ naklonil se nad něj Srpen. „Tak mluv. Slyšels?“

„Jo.“

„Říká se ano, pane. Řekni to!“

„Ano... pane,“ zašeptal Kryšpín a přemýšlel, kolik času ještě zbývá do večere, která ho vysvobodí.

„Nerozuměl jsem ti. Znovu! A nahlas!“

Otázky a úkoly k textu:

- 1. Jaké máš pocity z ukázky?*
- 2. Zkus vystihnout pocity Kryšpína.*
- 3. Jaký jev se spisovatelka snažila vystihnout? Máte osobní zkušenost s tímto jevem?*
- 4. Mohlo by se jednat o trestný čin? Proč ano, proč ne?*
- 5. Jedná se chlapce páté třídy, jsou tito chlapci trestně odpovědní? Změnila by se odpověď, pokud by se jednalo o chlapce starší 15 let?*
- 6. Jak by tito chlapci mohli být postihnuti za své jednání?*
- 7. Vypracuj manuál, co dělat, pokud by ses dostal do obdobné situace.*

Michaela Fišarová: Nikolina cesta

(poznámka: Nikola, 15 let, žije se svým bratrem Martínkem, 5 let, matkou a jejím novým přítelem Zdeňkem. Zdeněk bývá často podnapilý, maminka nebývá skoro vůbec doma, protože hodně pracuje. Nikola se proto musí starat o Martínka sama)

Doma je Zdeněk.

„Sakra, kde zase vězíte? Když je potřeba, tak tady nikdo nikdy není! Kde máte zase mámu?“

„Nevíme, byli jsme s Niki u paní Stokláskový,“ říká mu Martínek.

„To je bezvadný, nějaká stará bába je důležitější než já.“

„Ona není žádná stará bába, abys věděl, to se neříká. Je hodná a má nás ráda!“

„Sakra, takovej malej smrad jako ty mě nebude poučovat, co mám a nemám říkat!

Brzdi, kamaráde, to ti říkám, brzdi!“ a strčí do něj, až se svalí na zem.

„Nech ho na pokoji, nic ti neudělalš“ křičím na Zdeňka a sbírám Martínka ze země.

„Vůbec nic!“

„Táhněte mi z očí, oba!“

„Pakoš, blbej, blbej, pakoš,“ pošeptá mi Martínek, když odházíme do pokojíčku.

Bohužel ne potichu.

„Vrat' se!“ zakřičí Zdeněk. „Okamžitě se vrat'!“

Oba nás zamrazí, tohle se nemělo stát.

„Ty hulváte jeden! Ty jeden sprostý zmetku! Tak já, já se o vás tady budu starat a ty se mi takhle za to odvděčíš?“ volá na něj. „Pojd' sem zpátky a zopakuj mi, co jsi říkal!“

„Nikam nechod' a vlez si rychle do skrýše,“ strčím Martínka do pokojíčku a s tlukoucím srdcem a podlamujícíma nohama jdu do kuchyně.

„On to tak nemyslel, promiň,“ špitnu a šíleně se ho bojím.

„On moc dobře ví, jak to myslel, ať okamžitě vyleze nebo si pro ně dojdu!“ vztekle křičí. „Martine, naposled ti říkám, pojd' sem!“

„Martínku, nevylézej,“ volám zoufale, už v slzách.

Natáhne mi jednu přes obličej a pak další a další, mám pocit, že rány neberou konce. Za okamžik už vůbec nevím, co se vlastně děje. Hlava mi třestí, nebráním se, jen si v duchu říkám, už dost, ať už to přestane.

Otázky a úkoly k textu:

1. *Jaký pocit máš z uvedené ukázky?*
2. *Zkus vystihnout pocity Nikolý.*
3. *Jaký jev se spisovatelka snažila vystihnout? Máte osobní zkušenost s tímto jevem?*
4. *Kdy už by se mohlo jednat o trestný čin podle § 199 trestního zákoníku?*

§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo

d) páchá-li takový čin po delší dobu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

5. *Jaký trest by Zdeněk mohl dostat za své jednání? Mohla by se změnit výše trestu, pokud už byl dříve trestaný za jiný čin a pokud by byl trestaný za obdobný čin?*
6. *Jakou nejčastější chybu „oběti“ dělají?*
7. *Navrhněte, jak tuto situaci řešit (zohledněte i psychologický aspekt problému). Jak byste oběti mohli pomoci.*

Téma: Smlouvy

Časová dotace:
min 30 minut

1. Pusťte si video ze seriálu *Bankovkovi o smlouvách* (odkaz zde: <https://decko.ceskatelevize.cz/bankovkovi>).

a. Na základě shlédnutého videa doplňte tabulku

b. Na základě shlédnutého videa vytvořte informační materiál, ve kterém budou uvedeny nejdůležitější informace, na co si dát pozor při uzavírání smluv.

Komentář: Určitě by v rámci úkolů mělo zaznít, že smlouvy lze uzavřít písemně, ale i ústně. Je nutné vždy číst smluvní podmínky (a to důkladně) ještě před podpisem smlouvy, a pokud jim nerozumím, tak si nechat poradit. U smluv uzavřených konkludentně (na základě jednání) jsou smluvní podmínky všeobecně známé, nebo umístěny na veřejném místě, aby si s nimi mohl každý seznámit. Ve smlouvě najdeme vymezená práva a povinnosti smluvních stran. Smlouvu a smluvní podmínky lze měnit pouze na základě domluvy obou stran. Pokud nejsou ujednání ve smlouvě dodržovány, lze ukončit smlouvu okamžitě.

Časová dotace:
min 20 minut

Příklad z praxe:

Jirka si doma zapomněl pravítko, které potřebuje na písemku z matematiky. Rozhodl se, že půjde za kamarádem Petrem do vedlejší třídy, a poprosí ho o půjčení pravítka. Slíbí, že ho donese hned po hodině matematiky.

1. **Diskutujte nad možnými situacemi, které by mohly nastat.**

Jirka a Petr musí uzavřít písemnou smlouvu, protože všechny právní vztahy, tedy i výpůjčka, musejí být uzavřeny bezvýhradně písemnou smlouvou.

Jirka vrací Petrovi pravítko a děkuje mu za půjčení. Petr za půjčení požaduje 50 korun.

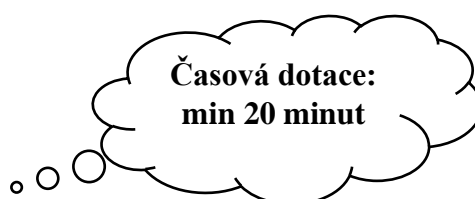
Petrovi nakonec pravítko vrátila Kristýna až po víkendu, nikoliv hned po napsání písemky. Petrovi vysvětluje, že jí Jirka pravítko nechal používat přes víkend, protože svoje pravítko si zlomila a potřebovala pravítko na narysování domácího úkolu z matematiky.

Jirka vrátil pravítko zlomené.

2. *Vystihnete pocity Jirky a Petra v jednotlivých případech.*
3. *Petr se rozhodl, že pokud v budoucnu někomu půjčí rýsovací potřebu, musí mít ošetřeny všechny situace, které mohou nastat. Zkuste stručně v bodech sepsat, na jaké oblasti se musí zaměřit, aby měl vše řádně ošetřeno.*

Komentář: Petr by si měl ujednat přesné podmínky užívání půjčené věci, zda lze právo převádět na další osoby, či nikoliv. Přesné určení plnění (tedy vrácení), zda se jedná o úplatný nebo bezúplatný vztah (pokud úplatný, jasně stanovit cenu), odpovědnost za škodu, pokutu za nedodržení včasného splnění (tj. vrácení). Ve smlouvě pak nesmí chybět označení stran, podpisy stran. Můžou být vymezena i práva toho, co si předmět půjčuje.

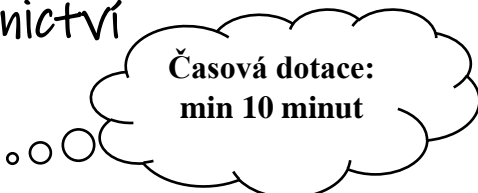

4. *Odpovězte na otázky před přečtením textu. Na stejné otázky odpovězte po přečtení textu.*

	Odpověď před čtením textu	Odpověď po čtením textu
Honza si během návštěvy Prahy v obchodním řetězci se sportovními potřebami koupila stan. Když ho doma postavil, zjistil, že chybí několik tyček k jeho postavení. Honza bydlí v malé vesnici na jižní Moravě. Může Honza reklamovat zboží pouze osobně a ve stejném obchodě, ve kterém ho koupil?	ANO NE	ANO NE
Dana byla lyžovat v Lipně nad Vltavou a v tamním obchodě si koupila novou lyžařskou helmu. O rok později ji opět používala na horách, helma se rozpadla. Může reklamovat helmu i po uplynutí 12 měsíců?	ANO NE	ANO NE
Petr si koupil v obchodě balený chleba, když dával zboží do tašky, všimnul si, že je plesnivý. Uzná prodavačka reklamaci, když je na obalu uvedeno, že se nejedná o zboží s proslou dobou trvanlivosti?	ANO NE	ANO NE

Alena koupila přes e-shop zpívající hračku pro svou 5měsíční dceru. Hračka nezpívá, a proto ji chce reklamovat. Nemá účtenku, ale to nevadí, nákup doloží výpisem z účtu a emailovou korespondencí. Bude reklamace přijata?	ANO NE	ANO NE
Franta si na cestu po Evropě koupil GPS navigaci. Navigace nefunguje. Chtěl by ji reklamovat, ale má strach, že se reklamace nevyřídí do plánovaného odjezdu za 2 měsíce. Franta nemusí mít strach. Ze zákona je dáno, že reklamaci musí vyřídit do 30 dnů?	ANO NE	ANO NE
Irena si koupila nový telefon, její 3letý syn se rozhodl, že jí ho ozdobí a vidličkou vyryl na displej sluníčko. Irena telefon reklamovala. Bude Ireně reklamace uznána, i když je s velkou pravděpodobností zřejmé, že předmět poškodila sama?	ANO NE	ANO NE
Oliverovi byla uznána reklamace. Reklamovaný předmět byl Oliverovi zaslán prostřednictvím nejdražší přepravní služby. Může společnost požadovat po Oliverovi zaplacení nákladů přepravy, i když reklamaci byla společností uznána?	ANO NE	ANO NE

Téma: Vlastnictví

Časová dotace:
min 10 minut

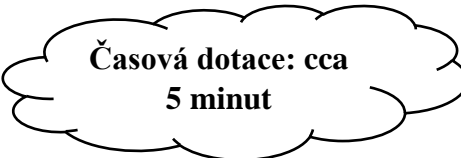
K zamýšlení:

1. *Zkuste vymyslet, co nejvíce věcí, které člověk může vlastnit. Svě nápady zapisujte.*
2. *Zkuste vymyslet, co nejvíce způsobů, jak se dá vlastnictví nabýt (získat). Svě nápady zapisujte.*

Komentář: Až budou mít žáci vymyšlené odpovědi na výše uvedené otázky, nechte je své odpovědi zapsat na tabuli. (Je dobré žákům stanovit i časový limit, během kterého mohou psát). Učitel pak okomentuje nápady studentů. Na základě vymyšlených příkladů učitel může probrat teorii – rozdělení věcí (hmotné x nehmotné, movité x nemovité) a způsoby nabývání vlastnictví: převod – na základě smluvního vztahu (koupě, darování, zhotovení díla a další) a přechod vlastnického práva – dědění, vydržení, nález, přírůstek, přivlastnění ničí věci.

Aktivita slouží k evokaci tématu a k projevu nápadů.

3. *Jak chápete ustanovení z Listina základních práv a svobod: „Vlastnictví zavazuje.“*

Časová dotace: cca
5 minut

Komentář: Žáci by si měli uvědomit, že vlastnictví je zákonem chráněné právo, které má však své meze. Nelze se svým majetkem svévolně zacházet, ale musím respektovat i ostatní. Kde končí vlastnictví jednoho, začíná vlastnictví druhého (v občanském zákoníku to upravují například sousedská práva).

Konkrétně se jedná o čl. 11 odst. 3 a celý zní takto: „*Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.*“

4. *Jana a Petr jsou dvojčata k 18. narozeninám dostali ojeté auto ke společnému užívání.*

Časová dotace:
cca 10 minut

a. *Jak bude upraveno jejich vlastnické právo k automobilu?*

Sourozenci budou spoluvlastníky.

b. *Jaká práva a povinnosti jako vlastníci mají?*

Každý spoluvlastník má práva k věci, může s ní nakládat dle svého uvážení, ale nesmí být v rozporu s zákonnými limity a na újmu dalších spoluvlastníků. Mají povinnost automobil spravovat, a to oba sourozenci. V rámci užívání věci, které je ve spoluvlastnictví více osob, a věc je nedělitelná a lze ji používat jako celek, je v hodné domluvit se na pravidlech užívání. Pokud by spoluvlastnické právo sourozencům nevyhovovalo, lze z něho vystoupit (a tak přijít o auto. Společně se spoluvlastníci dělí i o zisky a výnosy ze společné věci, stejně tak odpovídají společně za závazky. Pokud by jeden ze spoluvlastníků chtěl věc prodat, ostatní spoluvlastníci mají k věci předkupní právo.

c. *Bude potřeba se automobil starat, kdo má tuto povinnost? Vymyslete návrh (pravidla), jak byste správu automobilu se svým sourozencem řešili vy.*

Ke správě auta jsou povinni oba sourozenci. Na správě se však musí dohodnout a oba s í souhlasit (například umytí oken, výměna kola, pořízení nových potahů do auta apod.).

d. *Petr couval a naboural do zídky u domu. Zadní náprava auta je poškozená. Petr namítá, že zaplatit opravu musejí dohromady (na půl), protože auto je obou.*

Auto je sice obou, ale škodu způsobil pouze Petr, tak ji také musí zaplatit on. (Pokud mají auto pojištěné, část lze pak zaplatit z havarijního pojištění.)

Komentář: Cílem úkolu bylo, aby si žáci uvědomili, že existuje i jiné vlastnictví než to výlučné.

Časová dotace:
min. 15 minut

5. *Sousedské vztahy: Rodina Mladých a rodina Rozumných jsou sousedé. Bohužel jejich sousedské vztahy narušují pořád nevyřešené otázky. Pomůžete jim je zodpovědět a napomoci tak klidnému soužití?*

Komentář: Žáci se seznámí s případy na kartičkách. Můžou se zkusit rozhodnout, jak by se tato situace dala řešit. Následně dostanou druhou sadu kartiček, se zněním zákona. Žáci přiřadí k sobě situaci a právní ustanovení. Na základě toho odvodí správně řešení uvedených situací. Úkol lze modifikovat i jako práci ve dvojicích nebo skupinovou práci.

TIP: Případy by šlo i situačně zahrát (třeba i s návrhem řešení studentů bez znalosti právních předpisů). Sedm studentů by se neúčastnilo dramatizace, ale byli by pouze tišší pozorovatelé. Každý z těchto studentů by dostal jedno kartičku s ustanovením. Po předvedení scénky by pak tento student přečetl ustanovení a řekl, zda byl problém řešen právně správně či nikoliv, a sdělil by jim správné řešení.

Řešení:

Zdroj citovaných zákonů: Občanských zákoník

Rodina Mladých vysadila těsně za hranici pozemku švestku. Její větve přesahují na pozemek Rozumných. Rodina Rozumných si švestky z větve přesahující na jejich pozemek trhá. Své počínání odůvodňuje tak, že je větev nad jejich pozemkem, a tudíž i plody švestky patří jim.

§ 1066
Plody, které pozemek vydává sám od sebe, aniž je obděláván, náleží vlastníkovu pozemku. Totéž obdobně platí o přirozených plodech jiných nemovitých věcí.

Rodina Rozumných si nemůže bez svolení trhat švestky, i když větve přesahují na jejich pozemek.

Rodina Rozumných má u těsně hranice pozemku ořešák. Rodina Mladých tvrdí, že i ořechy spadlé na jejich pozemek patří jim, protože se jedná o plody věci, která jejich vlastnictvím.

§ 1016

(1) Plody spadlé ze stromů a keřů na sousední pozemek náleží vlastníkovému sousedního pozemku. To neplatí, je-li sousední pozemek veřejným statkem.

Spadlé plody patří vlastníkovému pozemku, na který spadly. Ořechy si rodina Rozumných může sbírat a nakládat s nimi dle své úvahy i bez svolení sousedů.

Rodina Rozumných postavila dětem malý (metr vysoký) domek u plotu. Paní Mladá, žádá odstranění domku, protože to nevypadá hezky vedle její skalky.

§ 1020

Má-li pro to vlastník pozemku rozumný důvod, může požadovat, aby se soused zdržel zřizování stavby na sousedním pozemku v těsné blízkosti společné hranice pozemků.

Paní Mladá je sporu neobstojí, to že to nevypadá hezky je pouze subjektivní názor a nejedná se o rozumný důvod. Rozumný důvodem by například bylo, kdyby stavba narušovala statiku, stínila by zahrádce

Obě rodiny si pořídily kočku. Posléze se ukázalo, že rodina Mladých nemá kočku, ale kocoura. Další rok na jaře kočka Rozumných měla koťata. Bylo zřejmé, že jejich otcem musí být jedině kocour Mladých, protože nikdo jiný v okolí už kočku nemá. Když se rodina Mladých dozvěděla, že sousedé koťata prodali, požadovali po nich polovinu výdělku, protože koťata patřila i jim – majitelům otce koťat.

§ 1073

(1) Plody, které vydává zvíře, náleží vlastníkovému zvířete.

(2) Za oplodnění zvířete lze žádat odměnu, jen byla-li ujednána.

Rodina Mladých nemůže požadovat peníze za prodaná koťata.

Rodina Mladých má psa, tento pes vije vždy, když se každý měsíc spustí zkouška sirén. V okolí viji i ostatní psi. Paní Rozumné to vadí, protože vijící pes jí vždycky vzbudí dítě, které po obědě spí.

§ 1013

(1) Vlastník se zdrží všeho, co působí, že odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy a jiné podobné účinky (imise) vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku; to platí i o vnikání zvířat.

Vití psa je normální jev a nejedná se o míru nepřiměřenou místním poměrům, protože všichni psi v obci viji.

Pes rodiny Mladých udělal díru v plotě a každý večer uteče k sousedům na trávník, kde vykoná svou potřebu. Paní Rozumnou už to nebaví uklízet.

§ 1013

(1) Vlastník se zdrží všeho, co působí, že odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy a jiné podobné účinky (imise) vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku; to platí i o vnikání zvířat.

Paní Rozumná je oprávněna požadovat, aby sousedé zamezili vnikání psa na jejich pozemek.

Paní Mladá je velká pěstitelka bylinek. Její máta však začala prorůstat plotem až k Rozumným. Paní Rozumná je na mátu alergická, tak její muž šel a přesahující výhonky ostříhal. Paní Mladá se zlobí, protože na to neměl práva.

§ 1016

(3) Části jiných rostlin (pozn. než stromů a keřů) přesahující na sousední pozemek může soused odstranit šetrným způsobem bez dalších omezení.

Paní Mladá se může zlobit na sousedy, ale to je všechno, protože soused má právo odstranit stonky máty sám a kdykoliv.

Téma: Manželství

Časová dotace:
cca 10 minut

1. Přečtěte si text a uveďte, co není v souladu s právními předpisy.

Patnáctiletá Anička se rozhodla, že nebude marnit čas a vdá se, dokud je ještě mladá a krásná. Ve škole se dozvěděla, že ji manžel má **vůči ní vyživovací povinnost** a vlastní společně majetek. Na základě těchto informací došla k názoru, že bude lepší pořídit si **manželů více**. Se spolužákem Oldou, se kterým už tři měsíce chodila, se vzala tajně v parku a **oddal je jejich spolužák Vlasta**. Dalším adeptem na manžela byl Lumír, který pochází z bohaté rodiny a je velmi pohledný. Lumírovi se do toho moc nechtělo, proto Anička použila trochu násilí. Lumír pod pohrůžkou zveřejnění inkriminované fotky raději souhlasil. Lumírovi Anička slíbila lásku na celý život před bohem v kostele. Celou svatbu **oběma odsvědčila kamarádka Alice**. Anička přemýšlela nad tím, že by se mohla **provdát ještě za svého bratra**, kterého dobře zná a peníze zůstanou v rodině.

Anička byla velmi překvapena, že k uzavření sňatku nestačí pouhý srozumitelný projev vůle, tedy odpověď ano na otázku, zda si bere dotyčného, že nevěsta, která bude po zbytek svého život živena manželem, **musí mu složit manželskou zálohu ve výši 5.000 Kč a uveřejnit svatební fotografii na úřední desku obce**, ve které bydlí.

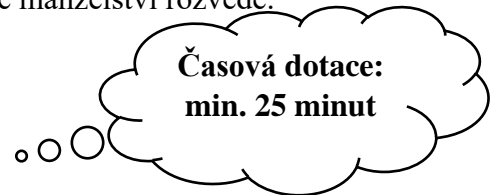
Po půl roce v manželstvích zjistila, že nedělá nic jiného, než jen pere, vaří a uklízí a přemísťuje se mezi jednotlivými domácnostmi (manželé odmítli žít v jedné společné domácnosti) a ani jeden z manželů kvůli svým koníčků na ni nemá čas. Rozhodla se, že všechna manželství zruší a **podala trestní oznámení**, ve kterém žádá soud o rozvedení všech manželství. Ze soudu Aničce přišlo sdělení, že po 6 měsících je velmi krátká doba, aby šlo objektivně posoudit, že jsou manželství trvale a nenavratitelně rozvrácena a že ani jedno manželství nerozvede. A tak Anička pere, vaří, uklízí a lituje svého rozhodnutí.

Komentář: Žáci by měli mít s rodinným právem a manželstvím již nějaké zkušenosti, zda by měli objevit základní chyby a na základě nich pak vymezit podmínky vzniku manželství.

Manželství nesmí uzavřít osoba mladší 18 let, nesmí být už v manželském svazku, je zakázáno uzavřít sňatek mezi blízkými příbuznými, a nesvéprávné osoby. Vstup do manželství musí být projevem souhlasný a svobodným. Je nutné mít dva svědky. Pokud

by nebyly tyto podmínky dodrženy, může soud manželství zrušit i bez návrhu. Rozvádí se manželství, které je dlouhodobě trvale rozvráceno a nepředpokládá se jeho obnova (většinou manželé spolu dlouhodobě nežijí, nemají děti, nespravují společně majetek, sexuálně spolu nežijí, nestýkají se a netráví spolu žádný volný čas). Pokud mají manželé děti, soud nejdříve upraví poměry dětí a až pak teprve manželství rozvede.

2. V současné době je hodně diskutována problematika uzavírání institutu manželství mezi osobami stejného pohlaví.

a. Mohou v současné době osobami stejného pohlaví vstupovat do nějakého „právem upraveného svazku“?

Ano, mohou vstupovat do registrovaného partnerství.

b. Podívejte se na krátký rozhovor s dvěma ženami (odkaz zde: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/7129-registrovane-partnerstvi-neni-manzelstvi?vsrc=tema&vsrcid=pravo>). Proč chtějí osoby stejného pohlaví, aby jim bylo umožněno uzavírat manželství?

Protože by chtěli mít stejná vzájemná práva jako manželé (například být rodič dítě i po právní stránce, mít nárok na sirotčí důchod, ...)

c. Přečtěte si novinový článek o jednání v Poslanecké sněmovně. Pokud by bylo vyhlášeno celorepublikové referendum o tom, zda by měli institut manželství uzavírat i stejnopohlavní páry. Jak byste hlasovali? Na základě vašeho rozhodnutí se rozdělte do dvou skupin (skupina, které podporuje, skupina, která nepodporuje) a vymyslete alespoň 5 relevantních argumentů, pro vaše tvrzení.

Komentář: Cílem diskuze je hledání argumenty pro svá tvrzení. Učitel by měl hlídat to, aby nedošlo k hrubým urážkám. Žáci by se měli naučit respektovat názory druhých, ale i respektovat sexuální orientaci druhých.

d. Zamyslete se nad výhodami a nevýhodami volného soužití dvou osob a manželství.

Soužití dvou osob je pouze volný svazek, ze kterého lze velmi snadno vystoupit. Není však upraveno majetkové právo, řídí se pouze ustanoveními o spoluvlastnictví, osoby spolu žijící mají právo společně užívat byt, druh nebo družka nedědí v první skupině dědiců (manželé a děti), ale až v druhé jako osoba spolu žijící ve společné domácnosti, nemají zákonné právo se navzájem zastupovat.

**Časová dotace:
min. 15 minut**

K zamýšlení:

Sedmnáctiletá Hana se svým stejně starým přítelem Markem po roce vztahu nechtěně otěhotněla. Hana by chtěla studovat na vysoké škole právo a podstoupila by nejraději umělé přerušování těhotenství. Marek s tímto nesouhlasí, chce si Hanu vzít a postarat se jak o ni, tak i o dítě.

3. Jak byste se v takovéto situaci rozhodli vy? Svůj názor zdůvodněte.

- a. Můžou být s umělým těhotenstvím spojená nějaká rizika? Kdy je naopak vhodné uměle přerušit těhotenství?**

Například riziko, že žena už nebude moci otěhotnět, podstoupit, pokud by to mělo ohrožovat zdraví ženy

- b. Mohli Marek s Hanou uzavřít sňatek v 17 letech, když zákon stanovuje podmínku pro uzavření sňatku zletilost?**

Ano, mohli, pokud jim soud udělil výjimku (§ 672 odst. 2 občanského zákoníku: Soud může ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku, jsou-li pro to důležité důvody.

Časová dotace:
5 - 10 minut

4. *Podle zákona, všechno, co manželům náleží a má majetkovou hodnotu, je součástí společného jmění. Existují ale výjimky. Rozhodněte, co patří do společného jmění a co do výlučného vlastnictví jednoho z manželů.*

	výlučné vlastnictví	společné jmění
byt, který Jiří koupil ještě jako svobodný	x	
dům, který Anna a Matěj postavili po svatbě		x
snubní prstýnek	x	
garáž, kterou Petra zdělila	x	
lednička		x
elektrický zubní kartáček, který dostala Dana na Vánoce od manžela	x	
myčka, kterou obsluhuje pouze Jarmila		x
Karlův mobilní telefon, který si koupil během manželství	x	
notebook, který Zdeněk využívá k práci	x	
měsíční mzda Heleny		x
peníze z prodaného bytu, který Pavel koupil jako svobodný a prodal už jako ženatý	x	
dědictví po Janině babičce	x	
jízdní kolo, které dostala Hana k narozeninám po vzniku manželství	x	
jízdní kolo, které si manželé koupili po uzavření manželství a v jeho používání se střídají		x
peníze od pojišťovny, které dostal Jarda jako náhradu za vytopený byt, který koupil před svatbou	x	
stavební spoření psané na Moniku, které bylo založeno po vzniku manželství		x

- a. *Na základě uvedených příkladů zkuste vymezit, co nespadá do společného jmění.*

Občanský zákoník: § 709

(1) Součástí společného jmění je to, čeho nabyt jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství, s výjimkou toho, co

- a) slouží osobní potřebě jednoho z manželů,
- b) nabyt darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl,

- c) nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech,
- d) nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví,
- e) nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.

Součástí společného jmění jsou i dluhy nabyté během trvání manželství, Částky výdělku, platu, mzdy, zisku a jiných hodnot z pracovní a jiné výdělečné činnosti, zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů.

Komentář: Tento úkol seznamuje studenty s úpravou majetku manželů. Vyučující může zmínit i další možné úpravy majetkových poměrů v manželství (smluvní režim, zúžení společného jmění). Seznámí se s tím co do společného jmění patří a co nikoliv, vhodné vědět při rozvodu.

Téma: Pracovní právo

Úkol:

Časová dotace:
min. 30 minut

Pracovní smlouva

Antonín Braník, narozen 1. ledna 1989, trvale bytem Nová ulice 56, Velké Město, (dále jen „zaměstnanec“)

uzavírá pracovní smlouvu se

zaměstnavatelem.

II. Základní ustanovení

Zaměstnanec se zavazuje vykonávat práci dle pokynu zaměstnavatele.

Zaměstnanci náleží za odvedou práci odměna dle uvážení zaměstnavatele.

Pracovní poměr se sjednává na dobu časově neurčitou s právem zaměstnavatele kdykoliv tuto smlouvu vypovědět bez udání důvodů.

II. Ostatní ustanovení

Zaměstnavatel nebude zajišťovat pracovní pomůcky, ani na ně přispívat. Zaměstnanec si je musí opatřit sám.

Zaměstnavatel seznámil zaměstnance s jeho povinnostmi.

Ostatní práva a povinnosti zaměstnavatele se řídí zákoníkem práce.

IV. závěrečná ustanovení

Tato smlouva je sepsána a podepsána ve dvou vyhotovení, obě vyhotovení si ponechává zaměstnavatel u sebe.

V Malém Městě dne 24. 5. 2021

_____

podpis zaměstnavatele

_____

podpis zaměstnance

a. Podepsali byste takovou pracovní smlouvu? Proč ano, proč ne?

Komentář: Smlouva je značně nevýhodná pro zaměstnance (například zaměstnavatel není přesně identifikovatelný, dále ujednání, že si pracovní pomůcky opatří sám, odměna za práci dle uvážení zaměstnavatele, nejde jednoznačně specifikovat). Ve smlouvě chybí její podstatné náležitosti – vždy musí být uveden druh práce, místo/místa výkonu práce a den nástupu do práce. Smlouva se uzavírá písemně, ve dvou vyhotoveních – pro každou stranu jedna. (§ 34 zákoník práce)

b. Vytvořte pracovní smlouvu tak, aby byla obsahově v pořádku.

c. Pokud byste chtěli změnit ustanovení pracovní smlouvy, jak byste to udělali?

Ustanovení smlouvy lze změnit, pokud se změnami musí souhlasit obě smluvní strany.

d. Tondovi Braníkovi se nakonec v zaměstnání nelíbilo a rozhodl se ukončit pracovní poměr. Proto řekl svému kolegovi, aby zaměstnavateli vyřídil, že dává výpověď a že už nikdy do práce nepřijde. Podal Tonda výpověď správně?

Výpověď musí být písemná a musí být doručena do sféry zaměstnavatele. Ze zákona je stanovena 2měsíční výpovědní lhůta, nedohodnou-li se strany jinak. Tonda měl výpověď podat písemně zaměstnavateli a ještě 2 měsíce chodit do práce.

e. Jakými jinými možnými způsoby, kromě výpovědi, lze ještě ukončit pracovní poměr?

Pracovní poměr lze ukončit dohodou, okamžitým zrušením pracovního poměru na základě zákonem stanovených důvodů, zrušením pracovního poměru ve zkušební době, smrtí, uplynutím doby, na kterou byl pracovní poměr sjednán, smrtí zaměstnance.

Petr pracoval pro svého zaměstnavatele jako asistent ředitele 15 let. Z důvodu špatné ekonomické situace na trhu musel zaměstnavatel propustit několik lidí, a proto dostal Petr výpověď pro nadbytečnost, s výpovědní dobou 2 měsíců. Zaměstnavatel byl ke svým zaměstnancům velkorysý a těm, kteří o to stáli, zaplatil i rekvalifikační kurz. Navrhněte možné scénáře, jak pokračoval Petrův osud po skončení 2měsíční výpovědní doby.

Časová dotace: cca 5 minut

Navrhněte možné scénáře, jak Petrův osud pokračoval po skončení 2měsíční výpovědní doby.

K čemu slouží rekvalifikační kurzy?

K získání nových znalostí a dovedností, které lze následně využít při hledání nové práce.

S čím nám může pomoci úřad práce?

Sehnat práci, pomáhá mu pomocí dávek překlenout mezidobí, než si jedinec najde novou práci.

Časová dotace:
5 minut

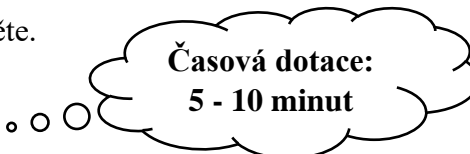
K zamyšlení:

- Halina (16 let) by chtěla pracovat jako hosteska pro firmu prodávající destiláty. Náplň práce by spočívala v propagaci a prodeji destilátů na různých společenských akcích a festivalech, při kterých se předpokládá, že se práce protáhnou do nočních hodin. Při pracovním pohovoru byla odmítnuta. Zamyslete se nad tím, proč ji odmítli.*

Komentář: Halina je mladistvá (věk 15–18 let) a platí pro ni jiná úprava podmínek práce. Mladiství nesmějí konat práci v noci a přes čas. Mladiství nesmějí pracovat v podzemí nebo při ražbě tunelů a štol. Zaměstnavatel musí přihlížet k rozumovému a fyzickému rozvoji mladistvých. Žáci by si měli uvědomit, že jsou skupiny lidí, které mají při práci zvláštní ochranu. Lze navázat i výkladem o právech a povinnostech zaměstnance i zaměstnavatele.

Má ještě někdo nárok na zvýšenou ochranu při práci? Z jaké důvodu?

Chráněny jsou ještě těhotné ženy a ženy obecně. U těhotných žen je to z důvodu ochrany zdraví těhotné ženy a počatého dítěte.

2. ***V zákoníku práce je uvedeno, že „Práci ve dnech pracovního klidu může nařídit je výjimečně“ (§ 91 odst. 1 zákoníku práce). Zamyslete, u kterých prací se musí pracovat pořád, tedy neplatí pro ně dny pracovního klidu (vymyslete, co nejvíce příkladů a případů). Jako dny pracovního klidu označuje sobota, neděle a státní svátky.***

Například lékaři, nutný úklid, zajištění, dispečeri, dopravci, pekaři, chovatelé zvířat, silničáři, hasiči, policie,...

§ 91 odst. 3 zákoníku práce:

V den nepřetržitého odpočinku v týdnu může zaměstnavatel nařídit zaměstnanci jen výkon těchto nutných prací, které nemohou být provedeny v pracovních dnech:

- a) *naléhavé opravné práce,*
- b) *nakládací a vykládací práce,*
- c) *inventurní a závěrkové práce,*
- d) *práce konané v nepřetržitém provozu za zaměstnance, který se nedostavil na směnu,*
- e) *při živelních událostech a v jiných obdobných mimořádných případech,*
- f) *práce nutné se zřetelem na uspokojování životních, zdravotních, vzdělávacích, kulturních, tělovýchovných a sportovních potřeb obyvatelstva,*
- g) *práce v dopravě,*
- h) *krmení a ošetřování zvířat.*

Jak by mohla být kompenzována práce konaná v dnech pracovního klidu.

Zaměstnanci za ně dostávají příplatek, za práci přesčas mohou získat i dny volna navíc.

3. *Zkuste se zamyslet jaké výhody a jaké nevýhody má zaměstnanec a jaké osoba samostatně výdělečně činná/podnikatel.*

• • •

Časová dotace: 5 - 10
minut

Osoba samostatně výdělečně činná „je svým pánem“, sama si odpovídá za rozvržení pracovní doby, sama si obstarává práci, sama si musí hlídat důležité věci (platba daní, odvod na sociální a zdravotní pojištění) a další.

Zaměstnavatel se řídí pokyny zaměstnavatele, zaměstnavatel za něj zařídí odvod daní, platbu sociálního a zdravotního pojištění, má přesně stanovenou pracovní dobu, má záruku „jistoty“, nemůže si dělat kdy chce, co chce a další.

Komentář: Žáci se zamyslí nad tím, zda je lepší být zaměstnán či nikoliv, měli by si uvědomit jednotlivé klady a zápory obou případů. Na závěr si můžete udělat malý průzkum, kdo by byl raději zaměstnán a kdo nikoliv.

Závěr

Diplomová práce s názvem *Učební materiály využívaná při výuce práva na čtyřletých gymnáziích* si kladla za hlavní cíl představit didaktické prostředky, které využívají pedagogové na vyšších stupních gymnázia při výuce práva. Dílčí cíle diplomové práce teoreticky vymezily pojem učební materiál, představit nejčastější učební pomůcky využívané při výuce práva na gymnáziích, zjistit aktuální pohled gymnazijních učitelů na didaktické prostředky a navrhnout takové učební pomůcky, které by odpovídaly potřebě současných vyučujících na gymnáziích.

Většina každodenních činností je upravena právními předpisy, a proto je nezbytné, aby každý člověk měl základní znalost práva a dokázal se ve spleti právních norem alespoň minimálně orientovat a nepotřeboval k řešení běžných životních situací rady odborníků. Z tohoto důvodu je výuka práva zařazena do kurikulárních požadavků určených pro středoškolské vzdělávání.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí, a to na teoretickou a praktickou. Teoretická část je tvořena třemi kapitolami. V první kapitole diplomová práce představuje požadované výstupy a znalosti, které by si měl student čtyřletého gymnázia v rámci vzdělávací oblasti občan a právo naučit a osvojit. Jedná se především o znalost rozdílu práva a morálky, subjektů práva, charakteristiky právních vztahů, rozeznání rozdílů mezi občanským a trestním soudním řízením a znalost některých právních odvětví jako je občanské, rodinné, pracovní, trestní a správní právo.

Druhá kapitola čtenáře seznamuje s teoretickými poznatky o učebních materiálech a srovnává dostupné učebnice určené k výuce práva. Učební materiál může označit všechno, co slouží k předávání a upevňování nově získaných informací. Spektrum didaktických prostředků je široké. V současné době do výuky také pronikají moderní technologie. I přesto je stále nejpoužívanější učební pomůckou učebnice, jejichž hlavním cílem je předat žákovi kompletní informace ohledně uvedené právní problematiky. Na trhu můžeme najít několik učebnic, které jsou určeny k výuce práva. Učitelé nejčastěji využívají učebnice *Právo pro střední školy* (z nakladatelství Eduko), *Společenské vědy pro střední školy – 3. díl a Odmaturuj! ze společenských věd* (obě od nakladatelství Didaktis). Učebnice *Společenské vědy pro střední škol – 3. díl a Právo pro střední školy* věnují prostor i pro zafixování a ujasnění si znalostí probíraného tématu. Tyto učebnice jsou detailněji analyzovány v druhé kapitole teoretické části diplomové práce. Na základě srovnání učebnic lze konstatovat, že všechny svým obsahem ohledně teoretických poznatků odpovídají požadavkům rámcového

vzdělávacího programu pro gymnázia. Na trhu se vyskytují i pracovní sešity obsahující úkoly k procvičení.

Třetí kapitola teoretické části objasňuje, co to je aktivní učení. Aktivní učení spočívá v tom, že je učivo studentům předkládáno tak, aby byli žáci schopni se nad uvedenou problematikou zamyslet, navrhnout konstruktivní řešení a probíranou látku si zafixovat. Učitel k splnění tohoto účelu musí předkládat úkoly, které umožní získané informace zpracovat a využít je při řešení zadaného úkolu. Při aktivním učení se u žáků rozvíjí kreativita a kritické myšlení a také dochází k trvalejším zapamatování informací.

Praktická část se skládá ze dvou kapitol. První kapitola praktické části je věnována výzkumnému šetření, jehož cílem bylo zjistit, jaké učebnice učitelé na gymnáziích využívají a jak jsou s těmito učebnicemi spokojeni. V rámci výzkumu bylo také zjišťováno, jaké učební pomůcky vyučující využívají a jaké požadavky mají na učební listy. Výzkumné šetření bylo provedeno dotazníkovou formou šířenou prostřednictvím emailů vyučujícím na gymnáziích. Na základě výzkumu bylo zjištěno, že ve výuce nejčastěji jsou jako učební materiály používány učebnice a prezentace. Z šetření dále vyplynulo, že učitelé nejčastěji požadují praktické a procvičující úlohy.

Na základě provedeného výzkumu a získaných informací týkajících se učebních materiálů bylo vytvořeno 10 pracovních listů, určených k výuce práva čtyřletých gymnáziích. Pracovní listy jsou koncipovány tak, aby obsahovaly širší spektrum učebních úloh, které jsou koncipovány tak, aby v nich byly začleněny prvky aktivizace. Pracovní listy jsou velmi oblíbená didaktická pomůcka, neboť umožňuje pedagogům reflektovat jejich aktuální požadavky na znalosti žáků, konkrétně aby byly vytvořeny procvičující a praktické úkoly. Každý z pracovních listů vytvořených v diplomové práci reflektuje jedno téma uvedené v rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia. Pracovní listy jsou doplněny o metodické listy, které mají sloužit pedagogům jako návod, jak využívat určené aktivity v hodinách, a soubor správných řešení. Pracovní listy slouží především k procvičení a fixaci učiva, tudíž neobsahují výkladové pasáže. Celkem tři pracovní listy byly předloženy k vyplnění studentům Gymnázia Třebíč a po jejich vypracování, žáci dostali prostor k zhodnocení aktivit v pracovních listech. Na základě získání zpětné vazby lze konstatovat, že pracovní listy splňují požadavky na úlohy praktické a procvičující. Všechny pracovní listy, včetně metodických listů, lze najít v textu diplomové práce (kapitola 5. 3) a jsou zpracovány tak, aby je mohl využít jakýkoliv učitel na gymnáziu, stejně tak jako učitel na střední škole.

Seznam bibliografických zdrojů

Literatura

- BELZ, Horst a Marco SIEGRST. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. 2. rozš. vydání. Praha: Portál, 2011, 375 s. ISBN 978-80-7367-930-9.
- CERESIA, Francesco. Interactive learning environments (ILEs) as effective tools for teaching social sciences. *Procedia – Social and Behavior Sciences* 217 [online]. 2016 [cit. 10. 5. 2021]. ISSN 1877-0428. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042816000562>
- ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. 1. vydání. Praha: Grada, 2015, 608 s. ISBN 978-80-247-3450-7.
- DOBEŠOVÁ, Lenka a kol. *Společenské vědy pro střední školy – 3. díl: Učebnice*. 2. aktualizované vydání. Brno: Didaktis, 2014, 95 s. ISBN 978-80-7358-233-3.
- *dTest: Jak uspět s reklamací*. Praha: dTest, o. p. s., 2020.
- FRÝZOVÁ, Iva. Pracovní list nejen v přírodovědném vzdělávání. *Komenský. Odborný časopis pro základní školy*. 2014, ročník 139, č. 1, s. 48-54. ISSN 0323-0449. Dostupné také z: https://katedry.ped.muni.cz/pedagogika/wp-content/uploads/sites/17/2015/02/komensky_01_139.pdf
- GAVORA, Peter a kol. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozš. vydání. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- HORECKÝ, Jan a kol. *Společenské vědy pro střední školy – 3. díl: Pracovní sešit*. 1. vydání. Brno: Didaktis, 2014, 99 s. ISBN 978-80-7358-164-0.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. 2. vydání. Praha: Grada, 2016, 254 s. ISBN 978-80-247-5326-3.
- KALHOUS, Zdeněk, Otto OBST a kol. *Školní didaktika*. 2. vydání. Praha: Portál, 2009, 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4.
- Kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, 100 s. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné také z: <http://www.nuv.cz/file/159>
- Kolektiv autorů: *Právo pro každého: učebnice programu „Street Law – Právo pro každého“*. 1. vydání. Praha: Partners Czech, 2001, 395 s. ISBN 80-238-7914-6.
- LIŠKA, Otakar a kol. *Vykonané tresty smrti Československo 1918–1989 (nezahrnuje rozsudku německé justice)*. 1. vydání. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů

komunismu PČR, 2000, 225 s. Dostupné z:
www.policie.cz › soubor › sesit-02-prvni-vydani-pdf

- MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 104 s. ISBN 80-210-3123-9.
- MAŇÁK, Josef. *Stručný nástin metodiky tvořivé práce ve škole*. 1. vydání. Brno: Paido, 2001, 46 s. ISBN 80-7315-002-6.
- McKELLAR, Sarah E. and Kai S. CORTINA, Allison M. RYAN. Teaching practices and student engagement in early adolescence: A longitudinal study using the Classroom Assessment Scoring System. *Teaching and Teachers Educations* 89. 18. 9. 2019. ISSN 0742-051X. Dostupné také z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0742051X19300770>
- MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů. Metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013, 29 s. ISBN 978-80-7028-403-2. Dostupné také z: http://www.mcmp.cz/fileadmin/user_upload/vzdelavani/metodicke_texty/10_PRACOVNI_LISTY_s_ISBN_1._11..pdf
- PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, 380 s. ISBN 978-80-7367-427-4.
- PRŮCHA, Jan a Jiří MAREŠ, Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- PRŮCHA, Jan. *Učebnice: Teorie a analýza edukačního média. Příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1998, 148 s. ISBN 80-85931-49-4.
- PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008, 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9.
- RODRÍGUEZ, Manuel a kol. Motivational active learning: An integrated approach to teaching and learning process control. *Education for Chemical Engineers*. 2018, n. 24. ISSN 1749-7728. Dostupné také z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S174977281830054X>
- RYSKA, Radovan, PUŠKINOVÁ, Monika a Renáta HUMENIUKOVÁ. *Právo pro střední školy*. 7. aktualizované vydání. Praha: EDUKO, 2020, 128 s. ISBN 978-80-88057-77-2.
- SIEGLOVÁ, Dagmar. *Konec školní nudy. Didaktické metody pro 21. století*. 1. vydání. Praha: Grada, 2019, 336 s. ISBN 978-80-271-2254-7.

- SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: Spolupráce žáků ve skupině*. 2. vydání. Praha: Portál, 2013, 152 s. ISBN 978-80-262-0404-6.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 1. vydání. Praha: Grada, 2007, 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7.
- STANĚK, Antonín. *Výchova k občanství v současné škole: profesní identita učitele výchovy k občanství*. 1. vydáno. Praha: Epoque, 2009, 131 s. ISBN 978-80-7425-082-8.
- SULLIVAN, Florence R. *Creativity, Technology and Learning. Theory for Classroom Practice*. First published. New York: Routledge, 2017, 200 s. ISBN 978-138-78883-1.
- ŠIL, Přemysl a KARLOVÁ, Jana. *Člověk jako občan a světoobčan. Politologie, právo a mezinárodní vztahy pro střední školy*. 2. opravené vydání. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2012, 222 s. ISBN 978-80-7182-293-6.
- URBAN, Michal. *STREET LAW aneb jak učit právo na středních školách*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2013, 170 s.

Internetové zdroje

- Asociace občanských poraden [online]. [cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.obcanskeporadny.cz/cs/>
- *Bankovkovi*. 24. díl. Smlouvy [epizoda televizního seriálu]. ČT Děčko, 16. 6. 2020. Dostupné z: <https://decko.ceskatelevize.cz/bankovkovi>
- *Domáci násilí* [online]. [cit. 12. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/>
- Duka podává kvůli brněnské hře žalobu. „Postup divadla silně zasáhl do mého vyznání,“ tvrdí. In: *iRozhlas* [online]. 12. 7. 2018 [cit. 21. 5. 2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/dominik-duka-zaloba-divadlo-brno_1807120728_mos
- *Justice.cz: Portál životních situací*, 2017 [online]. [cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/>
- KOPECKÝ Josef. Návrh, který má umožnit manželství homosexuálů, poslanci podpořili. In: *iDNES.cz* [online]. 29. 4. 2021 [cit. 24. 5. 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/snemovna-manzelstvi-homosexualu-gayove-lesby.A210310_162829_domaci_kop
- Nejvyšší soud: Rozšířené vyhledávání. In: *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 21. 5. 2021]. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/WebSpreadSearch

- Oddlužení, osobní bankrot [video]. Občanská poradna Třebíč. Zveřejněno 7. 11. 2017. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=PaSQxX09n_U
- Ochrana osobnosti. In: *AK Pavelec* [online]. 18. 11. 2016 [cit. 8. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.aktp.cz/cs/ochrana-osobnosti/>
- Ombudsman – veřejný ochránce práv. In: *Aktuálně.cz* [online]. 23. 3. 2020 [cit. 29. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/domaci/ombudsman-verejny-ochrance-prav/r~i:wiki:3153/>
- Ombudsman: Veřejný ochránce práv, 2021. *Co dělá ombudsman? Snadné čtení* [online]. [cit. 29. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/pristupnost/snadne-cteni/>
- Ombudsman: Veřejný ochránce práv, 2021. *Jakými případy už jsme se zabývali* [online]. [cit. 29. 4. 2021]. Dostupné z: <https://deti.ochrance.cz/jakymi-pripady-jsme-se-uz-zabyvali/>
- Poučení pro osoby vstupující do jednací síně [píseň]. Ivo JAHELKA. Dostupné také z: <https://www.youtube.com/watch?v=5ifHq89TQfg>
- Případ pro ombudsmanku: Kdo je ombudsman? In: *Česká televize* [online]. [cit. 29.4. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12305577320-pripad-pro-ombudsmanku/12126-kdo-je-ombudsman/>
- Rámcové vzdělávací programy středního odborné vzdělávání (RVP SOV), 2020. In: *Edu.cz* [online]. ©2020 [cit. 5. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/>
- Registrované partnerství není manželství [video]. In: *ČT edu* [online]. [cit. 22. 5. 2021]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/7129-registrovane-partnerstvi-neni-manzelstvi?vsrc=tema&vsruid=pravo>
- Rejstřík škol a školských zařízení [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [cit. 14. 10. 2020]. Dostupné z: <https://rejstriky.msmt.cz/rejskol/>
- *Rozsudek*. 28. díl. Spor o dům [epizoda televizního seriálu]. ČT 1, 22. 2. 2016. Dostupné také z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10702670652-rozsudek/415235100181007-spor-o-dum/>
- *Rozsudek*. 37. díl. Stopa č. 33 [epizoda televizního seriálu]. ČT 1, 2. 9. 2019. Dostupné také z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10702670652-rozsudek/417235100181002-stopa-c-33/>

- Sebemilenec [film]. Režie Filip RENČ. Česká republika, 2013. Dostupné také z: <https://www.youtube.com/watch?v=4rQ2WzV7et0>
- Série REALITNÍ NINJA: 11. Jak funguje insolvence [video]. Zveřejněno 26. 8. 2020. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=m4i7qHwOE7I>
- TOMÍČEK, Petr. Kardinál Dominik Duka a advokát Ronald Němec u Nejvyššího soudu neuspěli s dovoláním proti zamítnutí žaloby, kterou podali na Centrum experimentálního divadla Brno a Národní divadlo v Brně. In: *Nejvyšší soud* [online]. 11. 5. 2021 [cit. 21. 5. 2021]. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/Proverejnostamedia~TiskovezpravyNejvyssihosoudu~Kardinal_Dominik_Duka_a_advokat_Ronald_Nemec_u_Nejvyssiho_soudu_neuspeli_s_dovolanim_proti_zamitnuti_zaloby__kterou_podali_na_Centrum_experimentalniho_divadla_Brno_a_Narodni_divadlo_v_Brne~?open&lng=CZ
- Trestní řízení. In: *Policie České republiky* [online]. [cit. 5. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/trestni-rizeni.aspx>
- Zpravodajství: Na obviněného byla uvalena vazba. In: *Policie České republiky* [online]. 17. 2. 2014 [cit. 5. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/na-obvineneho-uvalena-vazba-726417.aspx>

Zákony a ostatní právní předpisy

- Usnesení č. 2/1993 Sb. o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 22. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>
- Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 30. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-120#cast1>
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 5. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>
- Zákon č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 21. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198?text=antidiskrimina%C4%8Dn%C3%AD+z%C3%A1kon>
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. In: *zákony pro lidi* [online]. [cit. 24. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>
- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 30. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-283>

- Zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád. In: Zákony pro lidi [online]. [cit. 30. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-358?text=z%C3%A1kon+o+not%C3%A1%C5%99%C3%ADch>
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Zákony pro lidi [online]. [cit. 5. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
- Zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, školním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. In: Zákony pro lidi [online]. [cit. 22. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>.
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících, a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů. In: Zákony pro lidi [online]. [cit. 30. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6#cast1>
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii. In: Zákony pro lidi [online]. [cit. 30. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-85#cast1>
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zákony pro lidi [online]. [cit. 22. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: Zákony pro lidi [online]. [cit. 5. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>
- Nařízení vlády č. 123/2018 Sb., o stanovení maximálního počtu hodin výuky financovaného ze státního rozpočtu pro základní školu, střední školu a konzervatoř zřizovanou krajem, obcí nebo svazkem obcí. In: Edu.cz [online]. [cit. 22. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/nv-123-2018.pdf>
- Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. In: Edu.cz [online]. [cit. 22. 5. 2021]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/12/27-2016-1.1.2021.pdf>
- Obecně závazná vyhláška obce Brandýsek č. 6/2019, kterou se stanoví společný školský obvod základní školy. In: Obec Brandýsek [online]. [cit. 22. 5. 2021]. Dostupné z: https://www.brandysekc.cz/assets/File.ashx?id_org=928&id_dokumenty=34584

Ostatní

- TRŽILOVÁ, Jitka. *Dotazníkové šetření: Evaluace k tématu orgány právní ochrany*. 7. 5. 2021. Data uložena v archivu autorky.
- TRŽILOVÁ, Jitka. *Dotazníkové šetření: Evaluace k tématu procesní právo*. 14. 5. 2021. Data uložena v archivu autorky.
- TRŽILOVÁ, Jitka. *Dotazníkové šetření: Evaluace k tématu trestní právo hmotné*. 21. 5. 2021. Data uložena v archivu autorky.
- TRŽILOVÁ, Jitka. *Dotazníkové šetření: Učební materiály používané při výuce práva na čtyřletých gymnáziích*. 16. 10. 2020–30.10.2020. Data uložena v archivu autorky.

Seznam zkratek

aj.	a jiné
apod.	a podobně
CD	kompaktní disk (CD – ROM)
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
GPS	globální polohový systém
MHD	městská hromadná doprava
min.	minimálně
např.	například
odst.	odstavec
OP	občanskoprávní poradna
OSN	Organizace společenost národů
PHmax	maximální počet vyučovacích hodin
pozn. red.	poznámka redakce
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP G	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
Sb.	sbírka (sbírky)
sp. zn.	spisová značka
SŠ	střední škola
ŠVP	Školní vzdělávací program
TČ	trestný čin
TŘ	trestní řád
TZ	trestní zákoník

VŠ   vysoká škola

ZSV   základy společenských věd

Seznam grafů a tabulek

Seznam grafů

Graf č. 1: Pohlaví vyučujících.....	30
Graf č. 2: Délka praxe	31
Graf č. 3: Celkový počet vyučovacích hodin věnovaných právu.....	32
Graf č. 4: Učební materiály používané při výuce práva.....	33
Graf č. 5: Počet respondentů využívající při výuce učebnice	34
Graf č. 6: Používané učebnice při výuce práva	35
Graf č. 7: Spokojenost s používanou učebnicí	36
Graf č. 8: Požadované typy úloh	36
Graf č. 9: Další požadavky na učební materiály	37
Graf č. 10: Používání jiných učebních materiálů	38
Graf č. 11: Zdroj dalších učebních materiálů	39
Graf č. 12: Materiály z internetu	39
Graf č. 13: Odpovídají učební materiály požadavkům RVP	40

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Využívání učebnic při výuce práva	40
Tabulka č. 2: Spokojenost s učebnicemi	41
Tabulka č. 3: Učební materiály	42
Tabulka č. 4: Požadované typy úloh	43

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Klasifikace základních metod vyučování dle Maňáka
- Příloha č. 2: Dotazník k diplomové práci Učební pomůcky využívané při výuce práva na čtyřletých gymnáziích
- Příloha č. 3: Ukázka z učebnice Odmaturuj! ze společenských věd
- Příloha č. 4: Ukázka z učebnice Společenské vědy pro střední školy – 3. díl
- Příloha č. 5: Ukázka z učebnice Právo pro střední školy
- Příloha č. 6: Ukázka úloh a úkolů k procvičení v publikaci Společenské vědy pro střední školy: Pracovní sešit
- Příloha č. 7: Ukázka pracovního listu v publikaci Právo pro střední školy

Příloha č. 1: Klasifikace základních metod vyučování dle Maňáka

- A. Metody z hlediska pramene poznání a typu poznatků – aspekt didaktický
  - I. Metody slovní
    - a. Monologické metody
    - b. Dialogické metody
    - c. Metody písemných prací
    - d. Metody práce s učebnicí, knihou, textovým materiálem
  - II. Metody názorně-demonstrační
    - a. Pozorování předmětů a jevů
    - b. Předvádění (předmětů, činností, pokusů, modelů)
    - c. Demontrace statických obrazů
    - d. Projekce statická a dynamická
  - III. Metody praktické
    - a. Návčik pohybových a praktických dovedností
    - b. Laboratorní činnosti žáků
    - c. Pracovní činnosti (v dílnách, na pozemku)
    - d. Grafické a výtvarné činnosti
- B. Metody z hlediska aktivity a samostatnosti žáků – aspekt psychologický
  - I. Metody sdělovací
  - II. Metody samostatné práce žáků
  - III. Metody badatelské, výzkumné, problémové
- C. Charakteristika metod z hlediska myšlenkových operací – aspekt logický
  - I. Postup srovnávací
  - II. Postup induktivní
  - III. Postup deduktivní
  - IV. Postup analyticko-syntetický
- D. Varianty metod z hlediska fází výchovně vzdělávacího procesu – aspekt procesuální
  - I. Metody motivační
  - II. Metody expoziční
  - III. Metody fixační
  - IV. Metody diagnostické
  - V. Metody aplikační
- E. Varianty metod z hlediska výukových forem a prostředků – aspekt organizační
  - I. Kombinace metod s vyučovacími formami

- II. Kombinace metod s vyučovacími pomůckami
- F. Aktivizující metody – aspekt interaktivní
  - I. Diskuzní metoda
  - II. Situační metoda
  - III. Inscenační metody
  - IV. Didaktické hry
  - V. Specifické metody

Zdroj: Školní didaktika, 2009

Příloha č. 2: Dotazník k diplomové práci Učební pomůcky využívané při výuce práva na čtyřletých gymnáziích

Dobrý den,

jmenuji se Jitka Tržilová a studuji na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci 2. ročník navazujícího studia (nMgr.), obor Učitelství OV a ZSV pro 2. stupeň ZŠ a SŠ a Učitelství ČJ pro 2. stupeň ZŠ. Prosila bych o vyplnění anonymního dotazníku, který je součástí mé práce. Diplomová práce se zabývá využívání a analýzou používaných učebních materiálů při výuce práva na čtyřletých gymnáziích. Za vyplnění dotazníku předem děkuji.

1. Jste:
  - a. muž
  - b. žena
2. Jak dlouho vyučujete předmět ZSV?
  - a. 0-5 let
  - b. 6-10 let
  - c. 11-20 let
  - d. více než 20 let
3. Jakou hodinovou dotaci má na vaší škole věnujete výuce práva (celkový počet hodin)?
4. Jaké učební materiály při výuce používáte?
  - a. učebnice
  - b. pracovní listy
  - c. prezentace
  - d. videa a filmy
  - e. názorné pomůcky
  - f. jiné (napište jaké)
5. Využíváte při výuce práva učebnice?
  - a. ano
  - b. ne
6. Jakou učebnici při výuce práva využíváte? (odpovězte pouze pokud jste u předchozí otázky odpověděli č. 5 ano)
  - a. učebnice Společenské vědy pro střední školy, 3. díl; Horecký a kol., nakl. Didaktis

- b. pracovní sešit Společenské vědy pro střední školy, 3. díl; Horecký a kol., nakl. Didaktis
  - c. učebnice Právo pro střední školy (Ryska, Puškinová) – bez úkolů k procvičování, nakl. Eduko
  - d. učebnice Právo pro střední školy (Ryska, Puškinová) – s úkoly k procvičování, nakl. Eduko
  - e. učebnice Člověk jako občan a světoobčan: politologie, právo a mezinárodní vztahy pro střední školy (Šil, Karolová), nakl. Olomouc
  - f. jinou (uveďte jakou)
7. Jste s učebnicí spokojen? (odpovězte pouze pokud jste u předchozí otázky odpověděli č. 5 ano)
- a. ano
  - b. spíše ano
  - c. spíše ne
  - d. ne (napište proč)
8. Jaké typy úloh byste v učebnicích uvítali? (odpovězte pouze pokud jste u předchozí otázky odpověděli č. 5 ano)
- a. výkladové
  - b. procvičující
  - c. aktivizující
  - d. praktické
  - e. jiné (napište jaké)
9. V učebnicích byste dále více ocenili (odpovězte pouze pokud jste u předchozí otázky odpověděli č. 5 ano)
- a. více výkladu, informací
  - b. více ukázek praxe, více praktických cvičení
  - c. více testů k procvičení
  - d. více samostatných úkolů
  - e. více skupinových úkolů
  - f. jiné (napište co)
10. Využíváte při výuce práva i jiné materiály, než jsou učebnice?
- a. ano (napište jaké)
  - b. ne

11. Jaké učební materiály používáte? (Pokud jste na předchozí otázku odpověděli ne, přeskočte na následující otázku.)

- a. vlastní učební materiály
- b. materiály od jiných učitelů
- c. materiály z internetu
- d. jiné (jaké?)

12. Pokud využíváte materiály z internetu, jedná se především o (doplňte).

- a. pracovní listy
- b. videa
- c. prezentace
- d. jiné (jaké)

13. Reflektují Vámi využívané materiály požadavky z RVP?

- a. ano
- b. spíše ano
- c. spíše ne
- d. ne

Příloha č. 3: Ukázka z učebnice Odmaturuj! ze společenských věd

Soudní řízení se dělí na sporná a nesporná. Ve **sporném řízení** (např. spor o výši dlužné částky ze závazku) stojí **proti sobě dvě strany**, které jsou vzájemně ve **sporu**. V **nesporném řízení** tomu tak není, neboť mezi účastníky řízení žádný **spor být nemusí**, avšak o dané záležitosti není oprávněn rozhodnout nikdo jiný než soud (např. řízení o pozůstalosti, řízení o svéprávnosti).

Struktura občanského soudního řízení:

- **zahájení řízení** (návrh, žaloba),
- **průběh řízení** (dokazování),
- **zakončení řízení** (vynesení rozhodnutí). ⁴¹

Řízení se zahajuje zpravidla na **návrh** toho, kdo se domáhá rozhodnutí, ve sporném řízení se tento návrh nazývá **žalobou**. Soudní řízení má pak jasně označené účastníky.

SPORNÉ SOUDNÍ ŘÍZENÍ	NESPORNÉ SOUDNÍ ŘÍZENÍ
žalobce – ten, kdo uplatňuje svá práva (např. věřitel)	navrhovatel – ten, kdo podal návrh na zahájení řízení (např. zdravotní ústav v řízení o svéprávnosti)
žalovaný – ten, po kom je ve sporném řízení požadováno splnění povinnosti (např. dlužník)	ten, kterého zákon za účastníka označuje (např. manžel zůstavitele v řízení o pozůstalosti)
vedlejší účastník – může do řízení vstoupit, a to na straně žalobce nebo žalovaného, neboť má zájem na úspěchu jedné z těchto stran (např. matka nezletilého dítěte v řízení o určení otcovství, v němž toto dítě žaluje možného otce)	ten, o jehož právech a povinnostech má být v řízení jednáno (např. osoba, která má být omezena ve svéprávnosti)

Účastníci občanského soudního řízení

Zahájení řízení

Návrh (žaloba) musí obsahovat **označení navrhovatele (žalobce)** a ve sporném řízení i **žalovaného** (jméno, bydliště, příp. rodná čísla, identifikační číslo), **vyličení** rozhodujících skutečností věci, **návrhy** důkazů k tvrzení navrhovatele (žalobce) a formulaci toho, **čeho se navrhovatel (žalobce) domáhá**.

Návrhem může být požadováno **rozhodnutí** ve věci:

- **osobního stavu** (např. rozvodu manželství, svéprávnosti, prohlášení za mrtvého ⁴²);
- **plnění**, které vyplývá ze zákona, z právního vztahu (platby za dodané zboží) nebo z porušení práva (pokuty, náhrady škody apod.);
- **určení**, zda existuje právní vztah nebo právo (určovací žaloba, např. zda byla smlouva platně uzavřena).

Průběh řízení

Po podání návrhu soud zkoumá, zda jsou naplněny podmínky řízení, tedy zda může ve věci rozhodovat. Následně návrh na zahájení řízení rozešle dalším účastníkům řízení (žalovanému) a uloží jim, aby se k němu vyjádřili. Soud nařídí na určitý den **jednání** a vyzve účastníky a případné svědky, aby se k jednání dostavili.

V průběhu jednání se provádí **dokazování**. Je nezbytné, aby účastníci všechna tvrzení a všechny důkazy, které mají k dispozici, uvedli již před tímto jednáním nebo v jeho rámci. K později uplatněným důkazům nebo tvrzením

⁴¹ Velkým problémem justice je její **přetíženost** a s tím související délka soudních řízení. **Průměrná délka občanského soudního řízení** v roce 2011 byla 559 dní (tedy přibližně rok a půl). I přesto česká justice patří v Evropě k těm nejrychlejším. Pokud je však řízení nepřiměřeně dlouhé (přiměřenou délku trvání ale nelze obecně určit, neboť každé řízení se musí posuzovat individuálně), mohou účastníci tohoto řízení žádat náhradu nemajetkové újmy v penězích. Výše činí 15–20 tisíc Kč za jeden rok řízení.

PRŮMĚRNÁ DÉLKA ŘÍZENÍ (V ŘÁDU DNŮ) – OKRESNÍ SOUDY				
2008	2009	2010	2011	
426	309	282	284	

Průměrná délka řízení okresních soudů
(zdroj: Ministerstvo spravedlnosti)

PRŮMĚRNÁ DÉLKA ŘÍZENÍ (V ŘÁDU DNŮ) – KRAJSKÉ SOUDY				
2008	2009	2010	2011	
939	699	631	559	

Průměrná délka řízení krajských soudů
(zdroj: Ministerstvo spravedlnosti)

⁴² V květnu 2012 Městský soud v Praze **prohlásil za mrtvého** podnikatele Jana M. Ten zmizel v roce 2008 ve francouzském Nice, kam odletěl na obchodní schůzku. Návrh na prohlášení muže za mrtvého podala jeho manželka.

Nice je oblíbeným místem uzavírání obchodních smluv.

by soud již nepřihlížel. Je-li dokazování složitější, může soud **jednání odročit** na jiný den.

Pokud má soud účastníky tvrzený skutkový stav za dostatečně prokazaný, může rozhodnout o tom, že další důkazy již neprovede. Po skončení dokazování vyzve soud účastníky k závěrečným přednesům a následně vynese **rozhodnutí**.

Výše popsané řízení (sporné i nesporné) se nazývá **řízením nalézacím** (nalézá se v něm právo). Vynesení rozhodnutí, zejména ve sporném řízení, kde je žalovanému stanovena povinnost, ještě neznamená, že žalovaný tuto svou povinnost dobrovolně splní. Nesplní-li ji, může žalobce zahájit další řízení – **vykonávací** (příp. exekucní), v němž soud (příp. exekutor) plnění od žalovaného vymůže.

Principy občanského soudního řízení

SPORNÉ SOUDNÍ ŘÍZENÍ	NESPORNÉ SOUDNÍ ŘÍZENÍ
princip dispoziční – soud rozhoduje o návrhu tak, jak jej žalobce uplatnil	princip oficiality – soud může zahájit řízení i bez návrhu; může rozhodnout i jinak, než navrhol
princip projednací – soud přihlíží pouze k tvrzením účastníků řízení a projednává pouze důkazy, které účastníci navrhli	princip vyšetřovací – soud je oprávněn i povinen sám vyhledávat důkazy
princip koncentrační – řízení se dělí na určité fáze, v pozdější fázi není možné uplatnit nová tvrzení a nové důkazy	princip jednotnosti řízení – řízení tvoří jeden celek, je možné provádět nové důkazy a uvádět nová tvrzení i v pozdějších fázích řízení

Principy občanského soudního řízení

Náklady řízení nesou účastníci, za návrh na zahájení řízení se hradí soudní poplatek.

Zakončení řízení a možnost uplatnění opravných prostředků

Soud rozhoduje ve věci samé **rozsudkem** ⁴³. **Usnesením** rozhoduje zejména o věcech, které se týkají vedení řízení, výjimečně také ve věci samé.

Zvláštní formou rozhodnutí soudu je **platební rozkaz**, v němž soud bez slyšení žalovaného stanoví, aby zaplatil žalobci danou pohledávku a náklady řízení. ^{T20}

Pokud účastník soudního řízení s rozhodnutím soudu nesouhlasí, může uplatnit tzv. **opravné prostředky**:

- **řádné** – mají **odkladné účinky** a dokud je soud neprojedná, nemůže nabyt rozhodnutí právní moci. Patří sem **odvolání**, na jehož základě rozhodnutí přezkoumává soud vyšší instance, a dále např. **odpor**, který se podává proti platebnímu rozkazu;
- **mimořádné** – uplatňují se obvykle až po **vyčerpání řádných opravných prostředků** a v případě, že rozhodnutí již nabylo právní moci. K mimořádným opravným prostředkům patří zejména **dovolání** (na návrh účastníka řízení, který musí být v řízení povinně zastoupen advokátem, přezkoumá rozhodnutí Nejvyšší soud České republiky), **žaloba na obnovu řízení** (pokud se objevily nové skutečnosti, důkazy) nebo **žaloba pro zmatečnost** (v případě, že soudní řízení neproběhlo v souladu se zákonem).

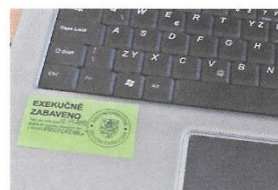
43 **Rozsudek** se skládá z několika částí: úvodní část, výrok, odůvodnění, poučení, den a místo rozhodnutí. Nejdůležitější částí je **výrok**. Ten může vypadat např. takto:

- I. Žalovaný je povinen žalobci zaplatit 15 000 Kč do tří dnů od právní moci rozhodnutí.
- II. Žalovaný je dále povinen zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení ve výši 5 413 Kč do tří dnů od právní moci rozhodnutí.

Soudní řízení je ukončeno vynesením rozsudku.

T20 **Platební rozkaz** je výhodný pro věřitele, neboť mu šetří časové náklady. Platební rozkaz totiž zkracuje soudní řízení, jelikož soud bez slyšení žalovaného dlužníka rozhodne o zaplacení dané pohledávky věřiteli. Ovšem podle § 72 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, platební rozkaz **nemůže být vydán**, pokud není znám pobyt žalovaného dlužníka, nebo v případě, že by měl být platební rozkaz doručen žalovanému do ciziny.

Pokud dlužník do 15 dní po vydání platebního rozkazu nepodá odpor, může mu hrozit exekuce.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- Znění občanského soudního řádu je dostupné na webových stránkách Portálu veřejné správy: <http://www.portal.gov.cz>.

Příloha č. 4: Ukázka z učebnice Společenské vědy pro střední školy – 3. díl

Občanské soudní řízení

Neboj, soudce tě má rád.

Jak soudce pozná, co je pravda? Hledá vůbec pravdu, právo nebo snad obojí? V jaké roli se můžeme před soudcem objevit? Najdeme u soudu ochranu, či pomoc?

Práva daná zákonem by byla bez zajištění jejich ochrany státními orgány k ničemu. Účelem občanského soudního řízení je zajistit právo každého domoci se ochrany svých práv a zájmů. Toto soudní řízení odlišuje od řízení trestního, v němž se v zásadě nerozhoduje o právech účastníka (např. na zaplacení kupní ceny), ale o vině a trestu (např. v případě vraždy). Pokud nám tedy někdo nechce zaplatit kupní cenu nebo mzdu, obrátíme se na soud. Ten pak v nalézacím řízení zkoumá, zda v daném případě existují práva chráněná práva a zájmy osoby, která se na soud obrátila, a následně vydá o právech a povinnostech autoritativní rozhodnutí. Soud tak v řízení nalézá a vykládá (interpretuje) právo. Pokud nejsou povinnosti stanovené soudním rozhodnutím osobou, již byly uloženy, dobrovolně splněny, může soud nařídít výkon rozhodnutí nebo provedení exekuce. Každý typ řízení má svá zákonná procesní pravidla.

V současnosti rozlišujeme dva základní typy nalézacích řízení: řízení sporné (jehož pravidla jsou obsažena především v občanském soudním řádu) a nesporné (jehož pravidla jsou obsažena především v zákoně o zvláštních řízeních soudních). Toto dělení je založeno na postavení účastníků řízení. (Účastník může být v soudním řízení samozřejmě zastoupen profesionálem – obvykle advokátem.)

Řízení sporné je zásadně zahájeno na základě žaloby: Účastníci jsou označováni jako žalobce a žalovaný a výsledkem řízení je závislý především na aktivitě účastníků řízení (příkladem je spor o zaplacení kupní ceny za zboží). Pro toto řízení je charakteristické, že jeho účastníci mají na výsledku řízení protikladné zájmy. Oproti tomu ochranu některých práv a zájmů považuje stát za natolik významnou, že umožňuje soudu zahájit řízení i bez návrhu – žaloby (např. řízení ve věcech péče o nezletilé děti). Hovoříme pak o **nesporném řízení** a jeho účastníci jsou obvykle označováni podle svého **právního postavení** (ve věci péče o nezletilé dítě by to byli: nezletilý, otec a matka). Soud vystupuje v těchto řízeních aktivněji (např. na rozdíl od sporného řízení je povinen provádět i důkazy, které účastníci nenavrhnou).

Praxe

Dobrá pověst známých osobností
Mezi mediálně vděčná soudní řízení patří řízení ve věcech ochrany osobnosti. Žalobci domáhají se ochrany jsou často veřejně známé osobnosti z umělecké sféry (např. **Helena Vondráčková**) či politici (např. **Jiří Paroubek**). Na straně žalovaných obvykle stojí média, která měla práva žalobce porušit. Ochrana subjektivních práv a zájmů poskytovaná v těchto řízeních soudem spočívá např. v ochraně důstojnosti nebo cti dané osoby (např. problém kreslených vtípů zaměřených na danou osobnost). Obecně ale platí, že ochrana osobnosti je u osob, které dobrovolně vstoupily do veřejného života, nižší. Jinými slovy: Veřejné osoby zpravidla musí být připraveny snášet větší míru zásahů do svého soukromí.

Není účastník jako účastník
Naprostá většina jednání v občanském soudním řízení probíhá veřejně. To znamená, že kdokoli může přijít k soudu a být přítomen jednání jako veřejnost. Takové osoby lze však z jednání i vyloučit, pokud by rušily průběh jednání nebo pokud by mohlo dojít k ohrožení obchodního tajemství, mravnosti či důležitého zájmu účastníka. Proto je třeba odlišovat účastníka řízení, který má v řízení práva a povinnosti, od osoby, která se v řízení účastní jako veřejnost. Zatímco pro účastníka řízení bude výsledkem soudního řízení závazné rozhodnutí soudu o jeho právech a povinnostech, pro jiné osoby to až na výjimky neplatí. Účast veřejnosti na soudních jednáních je pak jedním z prostředků kontroly výkonu státní (přesněji soudní) moci.

V právní filozofii se vyskytly různé názory na ideální způsob výkladu práva soudcem.
Textualisté trvali na tom, aby se soudce při rozhodování striktně držel textu zákona, a tedy hledal čistě jeho jazykový význam.
Opačný názor zastávali stoupenci **přírozeno-právní teorie**, podle nichž existuje nezávisle na textech zákona a vůli člověka tzv. **přírozené právo** (jednoduše řečeno **spravedlnost**). Pokud bude text zákona s **přírozeným právem** v rozporu, neměl by soudce zákon použít.
Má podle vás soudce přihlížet i k něčemu dalšímu?

Rozsudek z hospody
„Protáhlo se mi předchozí jednání!“ – těmito slovy omlouval soudce fakt, že nepřišel na jednání, které měl soudit. My však víme, že vůbec nebyl v soudní budově! Byl snad v **hospodě U Vraha**? Aby zakryl svou chybu, vymyslel si průběh jednání a vydal rozhodnutí, jako by se nic nestalo. „**Sprosťáči!**“ říká jedna z dotčených stran. „Takto vypadají nezávislé české soudy. Bič na ně!“ uvedl advokát, který však chtěl zůstat v anonymitě.

ZÁSADA ROVNOSTI
Klíčovou zásadou občanského soudního řízení je **zásada rovnosti účastníků**. Ta vyplývá mimo jiné z Ústavy ČR. Proto jsou práva účastníků řízení stejná, aniž by záleželo na tom, zda jde o fyzickou osobu, právnickou osobu, nebo dokonce stát. V praxi se jedná například o právo každého účastníka navrhnout důkazy k prokázání svých tvrzení. Nezbytným předpokladem pro zajištění rovnosti účastníků je i nezávislost a nestrannost soudce.

Procesní pravidla jsou do značné míry závislá na kulturní tradici. V některých zemích proto vedle soudů tak, jak je známe my, fungují soudy založené na tradicích konkrétního etnika. Typickým příkladem jsou kmenové, tzv. **náčelnické soudy** v Jihoafrické republice. Praxe **JAK JE TOMU JINDE?** těchto soudů směřuje podle vědeckých výzkumů častěji k dosažení smírného vyřešení sporu mezi účastníky než k autoritativnímu rozhodnutí, které je zpravidla typické pro soudnictví našeho typu. Zajímavá je i příčina tohoto jevu. U těchto soudů rozhodují převážně charismatičtí kmenoví vůdci respektovaní svým lidem. Proto svou autoritou strany sporu snáze přesvědčí, aby jej vyřešily smírně.

Přislušníci početného jihoafrického kmene Zulu

32 SOUKROMÉ PRÁVO – OBČANSKÉ PRÁVO

Jak již bylo řečeno, **sporné soudní řízení** je zahájeno **žalobou**. Ta musí obsahovat řadu náležitostí: Musí z ní být mimo jiné patrné označení účastníků řízení a soudu i to, **čeho se žalobce domáhá**. Žaloba musí být podepsaná a opatřena datem. Už žalobou plní žalobce své základní povinnosti, které v řízení má: Jedná se o tzv. břemena, a to **břemeno tvrzení** a **břemeno důkazní**. Žalobce musí popsat skutečnosti, o které své právo uplatněné žalobou opírá (břemeno tvrzení), a označit důkazy k prokázání svých tvrzení (břemeno důkazní). Domáhat se může především rozhodnutí o osobním stavu (např. o rozvodu), o splnění povinnosti (např. zaplacení kupní ceny) nebo určení, zda existuje právní vztah nebo právo (např. určení svého vlastnictví k věci).

Pokud má žaloba všechny potřebné náležitosti, soud ji projedná zpravidla na ústním jednání. V občanském soudním řízení je věc projednávána a rozhodována obvykle pouze jedním soudcem – tzv. **samosoudcem** (výjimkou

Jednání probíhá v soudní síni.

jsou např. pracovněprávní spory, které rozhoduje senát složený z jednoho soudce a dvou laických přísedících). Základ jednání spočívá v provádění **dokazování**, tj. v provádění jednotlivých důkazů navržených žalobcem či žalovaným k prokázání jejich tvrzení.

Soud o žalobě rozhodne zpravidla **rozsudkem**, kterým žalobě buď **vyhoví**, nebo ji **zamítne**. Výsledek závisí na průběhu jednání a především na dokazování. Civilní řízení je v českém

právu založeno na tzv. **dvojinstančnosti**, což znamená, že rozsudek je možné ve stanovené lhůtě (15 dnů) napadnout **odvoláním**. Odvolací soud přezkoumá rozsudek, a pokud jej shledá vadným, může ho **změnit** či **zrušit** a věc vrátit zpět soudu první instance (např. pokud věc chybně právně posoudil nebo neprovedl navržené důkazy potřebné k prokázání tvrzení účastníků).

Pokud rozsudek není napaden odvoláním nebo je odvolacím soudem potvrzen, stává se **pravomocným** – je tedy zásadně nezměnitelný a pro účastníky řízení závazný. Pravomocný rozsudek se následně stává **vykonatelným**, což znamená, že se lze domáhat splnění povinností stanovených rozsudkem i proti vůli účastníka, kterému byly povinnosti uloženy. Pouze u vykonatelných rozsudků, jež nebyly dobrovolně splněny, lze provést **výkon rozhodnutí** či **exekuci**. Podle současné právní úpravy je ve vykonávacím/exekučním řízení provádí zásadně **soud** nebo **soudní exekutor**.

Občanský soudní řád poskytuje i zvláštní, tzv. **mimořádné opravné prostředky**, kterými lze napadnout již pravomocná rozhodnutí a umožnit tak dosažení jejich zrušení. Nejtypičtějším z nich je **dovolání** podávané k **Nejvyššímu soudu ČR**.

Podle **občanského soudního řádu** může být jako důkaz použito cokoliv, čím je možné zjistit účastníkem tvrzené skutečnosti. Nejčastěji pak jako důkaz slouží **výslech svědka, znalecký posudek** (např. znalece se specializací na ceny a odhady nemovitostí k určení ceny domu), **zprávy a vyjádření různých orgánů** (zpráva obce o pověsti jejího občana apod.), **listiny** (smlouvy aj.), **ohledání** (např. vadného zboží) a **výslech účastníků**. Účastníci řízení mají právo se k provedeným důkazům vyjadřovat a klást svědkům otázky. Provedené důkazy soud zhodnotí a záleží na něm, jaké z nich vyvodí závěry. Jde o tzv. **zásadu volného hodnocení důkazů**. Důkaz výslechem účastníka má spíše podpůrný význam. Na rozdíl od svědka nehrozí účastníkovi, který nevypraví pravdu, trestní stíhání pro křivou výpověď. Proto soudy přistupují k tomuto důkazu se zvláštní opatrností.

Během **výslechu svědka nebo účastníka řízení** se mohou hodit i poznatky **psychologie**. Je nepochybné, že vhodně položenými otázkami lze ovlivnit svědkovu odpověď. Proto by soudce neměl připustit pokládání **otázek návodných** nebo **klamavých**. Návodná otázka vnucuje dotazované osobě odpověď – mohlo by jít např. o větu *Jistě jste považoval za nutné vrátit věc zpět kupujícímu?* Klamavé jsou otázky, které předpokládají existenci skutečnosti, která zatím nebyla potvrzena. Takovou otázkou by mohla být např. věta *Proč jste mu ublížil?* v situaci, kdy ještě nebylo svědkem potvrzeno, že někomu ublížil.

JAK TO SOUVISÍ S...

Praxe

Co vlastně chce?

Návrh žalobce (tzv. petit) soudy, např. v případě nezaplacení kupní ceny za dodané zboží, je typicky formulován následujícím způsobem: „Žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku 100 000 Kč s úroky z prodlení ve výši 7,75 % ročně od 1. 8. 2010 do zaplacení a nahradit mu náklady soudního řízení, to vše do tří dnů od právní moci rozsudku.“ Z takového návrhu je zřejmé, **čeho se žalobce domáhá**, a soud proto může návrh projednat a rozhodnout o něm. Pro úspěch žalobcovy návrhu je pak rozhodující, zda jeho tvrzení odůvodňují právo na zaplacení kupní ceny a zda se mu podařilo v řízení tato tvrzení prokázat.

Nepřípustné důkazy

Ne každý způsob dokazování je v občanském soudním řízení přípustný. **Ústavní soud ČR** shledal nepřipustným provedení důkazu přepisem či poslechem audio-nahrávky telefonického rozhovoru, pokud k provedení takového důkazu nedala souhlas osoba, která se hovorů účastnila. Dokazováním audionahrávkou by bylo podle **Ústavního soudu ČR** porušeno právo na ochranu tajemství zprávy podávané telefonem. Podle odborníků jsou takto chráněny pouze projevy osobní povahy, např. soukromý rozhovor v restauraci. Oproti tomu např. nahrávka pohovoru mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem zachycující diskriminaci zaměstnance osobní povahy nemá.

Zvukový záznam není jako důkaz vždy přípustný.

ství zprávy podávané telefonem. Podle odborníků jsou takto chráněny pouze projevy osobní povahy, např. soukromý rozhovor v restauraci. Oproti tomu např. nahrávka pohovoru mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem zachycující diskriminaci zaměstnance osobní povahy nemá.

Drahé popelnice

Pokud není soudní nebo jiné vykonatelné rozhodnutí dobrovolně splněno, může se to dlužníkovi v budoucnu drazce nevyplatit. To se ukázalo v řadě případů nezaplacených ročních poplatků za komunální odpad. Přestože původní dlužná částka činila např. 500 Kč, v důsledku provedení exekuce soudním exekutorem musel dlužník nakonec zaplatit částku přesahující 12 000 Kč. Jinak se dlužník vystavoval např. nebezpečí zabavení a prodeje svých věcí. Exekuce nebo **výkon rozhodnutí** tedy může být pro dlužníka nákladnou záležitostí.

Průběh soudního jednání můžete zhlédnout v interaktivní podobě na webových stránkách **Ministerstva spravedlnosti ČR**:

<http://portal.justice.cz/animage/pujcka.html>

Jak vypadá občanské soudní řízení ve Spojených státech amerických, přesvědčivě ukazuje režisér Francis Ford Coppola ve snímku *Vyvolávač deště* (1997).

Z filmu *Vyvolávač deště* (1997).

5 OBČANSKÉ SOUDNÍ ŘÍZENÍ

5.1 POJEM A PRAMENY OBČANSKÉHO SOUDNÍHO ŘÍZENÍ

Pojem. *Občanské soudní řízení je postup soudu v součinnosti s účastníky řízení za účelem spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků.*

Prameny. Postup soudu je upraven obsáhlým zákonem nazvaným **občanský soudní řád**. Ten obsahuje zejména ustanovení o pravomoci a příslušnosti soudů, o účastnících řízení, o zahájení, průběhu a ukončení řízení, o opravných prostředcích proti rozsudkům a usnesením soudů, o správním soudnictví a o výkonu soudního rozhodnutí (o **exekuci**). K tomu je důležitým pramenem **exekuční řád**.

Označení „občanské“ může vyvolat mylný dojem, že toto řízení se týká jen občanského práva, popř. pouze občanů jako fyzických osob. Podle těchto právních norem u soudů projednávají téměř **všechny záležitosti (kromě trestných činů)**; účastníky občanského soudního řízení mohou být **osoby fyzické i právnické**.

5.2 PRŮBĚH OBČANSKÉHO SOUDNÍHO ŘÍZENÍ

5.2.1 PRVNÍ STUPEŇ ŘÍZENÍ

Orgány příslušné k řízení. V **prvním stupni** (v první **instanci**) jsou zásadně **příslušné okresní soudy**. Existují však **výjimky**, kdy v prvním stupni **rozhodují krajské soudy**. Nejvíce těchto výjimek je v obchodních záležitostech.

Místně příslušný k řízení je obecný soud žalovaného. U **občana** je to soud, v jehož obvodu má občan své **bydliště**. U **právnické osoby** soud, v jehož obvodu má tato osoba své **sídlo**.

Kdo jedná a rozhoduje. V řízení jedná a rozhoduje **jediný soudce (samosoudce)**. Jen některé záležitosti stanovené zákonem musí projednávat a rozhodovat **soudní senát (pracovněprávní spory)**.

Zahájení řízení se většinou uskutečňuje na **písemný návrh** účastníka.

Při **nesporném řízení** návrh podává **navrhovatel**, druhou stranou je **ten, o jehož právech a povinnostech se jedná**.

```

graph TD
    S[soud] --> Z[žalobce]
    S --> Ž[žalovaný]
    Z <--> Ž
    
```

Navrhovatel může uplatnit, aby soud rozhodl:

- **o osobním stavu** (např. o rozvodu manželství, o určení otcovství, o osvojení) nebo
- **o splnění povinnosti**, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu (např. ze smlouvy) nebo z porušení práva (o náhradě škody) nebo
- **o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není** (tzv. určovací žaloba).

postup soudu = proces

občanské soudní řízení

občanské právo procesní

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád

Exekuce = výkon rozhodnutí

Předmětem občanského soudního řízení může být:
dědické řízení, obchodní spory, ochrana osobnosti, prohlášení za mrtvého, výchova a výživa dětí, pracovní spory atd.

Instance = stupeň řízení

Příklady nesporného řízení
dědické řízení, řízení o výživě a výchově dětí

Příklady sporného řízení
řízení o neplatnosti výpovědi, o úhradě dluhu nebo o náhradě škody

80

OBČANSKÉ SOUDNÍ ŘÍZENÍ

Při **sporném řízení** se návrh nazývá **žaloba** a účastníci řízení jsou **žalobce** a **žalovaný**.

Žaloba musí obsahovat **předepsané náležitosti**. K návrhu se připojují listinné důkazy.

Některá řízení může soud zahájit i bez návrhu (např. ve věcech péče o nezletilé, o opatrovnictví, o prohlášení za mrtvého, o dědictví).

Průběh řízení. Soudní řízení probíhá **formou veřejného ústního jednání**. (Veřejnost lze vyloučit např. z důvodu ohrožení státního nebo obchodního tajemství nebo z důvodu mravnosti.) Účastník řízení může jednat sám, v zastoupení zákonným zástupcem nebo zplnomocněnou osobou (např. advokátem).

Dokazování u soudu probíhá zejména výslechem svědků, znaleckými posudky, zprávami a vyjádřeními státních orgánů, listinami, ohledáním.

Každý je povinen dostavit se na předvolání k soudu a **vypovídat jako svědek**. Svědectví může odmítnout jen v případě, kdyby jím

způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým. **Nepravdivé svědectví je trestný čin**, jehož skutková podstata se nazývá **křivá výpověď**. Soud hodnotí důkazy podle své úvahy tak, že posuzuje každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti.

Ukončení řízení. Občanské soudní řízení končí **rozhodnutím soudu**, které má podobu rozsudku nebo usnesení. **Rozsudek je rozhodnutím o věci samé, o návrhu (žalobě)**. Vyhláší se vždy veřejně a účastníci obdrží jeho písemné vyhotovení, které obsahuje mimo jiné **výrok**, jak soud rozhodl, **odůvodnění**, **poučení** o odvolání a poučení o možnosti výkonu rozhodnutí. Jakmile bylo o některé věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být projednávána znovu. **Usnesením** soud rozhoduje zpravidla o věcech v průběhu řízení – **o přerušení či zastavení řízení** (např. z toho důvodu, že navrhovatel vzal svůj návrh zpět) nebo **o schválení smíru**, jestliže to připouští povaha věci a účastníci uzavřeli smír. O smír se má soud vždy pokusit.

Doručení rozsudku. Doručený **rozsudek je v právní moci, jestliže už proti němu nelze podat odvolání**, buď z důvodu marného uplynutí odvolací lhůty trvající 15 dní, nebo proto, že už jde o rozsudek odvolacího soudu druhého stupně, jehož rozhodnutí je konečné. Pravomocný rozsudek je **vykonatelný, jakmile uplynula lhůta k plnění**.

Náklady řízení jsou zejména výdaje účastníků včetně soudního poplatku, ušlý výdělek účastníků, náklady důkazů a odměna za zastupování, je-li zástupcem advokát. Každý účastník platí náklady, které vznikají jemu osobně, a náklady svého zástupce. Společné náklady platí účastníci podle poměru svého účastenství na věci a řízení. **Kdo měl v řízení plný úspěch, tomu soud přizná náhradu nákladů proti účastníkovi, který úspěch neměl**. Při částečném úspěchu soud buď náhradu nákladů poměrně rozdělí, nebo rozhodne, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů.

Náležitosti žaloby

přesné označení účastníků řízení, vylíčení rozhodujících skutečností, navrhované důkazy, návrh rozsudku

V řízení o zaplacení peněžité částky může soud bez slyšení odpůrce vydat **platební rozkaz**, v němž odpůrci uloží do 15 dnů zaplatit navrhovateli jeho pohledávku a náklady řízení nebo v téže lhůtě podat u soudu odpor proti platebnímu rozkazu. Včasným podáním odporu se platební rozkaz ruší a soud nařídí ústní jednání. Platební rozkaz, proti kterému nebyl podán odpor, má stejné účinky jako rozsudek.

Příklady znaleckého posudku

posudek koupě a prodeje majetku, vypořádání podílů společníků při likvidaci

Příklady listiny jako důkazu

výpověď z nájmu bytu, uznání dluhu, směnka, smlouva

Rozsudek (zkráceno)

Výrok:

Nezletilá Anna Pavlíková se svěruje do péče Josefa Pavlíka.

Odůvodnění:

Soud vzal v úvahu věk dítěte, vztah dítěte k rodičům, posoudil vzdálenost bydliště a školy.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí se lze odvolat ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení.

Příklad soudního poplatku

Za návrh na zahájení občanského soudního řízení, jehož předmětem je peněžité plnění do částky 20 000 Kč, činí poplatek 1 000 Kč.

Ptá se soudce: „Svědku, víte, co můžete dostat za křivé svědectví?“ „Ano, pane soudce, obžalovaný mi slíbil nové auto.“

Příloha č. 6: Ukázka úloh a úkolů k procvičení v publikaci Společenské vědy pro střední školy – pracovní sešit

Trestní právo jako odvětví veřejného práva

01 Rozhodněte, zda jsou uvedené tvrzení pravdivá.

Trestní právo je odvětvím veřejného práva. ANO NE

V soukromém právu platí vztahy nadřízenosti a podřízenosti. ANO NE

Termín „přestupek“ je synonymem pro „trestný čin“. ANO NE

Součástí veřejného práva je např. i finanční a ústavní právo. ANO NE

Smlouva o prodeji automobilu bude řazena do práva veřejného. ANO NE

Trestní právo hmotné upravuje trestní řád. ANO NE

Uložení pokuty ve správním řízení spadá do veřejného práva. ANO NE

V trestním právu nalezneme jednotlivé druhy ochranných opatření. ANO NE

02 Přečtěte si text a vypracujte úkoly.

Ve středověku byla soukromá msta jediným řešením, jak potrestat nepřírozenou smrt způsobenou jinou osobou. Existovala však i možnost vykoupit se z výkonu fyzické msty, resp. odškodnit rodinu nebo nejbližšího příbuzného zabitého. Později ve středověku lze nalézt několik dalších způsobů, jak potrestat člověka, který usmrtil jiného. Většinou závisel postih pachatele na vyjádření a rozhodnutí soukromých osob, což byla právě rodina oběti. Ti buď mohli u soudu uplatnit svoji žalobu a žádat potrestání, nebo se s pachatelem dohodnout mimosoudně na nějakém odškodnění. To byla pro pachatele výhoda, neboť se mohl vyhnout jakékoliv odpovědnosti. Docházelo tak k uzavření smíření smlouvy mezi pachatelem a příbuznými oběti. Není tedy nic překvapivého, že v téže době nalezneme vedle sebe doklady o tom, že v jednom případě došlo k potrestání pachatele, či dokonce k jeho popravě, a ve druhém pachatel vyvázl bez šrámu.

- i** Myslíte si, že by příbuzní oběti měli ovlivňovat tresty ukládané pachatelům? Našli byste nějaké výhody a zápory tohoto řešení? Své závěry sepište a porovnejte je s řešením spolužáků.
- Ve kterém historickém období došlo na našem území k upuštění od trestání pachatele samotnými poškozenými či jejich příbuznými? Využijte k zodpovězení otázky informace z učebnice.
- iii** Je pro společnost vhodné, aby za stejný čin byli pachatelé potrestáni vždy stejně? Kdo by měl rozhodovat o druhu a výši trestu pro pachatele? A existuje vůbec něco jako „stejný čin“? O svých názorech diskutujte.
- iii** Ve dvojicích s pomocí internetu dohleďte připravovaný návrh tzv. dohody o víně a trestu, která již platí na Slovensku. Zamyslete se, zda se tento institut nepodobá výše uvedeným případům soukromé msty. Případně uveďte, v čem se liší. Své argumenty sepište a v krátkém vystoupení s nimi seznajte spolužáky.

1.

2.

03 Přečtěte si úryvek a vypracujte úkoly.

Dělení kontinentálního práva na právo veřejné a právo soukromé se rozvinulo v důsledku recepce římského práva. Nejčastějším kritériem rozlišování je, že soukromé právo upravuje vztahy mezi sobě rovnými subjekty (občanské, občodní, pracovní, rodinné) a veřejné právo vztahy mezi subjekty navzájem nadřízenými a podřízenými (ústavní, správní, finanční, trestní právo). Existují však i právní odvětví smíšená (např. právo živnostenské). Proti rozlišování veřejného a soukromého práva se rozhodně postavila ryzí nauka právní.

Encyklopedické heslo „Dualismus“; převzato z: <http://leccos.com>, redakčně upraveno

- i** Jaké další právní teorie (mimo v úryvku zmíněné) se věnují odlišení práva soukromého a veřejného? Využijte k zodpovězení otázky i informace z učebnice.
- Kam byste zařadili právo sociálního zabezpečení a mezinárodní právo? Proč? Své závěry a argumenty zapíšte.
- iii** Společně navrhnete situace, kdy se stírá výše uvedené dělení práva na soukromé a veřejné (kdy tedy nelze zcela jednoznačně určit, zda se jedná výlučně o problematiku spadající pod soukromé, či pod veřejné právo).

1.

2.

04 Prohlédněte si tabulku a vypracujte úkoly.

Míra kriminality v České republice v letech 2008 a 2009

	2008	2009
vraždy	202	181
násilná kriminalita	17 875	16 887
mravnostní kriminalita	1 680	1 730
majetková kriminalita	219 347	212 168
ostatní kriminalita	18 861	19 190
zbývající kriminalita	53 524	53 056
hospodářská kriminalita	32 474	29 774
vojenské trestné činy	29	20
činy proti ústavnímu zřízení	9	4
celkem trestných činů	344 001	333 010

Zdroj: Policie ČR, Ministerstvo vnitra ČR

- i** Zamyslete se nad tím, proč jsou jednotlivé hodnoty kriminality v obou letech podobné. Proč nedochází k větším výkyvům? Své závěry si zapíšte a srovnajte je se spolužáky.
- iii** Za pomoci internetu vyhledejte, které trestné činy by mohly být zařazeny do kategorií „násilná“, „mravnostní“ a „majetková kriminalita“. Výsledky hledání srovnajte s ostatními.
- iii** Diskutujte o možném vývoji kriminality. Do které výše uvedené kategorie byste zařadili např. internetové trestné činy? Lze je zařadit jednoznačně?

1.

05 Doplňte do textu chybějící pojmy.

Základem trestní odpovědnosti je spáchání _____.
Pouze _____ starší patnácti let může být
tzv. _____ (pachatelem) trestného činu. _____
stránka vyjadřuje vnitřní pohled pachatele – přitom rozlišujeme zavinění ve formě
_____ a _____. Trestní právo je založeno na zásadě
_____ trestní represe. Při posuzování trestného činu je nutné vzít
v úvahu, zda byl pachatel schopen rozpoznat společenskou nevhodnost svého chování, tedy zda je tzv. _____.

06 Přečtěte si úryvek a vypracujte úkoly.

(...) Krvavé řádění narkomana začalo 29. 11. 2009. Jeho první obětí byla žena, kterou několikrát uhořel silně kladivem do hlavy. Pak se ve stejném pokoji pustil do muže a v dalších částech bytovny napadl v příštích minutách kladivem ranami do hlavy ještě čtyři muže. Následky byly vážné, těžká poranění mozku a lebky, v jednom případě i hrudníku a plic. Většinou z jeho obětí šlo o život. Poslední rány kladivem dopadly na zádech bytovny na záda mladého muže. Útočník mu navíc vyhrožoval, že ho zabije a zapálí bytovnu.

Pak útočník vyběhl ven, kde přesvědčil řidiče Citroënu, aby ho odvezl do nedaleké vesnice a cestou jej ohrožoval lahví od piva. Záhy ho donutil zastavit a venku pивní lahví praštil do hlavy dalšího muže. Řidiče pak vyzýval, aby ho přejel. A tahal se s ním o volant. Řidiče se nakonec našěstí povedlo zastavit a utéct. Pachatel pak stihl ještě lehce poškodit vůz. A vzápětí byl již zadržen policisty. To všechno se mělo odehrát během pouhých čtyřiceti minut. Závěry ze znaleckých posudků byly jasné – účinky pervitinu vyvolaly přechodnou psychotickou poruchu pachatele.

Útočník s kladivem byl nepříčetný, převzato z: <http://melnicky.denik.cz> (4. 8. 2010), redakčně upraveno

1. **i** Jaký znak skutkové podstaty trestného činu v uvedeném příkladu chybí?
2. Myslíte si, že přechodná psychotická porucha může vyvolat nepřičetnost pachatele? Svůj názor podpořte informacemi ze slovníku či internetu a výsledky запиšte.
3. **iii** Co by úryvek musel dále konstatovat, abyste z popisu mohli vyvodit závěr, že v době spáchání činu byl pachatel ve stavu nepřičetnosti? Jaký je váš názor na „bezrestnost“ nepřičetných osob? Je vůbec vhodné informovat o podobné situaci ostatní občany tiskem? Proč? O svých názorech diskutujte.
4. **iii** Ve dvojicích s pomocí internetu a literatury (např. *Marek Fryšták a kol.: Trestní právo hmotné – obecná část*, Key Publishing, 2009) dohleďte, jaká opatření je možné soudně uložit nepřičetným osobám. Zpracujte na téma krátký referát, který přednesete spolužákům.

1.

2.

07 Přečtěte si text a vypracujte úkoly.

Při návratu z noční směny byla řidička trolejbusu na špatně osvětlené ulici sražena k zemi mužem, který vyběhl v její těsné blízkosti z domovní branky. Nečekala na další útoky, neboť něco podobného se jí už nedávno stalo, a muže několika údery do slabiny a do obličeje „neutralizovala“. Způsobila mu tak zranění s desetidenní pracovní neschopností. Posléze se ukázalo, že nešlo o útočníka, ale o lupiče, který kvůli vyrušení přechal brankou z domu, přičemž si v šeru nepovšiml kolemjdoucí ženy a porazil ji na zem.

1. **i** Jak byste jako soudce v tomto případě rozhodli? Myslíte si, že se jednalo o nutnou obranu? Pokud ne, jakou sankci byste ženě uložili? Svě řešení запиšte a porovnejte jej s návrhy spolužáků.
2. Změnilo by se vaše rozhodnutí, pokud by se místo dospělé řidičky jednalo o dívku ve věku čtrnácti let? Proč?
3. **iii** S pomocí literatury nebo internetu vyhledejte, jaké jsou podmínky pro využití nutné obrany a jaký postih u nás hrozí tomu, kdo v této věci jedná nepřiměřeně. S výsledky svého pátrání seznáme spolužáky.
4. **iii** Diskutujte o tom, zda je vhodné, aby existovala možnost využití nutné obrany nebo krajní nouze. Ve kterých případech zvlášť se vám případně zdají být tyto instituty nezbytné?

1.

2.

08 Přečtěte si text a vypracujte úkoly.

V trestním zákoně účinném do 31. 12. 2009 byl zakotven v § 2 a § 3 jeho účel, jímž bylo „chránit zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob. Prostředky k dosažení účelu trestního zákona jsou pohrůžka tresty, ukládání a výkon trestů a ochranná opatření.“

1. **i** Je podle vás nutné, aby byl účel zákona vždy v textu přímo vyjádřen? Proč? Svůj postoj obhajujte před ostatními.
2. **iii** Diskutujte o tom, co by mohlo být „zájem společnosti“ a „zájem fyzických a právnických osob“. Svě závěry запиšte a srovnajte s řešením zbylých dvojic.
3. **iii** Ponechali byste jako zákonodárci uvedený účel zákona, či jej o něco doplnili, resp. pozměnili? Změny či doplnění, na nichž se většinově shodnete, запиšte na tabuli.

2.

09 Přifadte k sobě vzájemně související pojmy.

a) hranice trestní odpovědnosti	1. chráněný zájem (např. život)
b) subjekt	2. úmyslné zavinění
c) subjektivní stránka	3. příčina, následek a příčinná souvislost
d) objektivní stránka	4. 15 let
e) objekt	5. přičetná fyzická osoba

Příloha č. 7: Ukázka pracovního listu v publikaci Právo pro střední školy

ÚLOHY 8 TRESTNÍ PRÁVO

1 **Doplňte text popisující trestní právo.**

Trestní právo je souhrn právních norem o trestání osob za _____ spáchané proti chráněným společenským a individuálním zájmům.

Trestní právo můžeme rozdělit na trestní právo _____, trestní právo _____ a trestní právo _____.

Účelem trestního práva je udržování _____ a _____.

Protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku se nazývají _____. Tyto dělíme podle závažnosti na (méně závažné činy) a _____ (závažnější činy). Z hlediska viny (zavinění) pachatele dělíme takové činy na přečiny _____ a _____.

Trestní právo procesní je souhrnem právních norem upravujících _____.

Za spáchaný trestný čin může být pachateli uložen buď _____, nebo _____.

Trestný čin může spáchat jak osoba _____, tak osoba _____. Osobu, která spáchala trestný čin, nazýváme _____.

2 **Doplňte účastníky trestného činu.**

a) _____ b) _____

c) _____

3 **Přiřaďte (spojte čarou) odpovídající položky z levého a pravého sloupce.**

Úmysl	☐	Jejím uplynutím zaniká trestnost
Provinění	☐	Trest, který lze uložit pouze cizinci
Vyhoštění	☐	Věk 15–18 let
Promlčecí doba	☐	Vědomá, nevědomá
Trestní zákoník	☐	Přímý, nepřímý
Nedbalost	☐	Evidenční uložených trestů
Mladistvý pachatel	☐	Pramen trestního práva hmotného
Trestní řád	☐	Zásada předpokladu nevinny
Trestní rejstřík	☐	Pramen trestního práva procesního
Presumpce nevinny	☐	Trestný čin spáchaný mladistvým pachatelem

4 **Doplňte státní orgány činné v trestním řízení.**

a) _____ b) _____

c) _____

108 TRESTNÍ PRÁVO

5 Doplňte etapy trestního řízení.

- a) _____ b) _____ c) _____
d) _____ e) _____

6 Z nabízených možností podtrhněte tu, která odpovídá danému tvrzení.

a) Orgán, který v trestním řízení odhaluje trestnou činnost, shromažďuje důkazy a zjišťuje okolnosti spáchání trestného činu:
POLICIE ČR – STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ – SOUD

b) Orgán, který v trestním řízení rozhoduje o vině a trestu:
POLICIE ČR – STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ – SOUD

c) Orgán, který v trestním řízení zpracovává obžalobu:
POLICIE ČR – STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ – SOUD

d) Rozsah trestu domácího vězení
1–10 LET – NEJDÉLE 2 ROKY – 50–300 HODIN

e) Rozsah trestu obecně prospěšných prací
1–10 LET – NEJDÉLE 2 ROKY – 50–300 HODIN

f) Rozsah trestu zákazu činnosti pro pachatele fyzickou osobu
1–10 LET – NEJDÉLE 2 ROKY – 50–300 HODIN

g) Rozsah trestu zákazu pobytu
1–10 LET – NEJDÉLE 2 ROKY – 50–300 HODIN

7 Vyjmenujte okolnosti vylučující protiprávnost.

- a) _____ b) _____ c) _____
d) _____ e) _____

8 Vyjmenujte ochranná opatření, která lze uložit pachateli trestného činu.

- a) _____ b) _____ c) _____

9 Pravdivá tvrzení podtrhněte. Tvrzení, která nejsou pravdivá, zdůvodněte.

a) Za trestný čin spáchaný právnickou osobou je možno považovat i jednání zaměstnance této právnické osoby při plnění jeho pracovních úkolů.

b) Právnické osobě jako pachateli trestného činu se ukládá trest zákazu činnosti ve stejném rozsahu jako pachateli fyzické osobě.

c) Mladistvým pachatelům se tresty snižují na polovinu.

d) Výchovní opatření se ukládají jak dospělým pachatelům, tak mladistvým pachatelům.

e) Teroristický útok patří mezi zvlášť nebezpečné trestné činy.

f) V obecné části trestního zákoníku jsou popsány skutkové podstaty jednotlivých trestných činů včetně možných trestů za ně.

g) Pokud trestný čin spáchá společným jednáním více osob, nazýváme tyto osoby spolupachatele.

h) Kromě dokonaného trestného činu může být trestná také jeho příprava či pokus o jeho spáchání.